

HVA MÅ GJØRES

nr 1-75

Kr 5.- Avis til Norges Kommunistiske Studentforbund 2. Årg.

Hvor kommer de riktige tankene fra?

**Tema:
fag og forskning**

AVISA TIL NORGES KOMMUNISTISKE STUDENTFORBUND

Ansvarleg : Bernt Holtmark

Avisa kjem ut med 6 nummer i året.
Abonnementpris: 25 kroner.

ADRESSE:

Hva må gjøres, Boks 5628 Briskeby, Oslo 2

POSTGIRO: 2 23 26 43

TREIGT OG SPLITTANDE I STØTTEARBEIDET

Den progressive studentrørsla, med kommunistane i spissen har i lengre tid kjempa under parola einskap studentar - arbeidarar. Gjennom streikestøttearbeidet for heismontørane og seinare telefonsentralmontørane har denne parola fått konkret innhald.

Omfanget av denne streikestøtta er eit mål på studentrørsta si styrke og på mange høgare lærestader har innsatsen vore framifrå. At dei streikande sjølv verdsett denne støtta sjåast best ved det vedtaket dei streikande gjorde i samband med valet i Det Norske Studentersamfund i Oslo i fjor haust. Deira støtte bidro sitt til at Raud Fronten knuste dei reaksjonære (3245 -1500 røyster).

Likefullt finst det nokre såkalla progressive som i denne situasjonen skrik høgt opp om at einskap studentar -arbeidarar tyder fornya innsats i kritikk av det borgarlege innhaldet i ymse fag - og det åleine. Midt oppe i ei tid da streikande arbeidarar for første gong sidan 1928 vil trasse ei lov om tvungen valdgift, da ikkje minst det økonomiske innsamlingsarbeidet er heilt avgjerande for framhald i kampen eller knefall for NAF og LO-leiinga - i denne situasjonen finst det folk i SV som kallar økonomisk støttearbeid for "allmisser og avlathandel" (sitat frå ein løpeseddel gitt ut av Sosialistisk Front - SV - i Trondheim), og som ope eller løynd saboterer arbeid i lokale støttekomitear.

Samstundes er det sjølv sagt einskildpersonar, både medlemmer og sympatisørar av SV som driv eit iherdig og oppofrande arbeid i desse komiteane.

Men deira innsats vert korkje verdsett eller påakta av SV-leiinga fleire stader.

KUL si politiske line for støttearbeidet er kontant avvist av studentane som har jobba med i støttearbeidet. Desse frasererevolusjonære sin innsats har hovudsakleg vore å fremme liner og diskusjonar som trugar einskapen blant arbeidarane, som gjer støttearbeid til ei sak for eit lite sjikt av revolusjonære, og som ikkje ser kor viktig økonomisk støtte er for arbeidarar i streik. Eit døme: medan ein telefonsentralmontør held appell på eit solidaritetsmøte på Universitetet i Oslo, delar KUL-folk ut løpesedlar som hetsar støttekomiteen og Rød Front for å skipe til møtet! Slikt er på line med streikebryteri! Dette er ein konsekvens av splittingspolitikk og alltid å setje sine egne interesser over dei streikandes.

Mot dette har AKP(m-l) og NKS fått støtte kring ei line om å sameine alle som er moeleg i støttearbeidet - diskutere streika i komiteane og utvikle parolegrunnlaget i samsvar med dei streikande sine interesser og studentane sitt nivå.

"Sett isolert er studentane ei etter måten lita gruppe som på grunn av den samfunnsmessige stillinga heller ikkje kan kjempe gjennom store og varige endringar i samfunnet. Om studentane isolerar seg, vil deira kamp derfor langt på veg verte nøytralisert, og om det vert naudsynt slege ned.

Men om studentane allierer seg med arbeidarklassen og stiller seg under hans leiing, så syner og historiske røynslar at studentane kan spele ei viktig rolle. Røynslene våre frå kampen mot EEC, støttearbeidet til streikande arbeidarar osv. prover at dei

og fra den alene. De kommer fra tre salgs samfunnsmessig praksis, nemlig kampen for produksjon, klassekampen og vitenskapelige eksperimenter. Det er menneskenes tilværelse i samfunnet som bestemmer tenkingen deres."

norske studentane har ei viktig rolle å spele i arbeidarklassen sin einskapsfront med arbeidarane bønder, fiskarar og andre. Om studentane går inn i ein slik einskapsfront og vil lære av arbeidar-klassen og gå inn for arbeidarklassen sin politikk, då kan studentane bli ei viktig drivkraft innafor fronten."

(Frå NKS si politiske plattform.)

Kamplina står sterkare ute på arbeidsplassane. STK-arbeidarane og heismontørane har vist veg. Til studentane som har tatt del i støttearbeidet seier vi Vel blåst - og ver budd på ny innsats! Einskapsfronten blant studentane må ein kjempa fram, einskapen med arbeidarklassen må ein vinne om studentrørsla skal vere med å fremme kampen for den sosialistiske revolusjonen i Norge.

Frå redaksjonen

"Å drive en avis er som alt annet arbeid, det må gjøres samvittighetsfullt hvis det skal gjøres bra, hvis det skal bli levende. Også når det gjelder avisene våre må vi stole på at alle er med og driver dem, folkemassene, hele partiet, ikke bare noen få mennesker som arbeider bak lukkede dører (Mao Tsetung, Skrifter i utvalg, s. 261)".

Hva må gjøres går med dette nummer inn i andre årgangen, og vi kan sjå attende på eit års arbeid. Vi har kunnet summere opp mykje kritikk - både på form og innhald - og har og vunne oppslutning kring lina med grundigare artiklar og temanummer.

Vi har forma ut nokre ålmenne retningslinjer for korleis avisa kan sjå ut i 1975. Vi vil komme ut med fire nummer pluss eit dobbeltnummer. Vi reknar med å halde oss innafor eit sidetal på 44, medan prisen førebels er satt til 5 kroner.

Vi har eindel forslag til kva temaer vi kan tenke oss å ta opp: kampen for dei borgarled-demokratiske rettane, kvinnekampen på dei høgare lærestader, fascismen og nazismen i Norge, økologi og sjølvbergning, for ein folkets historie.

Det heilt avgjerande er som Mao seier det å stole på at alle er med og driv avisa frametter - at ikkje ideane og utforminga vert ei sak for nokre få personar bak lukka dører.

Vi er derfor ikkje berre takksame for kritikk, innlegg og artiklar - vi er nøydd å få det for å kunne utvikla avisa vidare til det vi ønsker ho skal bli - ei kommunistisk studentavis for heile venstresida i Norge.

FORSIDA: Auguste Rodins skulptur "Tenkaren" har vi valgt som et symbol på Mao Tsetung-sitatet: "Hvor kommer de riktige tanker fra? Faller de ned fra himmelen? Nei. Er de nedlagt i bevisstheten fra fødselen av? Nei. De kommer fra den samfunnsmessige praksis

100 elevar og lærarar demonstrerar mot at Jürgen Paulick er kasta ut av skulen.

Jürgen Paulick: „Den tyske klassestaten nyttar vald for å stogge dei progressive i skulen”

I alle delstatar i Vest-Tyskland fins det idag lover som nektar »ekstremistar» tilsetting i det offentlege. »Ekstremistar» er namnet klassestaten har satt på kommunistar og andre progressive for å kriminalisere dei og deira lovlege organisasjonar.

Hva må gjøres har vore i Vest-Tyskland og intervjuet Jürgen Paulick, som sympatiserer med KPD (m-l), Tysklands Kommunistiske Parti, marxist-leninistene.

Jürgen Paulick har nett blitt sparka frå skulen der han arbeidde. Tilfellet Jürgen Paulick syner korleis borgarskapet nyttar mange slags knep for å kvitte seg med folk som seier sanninga om samfunnet vi lever i.

Tilfellet Paulick er interessant ikkje berre av di det syner lagnaden til hundrevis av lærarar i Tyskland, men og av di herskarklassa i Noreg freistar gjere tilhøva likeeins her. Ei mykje hardare undertrykking frå staten si side, vert

førebudd av Libertas. I Tyskland er klasse-motsetningane mykje meir skjerpa enn i Noreg og undertrykkinga mykje hardare.

Av tilfellet Paulick kan vi kanskje lære litt om kva undergravinga av dei borgarleg-demokratiske rettane har å seia for den progressive rørsla.

forts. vend

internasjonalit

Jürgen Paulick, du var nesten ferdig med lærarutdanninga di, og no får du ikkje bli lærar. Du får ikkje ein gong lov til å vise deg inne på noko offentleg skuleområde meir. Korleis heng dette saman?

Fyrst må eg kort forklåra korleis lærarutdanninga går føre seg her i Tyskland. Etter å ha studert i tre år, tek vi vår fyrste statseksamen. Så skal vi praktisera som lærarar under tilsyn av skulevesenet. I denne tida har vi status som tilsette i det offentlege og er underlagt "Ekstremistlovene" som SPD-regjeringa har stått i spissen for å gjennomføre.

På skulen vår, som ligg i eit arbeidarstrøk av byen, freista vi som var i denne utdanningssituasjonen saman med dei fast tilsette lærarane konkret å syne elevane kva for ei funksjon utdanninga i det kapitalistiske samfunnet har. Eit av flygeblada våre viste til dømes kor gale det er at lærarar i grunnskulen ofte må undervise i to klassar på ein gong.

Ein viktig strid var diskusjonen om dei nye skulelovene. Under dekke av at elevar, foreldre og lærarar tilsynelatande skal få take del i leiinga av skulen, vert sentralisering og kontroll gjennomført.

I vår praksistid har vi og skulegang to dagar i veka. Heile klassen av kommande lærarar leverte ein gong eit essay laga i fellesskap. Dette essayet tok avstand frå desse lovene og forklåra inngåande kvifor slike lover ikkje tener elevane. Seminarleiaren avviste arbeidet som "grunnlovsstridig". Kvar einaste ein i seminaret vart utspurd om han eller ho ville distansera seg frå seminararbeidet. Dette åtaket vart samla vist attende, men etterkvart som konflikten i dette spørsmålet vart hardare, vart to kolleger straffa av skulen og ein sparka ut for godt.

No byrja seminarleiaren å hetse ganske intensivt mot dei progressive: Alle våre freistnader for å få i stand god undervisning og godt samarbeid med lærarane var berre taktikk for å setje gjennom dei statsfiendtelege og

forbryterske måla våre, venlege og engasjerte praktiserande måtte ein møte mer særleg mistru.

Seminargruppa som eg høyrde til nekta no å samarbeide med seminarleiaren vår, han hadde sjølv gjort samarbeid umogeleg. Skuleleiinga truga oss alle med oppseiing. Som svar på dette trugsmålet delte KPD/ml no ut ein løpeseddel på skulen og i bydelen. Skuleleiinga trudde eg var forfattaren, og det var utløysande årsak til at eg vart kasta ut av skulen.

Ein annan grunn var den typen undervisning eg gjorde meg til talsmann for.

Læraren som hadde oss under oppsyn i praksistida hadde då i lengre tid truga med å skrive rapport til skuleleiinga dersom eg heldt fram å undervise slik eg gjorde.

Eg underviste då elevar i alderen 14 - 16 år i tysk og biologi. Eg freista å take elevane med i opplegget for undervisninga, og eg støtta dei i freistnadene deira på å verja seg mot den urett og vanvørdnad dei møtte i skulen av di "dei berre var arbeidarborn" og ikkje hadde klart å gå på dei vidaregåande skulene. Eg freista ikkje å stikke under stolen at eg er kommunist og påviste klassekarakteren samfunnet har ved problemene dei var opptekne av. I tyskundervisninga las eg ein gong kva to kvinner fortalde om erfaringar med å søkja abort, den eine med pengar og kontaktar, den andre utan sjansar til å få abort. Eg freista å gje elevane eit minimum av kjennskap til den tyske arbeidarklassens revolusjonære tradisjonar, noko som vert talt utelate i den tyske skulen.

Eg fekk forbod mot å syne meg på skulen og då eg ikkje ville bøye meg for dette reaksjonære tiltaket, vart forbodet utvida til å gjelde alle skulebygningar i delstaten slik at eg ikkje på nokon måte kunne halde fram med lærarutdanninga og verta lærar.

Korleis kjempa de mot dette tiltaket?

Eg gjekk altså på tross av forbodet til skulen, og elevane solidariserde

seg frå fyrste dag av med meg og nekta undervisning utan meg. Dei hadde alt organisert at alle kom på skulen utan bøker, og skuleleiinga måtte sende heile klassen heim. Elevar i andre klasser byrja diskutere det som hadde skjedd i timene, byrja spontant å samle underskrifter, dei bar plakatar til lærarrommet der det sto: "Paulick her, er kann mehr" (Paulick attende, han kan meir) og dei organiserte møte i friminutta. Eg fekk på nytt melding om å forlata skulen, og då eg vart verande, vart politiet henta. Under vern av elevane kom eg meg vekk.

Heldt aksjonane fram etter at du var ute av biletet?

Ja, elevane og heldt fram med kampen og målet var at eg skulle attende til skulen.

Dei organiserte ein skulestreik, og ein demonstrasjon der meir enn 100 elevar tok del. Kvar dag i ei veke vart det halde møte der ikkje berre elevar og lærare møtte, men og foreldre. Men skulen gjekk til motåtak, dei eldre elevane vart trugne med at dei aldri ville få ta eksamen eller få noko vitnemål, dei yngre elevane vart truga med andre straffer. Ei veke klarte elevane å halda ut mot desse trugsmåla, sjølv om skulen heile tida vart overvaka av politiet. Eit av streikemøta som vart haldne ute i byen, vart oppløyst av politiet.

Hetsen mot kampmetodane og det at vi i det heile tok kampen opp mot reaksjonære framstøytar i skulen vaks og gjorde nokre elevar usikre.

Ikkje minst var revisjonistane i det Sovjet-venlege DKP sin splittande hets ei årsak til at vi tapte kampen. Dei propaganderte at retningslinene for undervisning er gjevne av folket sjølv gjennom parlamentet og ville vi gjera ting anleis var vi nøydd til å gå den parlamentariske vegen.

Hetsen var stort sett kommunisthets, som gjekk ut på å visa at kommunistar tek i bruk kriminelle metodar for å setje gjennom snevre partiinteresser. Klimaks nådde denne hetsen

internasjonalt

med to anonyme telefonoppringingar til skulen med trugsmål om å sprengje skulen i lufta. Ryktet om at eg skulle ha kome med desse bombe-trugsmåla vart satt ut, og borna vart sende heim frå skulen.

Kunne du halde fram med deltaking i det seminaret du skulle fylgje to gonger i veka ved sida av praksis i skulen?

Eg møtte opp, og seminarleiaren henta straks politiet. Ein del av kollegene mine forsvarte meg mot politiet med knyttenevar og med å skubbe stolar og bord framfor meg. Men politiet tok meg med seg og nokre av desse kollegane fekk so dårlege karakterar at dei aldri vil kunne verta lærarar.

Er ditt tilfelle eit isolert tilfelle?

Nei. Oppseiinga av meg hadde vore relativt harmlaus dersom det berre var meg ho råka. Men "forfatningsstridige element" vert kasta frå jobbar i det offentlege kvar dag i Vest-Tyskland.

Nett no passer det herskar-klassen godt av di arbeidsløysa er stor, godt over ein million.

Vi tapte kampen om min arbeidsplass, men andre kampar skal vi vinna. Det tyske folket ser med aukande frykt på korleis det statlege valdsapparatet styrker seg. I sommar vart ein kommunistisk arbeidar myrda av politiet i samanheng med ei sak som var oppe for arbeidsretten. Alle num-

ra av Roter Morgen (kommunistisk vekeavis) som fortalde sanninga om dette grufulle mordet, er blitt beslaglagde av politiet. Stadig oftare hender det at vanlege menneskje vert skotne av politiet på open gate eller i heimen sin. Politiet har vorte utbygt kraftig i dei siste åra, skillet mellom hær og politi bleiknar, ein del av hæren ber same uniform som politiet.

Kvifor?

Vellukka kampar som arbeidarklassen og deira allierte har ført for sine krav skremmer borgarklassen. Difor er dei i ferd med å vengjeklippe det borgarlege demokratiet slik at vi snart ikkje kan kjenne det att.

Arbeidaren og kommunisten Günther Routhier vart juni 74 brutalt myrda av politiet i Duisburg. Dette biletet er frå gravferda der 5 000 menneske møtte. Politiet lyste sørgetoget "ulovleg" over megafon og byrja slå laus på folk, øydeleggje kransar og arrestere ei mengd "arrangørar". 4 0 0 0 politimenn var i aksjon for å oppløse gravferda.

Kjøane av arbeidslause aukar. Offentleg statistikk syner over ein million, men løynd arbeidsløysa gjer dette tallet mykje større.

Trotskismen – om den permanente revolusjonen del II

av
Carl Davidson

Hjørnesteinen i det ein kan kalle den politiske lina til trotskistane er deira spesielle versjon av teorien om »den permanente revolusjonen».

Kva går så denne versjonen ut på? Kva skil han frå ideane om »den permanente revolusjonen» som Marx og Lenin sette fram, og når alt kjem til alt, kva er det i denne versjonen som fører til kontra-revolusjonær teori og praksis?

Opphavet til den marxistiske teorien om den permanente revolusjonen botnar i dette spørsmålet: Korleis kan proletære revolusjonære løyse den strategiske oppgåva si i dei landa kor den borgarleg-demokratiske revolusjonen mot føydalismen enno ikkje er slutført?

Same spørsmålet vart stilt på eit anna vis av anarkistane: Kvifor skulle arbeidarane ta del i borgarskapet sin kamp mot den gamle, føydale ordenen? I artikkelen "To taktikkar" svarar Lenin: "Arbeiderklassen er derfor utan tvil interessert i den breiaste, friaste og snøggaste utviklinga av kapitalismen. Fjerning av alle restar av den gamle ordenen... er utan tvil til føremøn for arbeidarklassen..."

"Di meir fullstendig, utan atterhald og fast den borgarlege revolusjonen er, di sterkare og sikrare vil proletariatet sin kamp mot borgarskapet og for sosialismen vere. På eit vis kan ein seie at den borgarlege revolusjonen er meir til føremøn for proletariatet enn for borgarskapet... Det er berre borgerskapet som tener på at det kan lite på visse restar av gamal orden, t.d. på monarkiet, på ståande herrar osv, når dei vert sette opp mot proletariatet..." "Sosial-demokrat (kommunistar) framstiller dette noko annleis når dei seier at borgarskapet svik seg sjølv, at borgarskapet svik fridomssaka og at borgarskapet ikkje evnar å vere heilstøypte demokratar."

Det problemet som vert sett fram er soleis: Korleis ter proletariatet seg i den demokratiske revolusjonen for at han skal gå over i ein sosialistisk revolusjon.

"Medan det demokratiske borgarskapet ynskjer å gjere ende på revolusjonen så fort råd er," skriv Marx i si "Adresse til den kommunistiske Liga", "ligg våre interesser og vår oppgåve i å gjere revolusjonen permanent til dess alle meir eller mindre eigedomshavande klassar er fjerna frå makta, til dess proletariatet har erobra statsmakta, til dess einskapen i proletariatet, ikkje berre i eit land, men i alle dei leiiande landa i verda, er så vel

utvikla at tevling mellom prolet arar i desse landa ikkje finst lenger og at i det minste dei avgjerande produktivkreftene er samla i hendene til proletariatet. Det viktige for oss er ikkje ei endring når det gjeld privat eigedom, ikkje lindring av klasse-motsetnadane, men avskaffing av klassane, ikkje lappe på det samfunnet vi har, men skipe eit nytt samfunn." Slik er revolusjonen "permanent" på to vis. For det første, når vi ser framover, er det ubroten klassekamp til dess klassane er avskaffa. For det andre, når vi ser attende historisk når eingong alle klassar er avskaffa, er revolusjonen permanent i den meininga at det ikkje lenger er klassekamp eller vilkår for at ein klasse kan ta makta og dominera over ein annan. Dette er alment teorien om den permanente revolusjonen slik han vert forsvara av marxist-leninistar. Meiningskilnadene mellom proletære revolusjonære og trotskistar kjem til syne i det særegne når teorien vert nytta i praksis i den revolusjonære kampen.

EIT DELER SEG I TO

Korleis såg dei kreftene som var representert med Lenin og Trotsky på utviklinga av den "utbrotne" revolusjonen under dei konkrete tilhøva i Russland? Kvifor var dei i stand til å stå saman for ei tid og kva lærdomar hausta "dei allierte" som førte til at "eit delte seg i to" og det oppstod to strategiske liner for revolusjonen i verda?

Det var tre standpunkt som vart diskutert av russiske revolusjonære når det gjaldt synet på korleis kampen ville utvikle seg. Alle tre hadde til grunnlag at den første oppgåva var den borgarlege revolusjonen, men sia vart dei delt i tre leirar: men-sjevikar, trotskistar og bolsjevikar.

Mensjevikane stod på ei høgreline. Dei trudde at sidan dette var ein borgarleg revolusjon, ville den verte leia av det liberale borgarskapet og støtta av arbeidarklassen. Målet skulle vere danninga av ein demokratisk republikk som første stadium og som skulle leias av kapitalistane. Dette stadiumet ville vare opp til 200 år før det gikk over i det neste, som skulle innleiast av den proletære sosialistiske revolusjonen.

Synet deira var reaksjonært på to vis. For det første foreslo det ein underordnande allianse med ein klasse som var nøydd til å svike sjølv sine eigne demokratiske siktemål. For det andre, dei favoriserte denne alliansen med liberalarane og såg han i motsetnad til ein allianse med bøndene, som men-sjevikane mest såg på som ei konservativ kraft og som ein reaksjonær base.

Trotsky sitt syn, som Lenin karakteriserte som "vanvittig venstre" vart summert opp av Trotsky sjølv i essayet "The Three Conceptions of the Russian Revolution" på dette viset: "Den endelege sigeren til den demokratiske revolusjonen i Russ-

trotskismen internasjonalt

land er umogeleg utan i forma av proletariatet sitt diktatur som står seg på bondemassane. Proletariatet sitt diktatur, som ikkje berre kan setje demokratiske oppgåver på dagsordenen, men og sosialistiske, vil samstundes vere ein mektig impuls til den internasjonale sosialistiske revolusjonen. Berre sigeren til proletariatet i Vesten vil verje Russland frå borgarleg restaurasjon og sikre vilkåra for bygginga av sosialismen."

Lina til Lenin sto i motstrid til dei to andre. Mot mensjevikane argumenterte han: "Proletariatet må drive fram, til siste slutt, den demokratiske revolusjonen idet det knytter til seg bondemassane for å knuse motstanden til einevaldet med makt og for å nøytralisere det vaklande borgarskapet."

For å "nøytralisere" borgarskapet og slik hindre ei full konsolidering av kreftane til det, sa Lenin, må dei revolusjonære massane etablere eit

Denne artikkelen er skrive av Carl Gustav, medarbeidar i den amerikanske avisa *Workers World*. Ein serie artiklar ta opp spørsmålet om omfanget av trotskismen i historie og i dag. Denne artikkelen er om trotskismen og den reaksjonære ideologien som står bak.

Leo Trotsky

"revolusjonært demokratisk diktatur basert på proletariatet og bøndene". "Men sjølvsagt," la han til, "dette vil ikkje vere eit sosialistisk, men eit demokratisk diktatur. Det vil ikkje vere i stand til å røre ved grunnlaget til kapitalismen (utan ein heil serie med stadier i revolusjonær utvikling.)" I motsetnad til Trotsky hevda altså Lenin at revolusjonen måtte utviklast i stadier, og det demokratiske diktaturet var det første. Samstundes skulle dette berre vere eit overgangsstadium, som snarast råd og uavbroten måtte gro over i neste stadium, proletariatet sitt diktatur, kor: "Proletariatet må fullføre den sosialistiske revolusjonen ved å knyte seg til mas-

sane av halv-proletære element av folket (dei fattige bøndene) og på det viset knuse motstanden til borgarskapet med vald og å paralysere det vaklande småborgarskapet."

Forholdet mellom dei to stadia var, som Lenin seier: "Det første gror over i det andre, og det andre stadiet løyser problema til det første. Det andre konsoliderer arbeidet til det første. Kamp, og ikkje noko anna enn kamp, avgjer kor langt det andre lukkast i å gro over det første."

I eit anna verk legg han til, "å freiste å reise ein kunstig kinesisk mur mellom den første og den andre revolusjonen, å skilje dei med noko anna enn i kva grad proletariatet er førebudd og med graden av einskap med dei fattige bøndene, er å gjere alvorlig vald på marxismen, å vulgarisere han, og erstatta han med liberalisme."

Trotsky gikk mot omgrepet "demokratisk diktatur basert på proletariatet og bøndene", han ansåg det for "umogeleg å realisere" i praksis. "I denne polemikken", skriv Trotsky i verket sitt "Den permanente revolusjonen", "skulda eg Lenin for å overvurdere den sjølstendige rolla til bøndene. Lenin skulda meg for å undervurdere den revolusjonære rolla til bøndene."

Trotsky hevda å forsvare alliansen mellom arbeidarar og bønder, i det minste så lenge det gjeld å fullføre dei demokratiske oppgåvene. Når sosialistiske oppgåver vert sett på dagsordenen, er det at Trotsky endrar standpunkt drastisk.

"... For nett å sikre sigeren sin, vil proletariatet sin fortropp på eit tidlig stadium av styret sitt verte tvungne til å gjere djupe innhogg ikkje berre i føydal men også i kapitalistisk eigedom. I og med dette vil proletariatet komme i fiendtleg motsetnad, ikkje berre til borgarlege grupper som har støtta proletariatet i dei første stadia av den revolusjonære kampen, men også med dei breie bondemassane som hjalp til med å bringe dei til makta."

Andre stader er Trotsky om mogeleg enno klårare: "Overlatt til si eiga styrke er det ikkje til å unngå at det russiske proletariatet vert knust av kontrarevolusjonen i den augneblinken bøndene snur seg frå det."

SÆRSKILT FORM FOR ALLIANSE

Lenins syn er det direkte motsette: "Proletariatet sitt diktatur er særskilt form for klasseallianse mellom proletariatet, fortroppen til alle slitarane, og ulike ikkje-proletære lag av slitere (småborgarskapet, dei små handtverkarane, bøndene, intelligensian osv) eller fleirtalet av desse." Soleis vert Trotskys prat om bøndenes "sjølstendige rolle" ein freistnad på tåkelegging og Lenin hadde heilt rett då han hevda at Trotsky undervurderte deira revolusjonære rolle. Samstundes, den andre sida av denne "undervurderinga" er underkjenninga av arbeidarane si evne til å leie bondemassane i bygginga av sosialismen, sidan han hevda at arbeidarane er tvungne til å komme i "fiendtleg motsetnad" til bøndene.

Trotsky sitt synspunkt på utviklinga av den russiske revolusjonen, såvel som synspunkt til mensjevikane har historia sjølv kasta på skraphaugen. Revolusjonen var våde uavbroten og utvikla seg i stadier.

Det revolusjonære demokratiske diktaturet av arbeidarar og bønder kom til i det første stadiet, i perioden då det var to maktfaktorar, og i si spesielle form av arbeidar- og soldatråd (sovjetar). Desse sovjetane grodde over i proletariatet sitt diktatur i og med Oktoberrevolusjonen, da hadde dei nådd "førebungsgraden" og graden av einskap med bøndene auka.

KUL og faglig politikk

Sekterisme opphøyd til prinsipp

Først kort om AKPs faglige politikk. Allerede stiftelseslandsmøtet slo fast at partiets viktigste arbeidsfelt er fagbevegelsen. Målsettinga er å styrke fagbevegelsen som kampkraft, å gjenvinne fagbevegelsen som et kampredskap for arbeiderklassens interesser.

Perspektivene for dette arbeidet går imidlertid langt videre: »Arbeidet i fagbevegelsen har ikke bare betydning for den daglige økonomiske og politiske kampen. Det har også stor betydning for å kunne nå det langsiktige revolusjonære målet om et sosialistisk Norge. For uten å mobilisere arbeiderklassens samlende klasseorganisasjoner er det ikke mulig å vinne flertallet for sosialismen. Å svekke det borgerlige høyre-sosialdemokratiets innflytelse i fagforeningene er derfor en helt avgjørende oppgave. Fagbevegelsen er høyre-sosialdemokratiets viktigste støttepunkt, grunnlaget for deres politiske og ideologiske innflytelse i den norske arbeiderklassen. Så lenge høyresosialdemokratene har denne store innflytelsen vil de kunne legge alvorlige hindringer i veien både for kampen for dagskrava og for kampen for sosialismen.» (1)

Utgangspunktet vårt er altså på den ene sida at fagbevegelsen er arbeiderfolks elementære klasseorganisering. De lokale fagforeningene er de organisasjoner som mest direkte organiserer arbeiderklassen, og som er arbeiderfolks mest umiddelbare vern mot kapitalens angrep. Fagbevegelsens problemer er derfor samtidig den organiserte arbeiderklassens problemer.

På den andre sida er fagbevegelsen den viktigste kampplasse for å bekjempe sosialdemokratiets innflytelse i arbeiderbevegelsen. Det går ingen vei fram til revolusjonen uten gjennom å bekjempe sosialdemokratiets klassesamarbeidslinje, uten at flertallet i arbeider-

klassen bryter med den reformistiske tenkinga som idag tillater LO/DNA-ledelsen å ture fram med sin samarbeidspolitik. "Hvor ligger styrken til sosialdemokratiet i Vesten?" spurte Stalin i 1925. Svaret hans er gyldig den dag idag: "I det faktum at de har fagforeningenes støtte. Hvor ligger svakheten til kommunistpartiene i Vesten? - I det faktum at de ennå ikke har knyttet seg til fagforeningene og at visse elementer i disse partiene ikke ønsker å knytte seg til dem." Og samme sted sier han: "... Hvis de kommunistiske partier ønsker å bli en virkelig massekraft, som er i stand til å bringe revolusjonen framover, må de knytte seg sammen med fagforeningene og støtte seg til dem." (2).

Hva innebærer det så å styrke fagbevegelsens kampkraft?

AKP's politiske arbeide i fagbevegelsen har hele tida hvilt på to grunnpillarer. For det første går vi skarpt imot alle illusjoner om LO-ledelsen. Den tilhører ikke arbeiderklassen, men borgerskapet. For det andre går vi overalt hvor vi har innflytelse, inn for å ene lokale fagforeninger omkring ei kamplinje, ei linje som virkelig kan ivareta og fremme både arbeiderklassens daglige, kortsiktige interesser og klassens langsiktige, revolusjonære mål.

Vi hevder altså at det er antagonistiske klassemotsetninger i LO. Arbeiderfolks egen faglige organisasjon ledes ikke av klassens egne representanter, men av et borgerlig sjikt, som heller ser det som sin oppgave å garantere monopolenes profitt enn å fremme klassens interesser, og som sjøl utgjør en del av monopolkapitalen i Norge (jfr. NKL, Landsbanken og Samvirke som LO-ledelsen kontrollerer). Å styrke fagbevegelsens kampkraft innebærer uforsonlig klassekamp mot LO-ledelsen og dens klassesamarbeidslinje.

Samtidig hevder vi at utgangspunktet og hovedtyngden av denne kampen vil foregå ut fra de lokale fagforeningene. Det er først når for- eninger og forbund sjøl tar kampen opp at LO-ledelsen kan isoleres som en fiendtlig fraksjon i fagbevegelsen.

Sjøl sagt er ikke dette et spørsmål om hvilke personer som skal sitte i Aspengrens stol (jfr. SV's idé ei tid tilbake om Kalheim som LO-formann). Det er et spørsmål om å bekjempe privilegiene og bestikkelsene som skaffer LO-ledelsen del i merverdien som arbeidsfolk skaper. Det er et spørsmål om å bekjempe klassesamarbeidsavtalene, å bekjempe systemet med sammenfiltrering av storfinans, LO-ledelse og Stat, som bl.a. gir seg uttrykk i at Aspengren er styremedlem i Norsk Hydro og Jernverket. - I siste instans dreier det seg om å reise kampen mot samarbeidsideologien i arbeiderklassen sjøl, mot opportunisten som i mange år har kastret og passivisert deler av arbeiderklassen.

Denne kampen står ikke i motsetning til kampen for sosialismen. Tvertimot har den norske arbeiderklassen tatt et viktig og nødvendig skritt mot revolusjonen når flertallet har brutt med de sosialdemokratiske lederne og hele klassesamarbeidsideologien.

KUL OG "LO-APPARATET"

Grunnen til å ta opp KUL's fagforeningspolitikk er ikke at de er viktige i fagforeningssammenheng. Tvertimot har hverken de eller deres idéer noen innflytelse utafor Universitetet, og sjøl i fagforeninga på Universitetet er de aldri observert.

Men KUL har faktisk klekt ut noe de kaller ei faglig-politisk linje. I virkeligheten er dette et lappverk av innbyrdes motstridende trotskistiske og reformistiske idéer, som bare har ett til felles: at de står i motsetning til AKP's faglige politikk. Men kritikk av vår politiske linje er i seg

KUL i teori og praksis

sjøl nok til at de fortjener vår oppmerksomhet, særlig når den retter seg mot de viktigste sidene ved partiets virke i arbeiderklassen. Vi slåss mot borgerlig innflytelse og borgerlige idéer i arbeiderklassen og folket, uansett om de har høyresosialdemokratiets høyreform eller er pakket inn i KUL's "venstre"-fraser.

KUL's faglig-politiske linje er helt av samme reaksjonære, sekteriske karakter som preger deres politikk på alle andre områder. KUL kaller arbeidende bønder og fiskere for reaksjonære, er imot egen kvinneorganisering, og fungerer som splittelsesmakere ved sine "eventyr"-paroler i enhver aksjonsenhet. På samme måte stiller de seg utafor og angriper fagbevegelsen i sin helhet, såvel LO-toppen som de lokale fagforeningene. KUL mener det er reaksjonært å arbeide i fagforeningene.

La oss høre hvordan de argumenterer: "LO er idag en integrert del av det borgerlige statsapparatet, og må være det på kapitalismens nåværende nivå i Norge. Parolen om å gjøre LO til en kamporganisasjon er derfor like illusorisk som å gjøre det borgerlige statsapparatet forøvrig til et redskap for arbeiderklassen." (3). Ut i fra dette utgangspunktet kommer de fram til at det er reaksjonært å akseptere fagbevegelsen som sin kampplass: "For alle disse partier (SV og AKP, vår anm.) aksepterer det bestående LO-apparatet som sin kampplass. Og er en front først kommet så langt, så anerkjenner en i praksis selve statsapparatet, og da har det forsvinnende liten betydning om en nå på den ene siden innbiller seg at en kan gjøre apparatet til en "kamporganisasjon", styrke dets "kampkraft", eller på den andre siden bare er en vanlig støttespiller for apparatet." (3). Det eneste progressive er ifølge KUL å bruke fagforeningene som talerstol, for å svekke og avsløre såvel fagforeninger som LO-ledelse: "I fagforeningene som i parlamentet må imidlertid kommunistene arbeide mot apparatet for å avsløre disse organenes klassekarakter." - "Det langsiktige mål er å knuse dette apparatet sammen med det øvrige kapitalistiske statsapparatet."

Det latterlige i denne "analysen" ligger i at den ikke skiller mellom ledelsen og grunnplanet i LO. Det er bare latterlig å innbille f. eks. heismontørene at fagforeninga deres er en del av statsapparatet, og at det er reaksjonært å jobbe for å styrke den. Hvordan hadde heismontørene og telefonsentralmontørene greidd å forberede seg politisk, organisatorisk og ikke minst økonomisk uten fagforeninga? - Heismontørenes streik var resultatet av lange grundige dis-

kusjoner på krava og oppsummering av tidligere streikeerfaringer. Her gikk nettopp den lokale fagforeninga i spissen.

KUL er ikke helt konsistent i sitt syn at også de lokale fagforeningene er integrert i statsapparatet. Enkelte steder sier de helt eksplisitt at både "fagforeninger og landsorganisasjon er blitt integrert på denne måten (dvs. i det borgerlige statsapparat, vår anm.). (4). Andre steder innrømmer KUL grunnplanet en viss sjølstendighet, at "klassekampen tross alt gjør seg gjeldende" (3) i LO. Men dette forandrer ikke en tøddel på at de mener det er reaksjonært å delta i og utvikle denne klassekampen i LO.

Det er nemlig ikke en illusjon å mobilisere lokale fagforeninger rundt ei kamplinj. Tvert imot finnes det allerede idag fagforeninger som er kamporganisasjoner, på tross av LO-ledelsens klassesamarbeidslinje, på tross av samarbeidslovverket. Blant annet heismontørenes streik viste at ei aktiv og kampvillig fagforening er en styrke, ofte en forutsetning, også når det gjelder å forberede aksjoner på tvers av samarbeidslovverket. Dette gjelder ikke minst ved de såkalte "ville" streikene.

I forlengelsen av KUL's linje ligger idéen om en organisert fagoppisjjon innafor eller utafor LO. Dette anser

AKP for å være et taktisk spørsmål. Idag er vi mot det. En opposisjon utafor LO idag ville ikke ha noe grunnlag, ville være et slag i løse lufta, og ville bare tjene til å isolere de progressive. Heller ikke noen organisert fagopposisjon innafor LO er vi for nå. På grunn av manglende politisk styrke ville en slik opposisjon bli et lett bytte for LO-ledelsen, og bare gi LO-ledelsen påskudd til å ekskludere de progressive. DNA fikk nemlig før krigen vedtatt vedtekter som forbyr organisert opposisjon i LO. Sosialdemokratiet har lang erfaring i å knuse slik opposisjon, blant annet fra 20- og 30-åra. Derfor må de konkrete styrkeforholda vurderes nøye før man eventuelt lanserer åpen, organisert opposisjon.

KUL'S ILLUSJONER OM LOV-VERKET

KUL's hovedargument for at fagbevegelsen aldri kan bli noe tjenlig redskap for arbeiderklassen, er å trekke fram lovverket og klassesamarbeidsavtalene som idag slavebinder fagbevegelsen. De peker på Hovedavtalen mellom LO og NAF, tariffavtalene, arbeidstvistlovene, voldgiftslovene osv. De gjør til og med den geniale observasjon at "å gjøre LO til en kamporganisasjon vil innebære å reise kamp mot norsk lov". (3).

Forts. Vend!

Faglig 1.mai front 1975

- begynn arbeidet nå!

enhet på klassekampens grunn!

KUL i teori og praksis

Forts. fra forr. side

Ifølge KUL's mening tilsier imidlertid ikke dette at de progressive kreftene i fagbevegelsen bør reise kampen mot voldgift, arbeidstvistlovene, fredsplikten i tariffperioden, samordna oppgjør, mot alt som begrenser streikeretten. Nei, det ville være illusjonsmakeri, ifølge KUL. "Kamp for streikeretten er kamp mot selve ryggraden i et kapitalistisk samfunn som Norge, og strategien for en slik kamp må regne med at kampene vil bli møtt med alle maktmidler et kapitalistisk samfunn har for å forsvare sin eksistens." - Videre: "Hvis man derimot ikke tror at et kapitalistisk samfunn gir fra seg kjernen i sin egen lovgivning på det økonomiske området, blir konklusjonen at parolen om å gjøre LO til en kamporganisasjon innebærer en parole om sosialistisk revolusjon." (Vår uth.) (3).

KUL begår i hvertfall tre grunnleggende feil i sin "analyse". For det første underkjenner de fullstendig de rettighetene som de lokale fagforeningene tross alt har idag, og som det er viktig å forsvare.

For det andre ser de seg helt blind på lovverket og klassesamarbeidsavtalene, og ser ikke at dette dels er et resultat av DNA/LO-ledelsens konsekvente klassesamarbeid. Fredsplikten i tariffperiodene, samordna, sentraldirigerte tariffoppgjør, arbeidsretten, lønnsnemnda og andre reaksjonære avtaler og institusjoner er nettopp konsekvenser av klassesamarbeidet. Å påstå at det er illusjonsmakeri å ta opp kampen mot disse institusjonene vil nettopp være å nekte å ta opp kampen mot klassesamarbeidslinja, i praksis å støtte LO-ledelsen. - Det er derfor helt logisk når KUL stiller seg på LO-ledelsens standpunkt mot de politiske demonstrasjonsstreikene mot tvungen voldgift i høst. KUL avviser disse streikene som reformisme og illusjonsmakeri.

For det tredje har KUL foretatt en fantastisk kollbøtte vekk fra marxismen når de hevder at kamp for streikeretten er kamp mot "kapitalismens ryggrad". Hva er det kapitalistiske samfunnets ryggrad?

Politisk hviler borgerskapets makt i siste instans på voldsapparatet, på høren og politiet. Det økonomiske grunnlaget for borgerskapets makt er utbyttinga, akkumulasjon av merverdi. Er kamp for streikeretten en kamp som retter seg mot selve utbyttinga som system? Streikeretten er en borgerlig-demokratisk rett.

Den dreier seg om arbeidsfolks rett til å føre kamp for sine krav under kapitalismen, for å tøyse og begrense utbyttinga, ikke for å avskaffe den. Streikeretten er en gammel hardt tilkjempet rett for arbeiderklassen, og finnes i viss utstrekning i de fleste borgerlig-demokratiske kapitalistiske samfunn (f. eks. England, hvor streikeretten er mye mer reell enn i Norge). - Men forestillinger om at streiker, eventuelt generalstreik i seg sjøl vil framkalle revolusjonen, har for lengst blitt tilbakevist av livet sjøl og havnet på historias skraphaug under merkelappen syndikalisme.

Hvis vi tenker etter hva kamp for streikeretten konkret nå betyr, blir KUL's påstand om at denne kampen er revolusjonær, direkte latterlig. Kampen for forbundsvise oppgjør, mot samordna, sentraldirigerte oppgjør, mot kobling ved avstemninger over tariffavtaler, for mer demokratisk behandling av tariffavtalene i LO, mot tvungen voldgift, mot Skånländutvalgets innstilling, på litt lengre sikt mot Arbeidstvistlovens reaksjonære bestemmelse om fredsplikt i tariffperioden, alt dette dreier seg i høyeste grad også om kamp for arbeidsfolks reelle streikerett, deres muligheter til å føre lovlig kamp for krava sine.

KUL's påstand om at denne kampen nødvendigvis er det samme som kampen for revolusjonen, er for det første å gå imot forsvaret av den streikeretten som vi tross alle utlulinger har idag. For det andre er det å gi illusjoner om de lovlige såvel som de ulovlige streikenes betydning og perspektiver. KUL står her, såvel som i sitt syn på de ville streikene, på et reint syndikalistisk standpunkt.

KUL OG DE "VILLE" STREIKENE

KUL mener altså at fagforeningene er ubrukelige, og at det er reaksjonært å jobbe for å styrke dem. Men hva stiller de opp i stedet? La oss høre:

"Den riktige kampform for arbeiderklassen må være såkalte "ville" streiker. En "vill" streik er en streik som ikke bare er en kamp for høyere lønn og bedre arbeidsbetingelser. Den er samtidig en åpen kamp rett i mot det kapitalistiske produksjonssystem og dets lovverk. Den sikter lenger enn de såkalte dagskrav, gjennom sin form krever den sosialismen (vår uth.). En vill streik er en negativ foregripelse av det sosialistiske samfunn: For en kort stund har arbeiderne kastet av seg kapitalismens diktatur, arbeidets underordning under kapitalen er opphevet. Arbeiderne kan føle friheten

ved å være herre og diktere kapitalen - om enn bare negativt - ved å tvinge den kapitalistiske produksjon til opphør." (3).

Marxist-leninistene i AKP er de siste som vil underkjenne betydningen av såvel de lovlige som de ulovlige streikene de siste åra. Tvert imot er det kommunister som har stått i spissen for en rekke av dem. Og disse streikene har rettet harde slag mot klassesamarbeidet og har betydd viktige nederlag for høyresosialdemokratiet. Men vi går skarpt imot den slagtype syndikalistisk svade som KUL her presterer.

For det første er sitatet overfor et skoleeksempel på sekteristenes mangel på taktikk. Det er helt idiotisk å påstå at en "vill" streik er den riktige kampformen allment, uavhengig av de objektive og subjektive betingelsene. Arbeiderklassen har utallige andre kampformer som kan være mere riktig å anvende, avhengig av situasjonen (f. eks. overtidsnekt, gå-sake-aksjoner, bedriftsokkupasjoner, demonstrasjoner osv.).

For det andre er det feilaktig å si at en streik, lovlig som ulovlig, i seg sjøl er en revolusjonær kamp, en kamp som "krever sosialismen", eller at den har "direkte revolusjonære perspektiver". (5). Dette er rein syndikalisme, høyreopportunisme, uansett hvor mange "venstre"-fraser KUL pakker den inn i. En revolusjonær kamp stiller spørsmålet om statsmakta på dagsorden. Mer enn ett århundres dyrekjøpt erfaring har dessuten lært arbeiderklassen at revolusjonen trenger tre våpen for å kunne seire - en enhetsfront av alle revolusjonære klasser, lag og grupper og en væpnet, kampberedt arbeiderklasse under ledelse av det kommunistiske partiet.

KUL's syndikalistiske illusjoner kommer tindrende klart fram i sitatet ovenfor. En vill streik er en "negativ foregripelse av det sosialistiske samfunnet", "arbeidets underordning under kapitalen er opphevet", "arbeiderne har kastet av seg kapitalismens diktatur". En streik, sjøl ikke en generalstreik, uansett om den er lovlig eller ulovlig, opphever alldeles ikke kapitalismens diktatur, kapitalismens stat og voldsapparat. Streiken opphever heller ikke eiendomsforholdene. Det eneste en streik objektivt forårsaker, er at produksjonen stanses. Streikens betydning utover dette ligger på det

KUL i teori og praksis

En del av statsapparatet er ute og demonstrerer...

subjektive plan, på hvilke idéer som sjølve kampen, lovlig som ulovlig, fostrer. Lenin har gitt en glimrende beskrivelse av dette: "Under normale, fredlige forhold utfører arbeideren sitt uten å kny, motsier ikke arbeidsgiveren og diskuterer sine vilkår. Under en streik setter han fram sine krav med høy røst, han minner arbeidsgiverne om deres overgrep, han krever sin rett, han tenker ikke bare på seg selv og sin lønn, han tenker på alle sine kamerater som har lagt ned arbeidet sammen med ham og som reiser seg for arbeidernes sak uten å frykte hva det kan koste. . . . Hver streik fører i sitt kjølvann tanker om sosialisme blant arbeiderne, tanker om hele arbeiderklassens kamp for å frigjøre seg." (6).

Lenin har presist uttrykt betydninga av en streik ved å kalle den en skole i krig, men ikke sjølve krigen (dvs. den revolusjonære kampen). (7). Dermed anerkjenner han på den ene sida hva arbeiderne kan lære i en streik, på den andre sida avgrenser han seg fra syndikalistiske (dvs. også KUL's) illusjoner om at streiken er den revolusjonære kampen sjøl.

For det tredje går vi skarpt imot KUL's illusjoner om at en streik (eller en annen aksjon) blir revolusjonær straks den bryter lovverket. For KUL er det et helt avgjørende tegn på streikens betydning om den er ulovlig. Alle streiker gir imidlertid arbeidsfolk viktige lærdommer. Dessuten ønsker vi å "tjene folket", å støtte alle forbedringer folket kan tilkjempe seg. Vår holdning er ikke å stille seg foraktfullt på avstand av en lovlig, "tilbakeleggende" streik, men å gå inn og støtte og utvikle den.

To små korn av sannhet kan vi likevel med en del velvilje skille ut fra KUL's syndikalistiske vrøvlprat om de "ville" streikenes fantastiske store "siktemål". Men disse to små sannhetene endrer ikke bryggets karakter. Hesteskitt blir ingen velsmakende rett sjøl om den røres sammen med sukkerbiter. Og KUL sier ikke noe som kan oppfattes som sant, uten å øyeblikkelig bruke det til å trekke en eller annen helt vanvittig konklusjon.

For det første fører en ulovlig streik (som regel) til et mer åpent brudd

med det reformistiske apparatet. I og med at streiken er ulovlig blir det ofte vanskeligere for DNA/LO-ledelsen å bruke sin kontroll over organisasjonen ovenfra til å blande seg inn. Den gjør også lettere at illusjoner om DNA/LO-ledelsens karakter, legalisme osv. brytes ned fordi motsigelsen mellom de streikende og DNA/LO-ledelsen stilles skarpere. Det vil ofte utvikle arbeiderne en del politisk, javel. Men tilbake står vi likevel med "en skole i krig" og ikke "selve krigen" slik Lenin sa det.

For det andre får den ulovlige streiken et politisk perspektiv ut over dagskrava som et åpent brudd på lovene som vil begrense streikeretten. Det øker dens prinsipielle betydning for hele arbeiderklassen. Som KUL sier, "Den peker lenger enn de såkalte dagskrav" (såkalte dagskrav? Virkelige dagskrav! Men nok om det.) Men fortsettelsen: "gjennom sin form krever den sosialismen". Sludder og vrøvl! Her ser vi eksemplet på hvordan KUL straks forvandler det minste korn av sannhet til

Forts. Vend!

KUL i teori og praksis

Forts. fra forr. side

KUL og faglig politikk Sekterisme opphøyd til prinsipp

den største og feitestе usannhet. Gjennom sin form krever den streikeretten!

For KUL blir det at en streikekamp bryter loven noe som gjør at selve dens "form krever sosialismen". Men sosialisme krever, som vi har vist, noe helt annet enn bare vilje til å bryte borgerskapets lover. Det krever organisasjon og mobilisering for et revolusjonært stormløp mot statsmakta, og at borgerskapets voldsapparat nedkjempes med revolusjonær vold. I KUL's drømmeverden er det slik at enhver massekamp som av en eller annen grunn bryter loven "krever sosialismen". Men det er en himmelvid forskjell mellom hva KUL tror og hva som virkelig "krever sosialismen"!

For KUL blir det i seg sjøl en hovedsak å bryte loven. Streiken må være "vill". Hovedsaka er å gå "tvers gjennom loven", for å bruke et ofte benyttet KUL-uttrykk. "Bare når arbeiderne bryter tvers igjennom lovene, er de på riktig vei, "sa Hovden på et møte på Blindern under streikebevegelsen i høst. Bak slike høystemte fraser ligger en feilaktig oppfatning av at alle aksjoner innafor den borgerlige legalitetens rammer må foregå på det borgerlige samfunns premisser. (8).

KUL's oppfatning her går helt på tvers av alle historiske erfaringer, og kan karakteriseres som "illegalsisme". Kommunistene har hele tida måttet stå på to bein, anvende både legale og illegale kampformer. Kommunistenes oppfatning kan presten uttrykkes på følgende måte:

"For å kunne lede proletariatet og det arbeidende folk i revolusjonen må de marxist-leninistiske partier mestre alle kampformer og raskt være i stand til å erstatte en form for kamp med en annen form etter hvert som kampbetingelsene skifter. Bare hvis den mestrer alle former for kamp, fredlig og væpnet kamp, åpen og hemmelig, legal og illegal, parlamentarisk kamp og massekamp osv. - vil proletariatets fortrøpp under alle omstendigheter være uovervinnelig. Det er galt å unnlate å gjøre bruk av parlamentarisk kamp og andre legale kampformer, når slike former kan og bør brukes. Men hvis et marxist-leninistisk parti henfaller til legalisme eller parlamentarisk idioti, hvis det nøyer seg med å føre kamp innenfor de rammer som borgerskapet tillater, da vil dette uunngåelig føre til at man gir avkall på den proletariske revolusjon og proletariatets diktatur." (9).

Kommunister kan ikke som KUL gjør, la borgerskapets lover være retningsgivende i valg av aksjonsformer. Valg av aksjonsform er et taktisk spørsmål og kan bare gjøres etter grundige undersøkelser av virkeligheten. Og slike undersøkelser vil idealister av KUL's type aldri kunne gjøre.

KONKLUSJONER

Innholdet i KUL's "faglige" politikk er tvers igjennom borgerlig. Politikken deres hviler på tre bærende prinsipper, som alle tre er ubrukelige og reaksjonære som rettesnor for arbeiderklassens kamp: sek-

terisme, høyresyndikalisme i "venstre"-fraser og illegalisme.

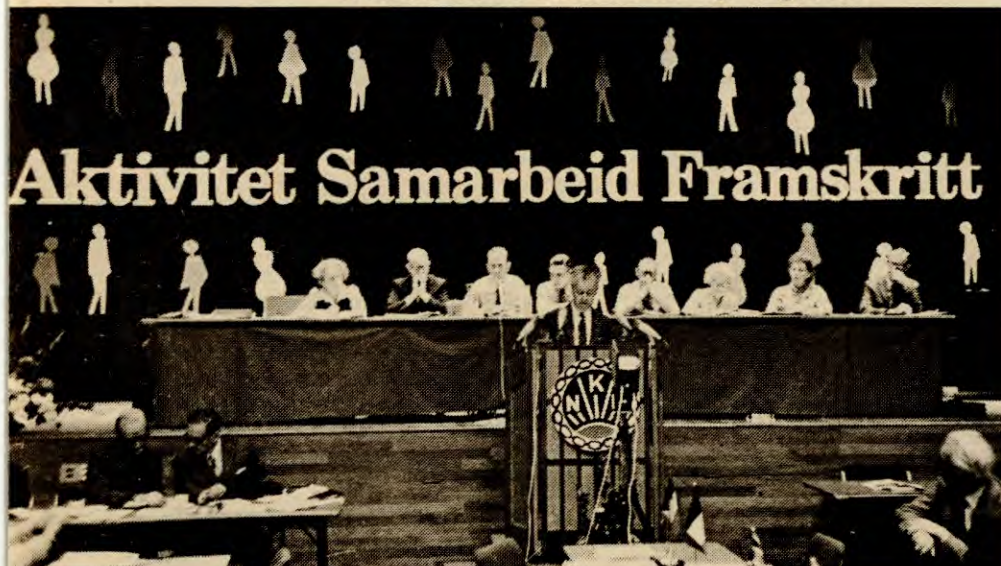
Sekterisme - KUL tar prinsipielt avstand fra å ta aktiv del i den klassekampen som foregår i LO. Å delta i fagforeningene blir sekundært, som å delta i parlamentet. Fagforeningene blir bare å betrakte som talerstol for å avsløre "LO-apparatet". KUL stiller seg derfor utafor arbeiderklassens viktigste masseorganisasjon.

Illegalisme - Lovverket blir i KUL's bakvendtverden det bestemmende, karakteriserende og grunnleggende ved det kapitalistiske samfunn. Legalt virke, bruk av de rettighetene som arbeidsfolk tross alt har, blir noe som styrker det kapitalistiske samfunnet. Eneste vei å gå for KUL blir bare å anerkjenne illegale aksjoner. KUL's analyse medfører slike misfoster som at "kapi-talen ønsker aktivitet i LO-apparatet" (Sandemose - ledende KUL-ideolog - på det tidligere omtalte møtet på Blindern i høst).

Høyresyndikalisme i "venstre"-fraser - Såvel i sitt syn på streikeretten som den betydning de tilligger de "ville" streikene, står KUL på ei syndikalistisk linje. De faller ned på illusoriske standpunkter som i sin konsekvens er villig til å erstatte sjølve revolusjonen med streikekampen. At streiken er det samme som sjølve krigen osv. Dette er ikke annet enn reinskikka økonomisme og revisjonisme.

På samme måte som DNA's samarbeidsideologi er KUL's tenking ingenting annet enn borgerlige idéer som de prøver å pådytte arbeiderklassen og folket. KUL har idag liten oppslutning, men det ville være en stor feil å undervurdere kampen mot idéene deres. Idéene deres kunne gjøre stor skade, dersom de fikk oppslutning. Den progressive bevegelsen kan bare vinne framgang, dersom borgerlige idéer og illusjoner også av KUL's type avvises og bekjempes.

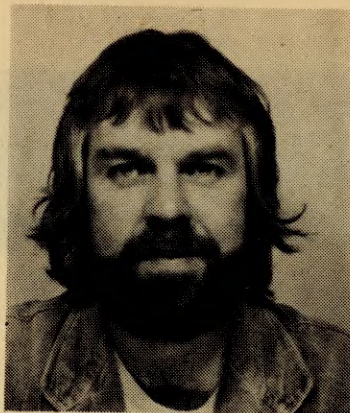
KUL ser bare denne siden ved fagbevegelsen.

Aktivitet Samarbeid Framskritt

- (1) Programmer og vedtak fra det 1. landsmøtet ("Partiboka") s. 122
- (2) Om oppgavene i fagforeningene. Josef Stalin. Gjengitt i Røde Fane nr. 2, 1973, s. 149.
- (3) Gnisten nr. 2, 1973.
- (4) Gnisten nr. 4, 1974.
- (5) KUL i sin støtteuttalelse til heismontørene
- (6) Collected Works, Bd. 4, Moskva 1960, Lenin, s. 315.
- (7) Om streik. Lenin. Gjengitt i Oktoberheftet "Streik", s. 15.
- (8) Dette kommer særlig klart fram i Gnisten nr. 4, 1974, artikkelen "Staten og korporativismen".
- (9) "Et forslag til den internasjonale kommunistiske bevegelses generallinje", brev fra KKP's sentralkomité. Forlaget Oktober 1971, s. 20.

Intervju med lærer Gunnar Mjaaland:

"Mange illusjoner blant progressive lærerstudenter"

Gunnar Mjaaland er idag lærer i ungdomskolen i Oslo. Han har vært i skolen siden 1960, og har derfor undervist både under Normalplanen og Mønsterplanen. Han har vært både i barne- og ungdomskolen.

Gunnar Mjaaland er tillitsmann i lærerlaget på sin skole, og var i året 1973/74 nestformann i Oslo krets av Norsk Lærerlag.

Vi har spurt ham om hans mening om hva en revolusjonær lærers oppgaver er.

HMG: Har du fulgt med i det som har skjedd på lærerskolene og universitetenes pedagogiske institutter de siste åra? Er det skjedd noen utvikling i studentmassen siden du gikk på lærerskolen?

GM: Jeg må innrømme at jeg ikke har fulgt godt nok med, det har vært nok å følge med i utviklinga av grunnskolen. Men jeg har registrert at lærerskolene og de pedagogiske instituttene har vært utsatt for angrep fra statens side parallelt med grunnskolen. Særlig har jeg merket meg framstøtene for å rasjonalisere

lærerutdanninga ved opprettelse av de pedagogiske høyskolene. Det siste på dette området er trusselen om nedlegging av Oslo off. lærerskole. Mot slike framstøt er det bare kamp-linja som nytter, det viste studentene og lærerne ved Sagene off. lærerskole for et par år siden da de slo tilbake liknende framstøt mot deres skole.

Når det gjelder det andre spørsmålet, er det tydelig at det har skjedd en oppvåkning og politisering blant studentene i løpet av de 10-12 åra siden jeg gikk på lærerskolen. Dette har jo sammenheng med skjerpinga av statens angrep, men må vel opplagt også tilskrives framveksten av en revolusjonær bevegelse i Norge, m-l-bevegelsen. Frukten av denne revolusjoneringa i studentmassen har vi allerede begynt å merke ute i skolen (også andre har merka den!), foreløpig ikke som "rystelser" slik som i studenterverdenen, men tendensen er levende, og borgerskapet skal nok skjelve i sine søndagsbukser den

dagen det går opp for dem at kommunist er ikke noe man slutter å være så snart man har forlatt universitetet eller lærerskolen.

STATENS ANGREP, OFTE FORKLEDT SOM "REFORMER"

HMG: Men dette er vel bare den ene sida av saken? Du har vel også kritikk å komme med?

GM: Riktig. Det jeg har prøvd å si er at utviklinga er satt i gang i en riktig retning. Men det er opplagt fortsatt mye som mangler. Jeg merker det særlig når nye, progressive lærere begynner i skolen. De er tydeligvis ganske bra skolert i "progressiv" pedagogikk, og kommer til skolen proppfulle av gode idéer. Mange er svært idealistiske i sin holdning til skolen. For enkelte har dette gitt seg uttrykk i klare overslag. De glemmer

Forts. vend!

Forts. fra forr. side

"Mange illusjoner blant progressive lærerstudenter"

at Norge fortsatt er et kapitalistisk samfunn. Dette er ikke vanskelig å få øye på når staten kommer med klare angrep, men kan være vanskeligere å avsløre når angrepene kommer i form av reformer. Ethvert utkjør fra statens side må ses i lys av at det kommer fra monopolkapitalens stat, og må derfor vekke vår mistanke. Min kritikk av enkelte "sosialister" på dette området går på at de i altfor stor grad konsentrerer seg om pedagogikken, og glemmer lett at denne skal praktiseres innenfor en bestemt ramme, nemlig den norske klassestaten. Jeg mener ikke at det er uviktig å ha en formening om hvordan vi ønsker den norske skole under sosialismen, men vi må ikke glemme at sosialismen ikke ennå står på dagsorden. Slik forvirring fører til idealisme, og SVs skolepolitikere er særlig preget av denne form for idealisme. Et utslag av dette er at de bruker mye tid og krefter på å lage "alternative" undervisningsopplegg, men ser ut til å glemme at pensum og eksamener er bestemt ovenfra. De legger f.eks. stor vekt på formen gruppearbeid, og tror at den i seg selv gjør elevene mer klassebevisste og solidariske.

MØNSTERPLANEN - ET TILBAKE-SKRITT

HMG: Kan du nevne eksempler på slike angrep som er utkledd som reformer?

GM: Ja, jeg kan nevne noen eksempler i håp om å få i gang diskusjonen om disse sakene. La oss først se på Mønsterplanen. Det er ikke mye i den senere norske skolehistorie som har blitt tiljublet så mye, også fra progressive, som denne. Ikke tvil om at Mønsterplanen rommer mange muligheter. Det nye var at den skulle være en rammeplan der minst mulig var fastlåst som pensum. Hva er så realiteten? Realiteten er den at pensum nå som før blir fastlagt av lærebøker. De skal fortsatt være godkjent av KUD, og læreren får den boka som er innkjøpt til skolen. (Og den skal holde i mange år!) De som kanskje har fått størst frihet, er forlagene. I språkfagene (norsk og engelsk) har Mønsterplanens krav om sammenholdte klasser framtvinget nødvendigheten av nye læreverker. Og dette

er virkelig verker, så voluminøse og omfattende at bare et hesblesende jag gjør det mulig å komme gjennom "pensum". Her er ikke mye overlatt til læreren. Disse "lærepackage" inneholder alt: Hovedbok, lærerinstruksjon, arbeidsbok for elevene (med fasit), lydbånd, slides, materiell for overhead osv. Her mangler ingenting, alt som trengs i tillegg er en som kan administrere programmet, og det trenger vel ikke være en lærer? Og da prøvene, særlig i ungdomsskolen, gjerne holdes samtidig innenfor samme skole, er det helt nødvendig å følge angitt tempo.

All denne teknifiseringen viser tydelig at tross Mønsterplanens nye "frihet", er det den instrumentelle pedagogikken som faktisk har slått igjennom.

Også Mønsterplanens fagre ord om samarbeid bærer preg av den samme falskhet. Det er gitt detaljerte regler for en rekke råde og utvalg for elever, lærere og foreldre. Men ingen reell myndighet er gitt dem, de får bare avgjøre bagateller. Det er underordning det egentlig er snakk om, helt på linje med sosialdemokratenes klasse-samarbeid. "Samarbeid kuer kampviljen" ser ut til å ha vært parolen her!

Noe annet som Mønsterplanen bærer preg av, er dens uhyre svake vektlegging på faglige kunnskaper. Hovedvekten er lagt på at elevene skal bli flinke til å tilegne seg kunnskaper senere i livet. Vi ønsker at elevene skal gå ut av skolen med faglige kunnskaper, og ikke som roboter som kan omstruktureres og omskoleres etter monopolkapitalens skiftende behov!

Min påstand er at den gamle Normalplanen ga både elever og lærere større frihet.

MØNSTERPLANEN FALLER SAMMEN MED ØKONOMISKE FORVERRINGER

Det vi skal legge nøye merke til er tidspunktet for innføringa av denne "reformen". Samtidig kom nemlig harde økonomiske angrep fra staten, med innføringa av 30-timersuka og innføring av rammetimetall. Også disse angrepene ble kamuflert som reformer, men spør du lærerne, vil så og si alle svare at dette var økonomiske tilstramningstiltak som har ramma skolen hardt.

Alle disse "rammene" er ikke innført for å gi større frihet, men for å spare. Taktikken er "splitt og hersk". Innenfor rammetimetallsordninga har blant annet enkelte lærergrupper mistet rettigheter de hadde tidligere. Som eksempel kan nevnes formings- og heimkunnskapslærerne som tidligere var garantert maksimum 16 elever i gruppa. Nå er det opp til den enkelte skole å bestemme hvordan timene skal disponeres innenfor rammen. Dette er vanskelig nok, og vanskeligere har det blitt når slik som f.eks. i Oslo det allerede altfor knapt tilmålte rammetallet blir ytterligere skåret ned. SVs representant i skolestyret stemte for denne nedskjæringa! Det ser for meg ut som om disse folka er mer opptatt av "ansvarlig" og "realpolitisk" fordeling enn det som er det eneste riktige, nemlig å kreve nok penger!

Jeg kunne sagt mye mer om dette og andre saker som sammenholdte klasser, enhetsskole, integrering, karakterer osv., men det vil føre for langt her og nå.

La meg bare få presisere at alle disse sakene må vi sammen lage grundige og vitenskapelige analyser av. Mangelen av slike analyser tjener bare borgerskapet, dette arbeidet må vi derfor komme i gang med straks, og her kan dere, studenter og forskere være til uvurderlig nytte!

Normerte prøver: 3 eks

I Afrika er det flere utviklingsland. Hvilken av disse fire måtene er sannsynligvis den beste hjelpen til varig bedring av forholdene i disse landene?

- A Støtte utviklingen av apartheid.
- B Sende mat og medisiner.
- C Gi folk mer opplysning og utdannelse.
- D Sende traktorer og fiskeskøyter.

BRUKSPLAN FOR OSLO - NY RASJONALISERING!

HMG: Hva med de mer direkte angrepene? Hvilke er her alvorligst?

GM: Jeg har allerede nevnt de økonomiske angrepene. Disse blir oppfattet av de fleste lærerne selv om de ofte er utkledd som reformer. Disse angrepene kommer for det meste fra staten, men vi merker nå at kommunene har begynt å følge opp. Kommunale bevilgninger som tidligere har vært en selvfølge, blir nå trukket tilbake i tur og orden. I Oslo har vi merket dette svært tydelig.

Det siste angrepet fra Oslo kommune er bruksplanen for Oslo-skolen. Denne planen tar sikte på en omdisponering av skolebyggene i Oslo for å gi plass til den videregående skolen uten økonomiske utlegg. Dette gjøres ved å disponere en del av ungdomsskolebyggene til videregående skoler. Der dette skjer, blir grunnskolen omorganisert etter 1-9-mønsteret. Dette er i strid med intensjonene i Lov om grunnskolen, men dersom dette viser seg å være et effektivt sparetiltak, betyr det vel bare at loven blir forandret på de nødvendige punkter. (Oslo-skolen har lenge brutt den samme lov når det gjelder kretsgrenser. Oslo har ikke engang søkt om dispensasjon, men så heter også skolesjefen Helge Sivertsen, nærmest som fadder å regne for Bjartmar.) Denne omorganiseringen er et farlig angrep på lærerne, sær-

lig er en del lærergrupper truet dersom dette blir gjennomført i stor målestokk. Og det kan vi være sikre på at det blir, dersom det viser seg tilstrekkelig sparevennlig. De som i særlig grad vil bli rammet, er faglærere og lærere utdannet fra universitetet. Ideallæreren innenfor dette mønsteret kan undervise på alle trinn og i de fleste fag. Adjunkt med lærerskole og fire halvårsenheter vil være prototypen på trestjerners fleksibel arbeidskraft her. Noen øyner kanskje sammenhengen med PH-skolene? Dessuten rammes elevene. Med 1-9-skoler, blir det få paralleller på undomstrinnet, og følgelig få muligheter for gruppedeling i valgfag. Valgfriheten i ungdomsskolen blir derfor illusorisk.

BJARTMAR GJERDE: HEVER PEKEFINGEREN MOT LÆRERNE, IKKE MOT LIBERTAS

En annen type angrep som vi har merket den siste tida er de som er kommet fra Libertas/Lowzow. Disse angrepene har vært rabiate og har blitt avslørt av folk flest. Men for oss har de også vært en påminning om hva vi er satt til å gjøre i den norske klassestatens skole. Det som er forventet av oss, av den herskende klasse og dennes stat, er at vi skal formidle deres ideologi. Dette ble vi særlig minnet om da Bjartmar Gjerde, i et avisintervju om disse angrepene, benyttet anledningen til å heve en truende pekefinger, ikke mot Libertas, men mot lærerne.

HMG: Vil du på tampen si noen ord om ditt inntrykk av den norske lærerstand, og om hvordan den kampe lærerne står oppe i skal føres videre?

VIKTIG Å JOBBE I LÆRERNES ORGANISASJONER

GM: Jeg har jo dannet meg et inntrykk etter å ha jobbet i grunnskolen noen år. Direkte reaksjonære lærere utgjør etter mitt inntrykk et svært lite mindretall av den norske lærerstand. De progressive er også i mindretall, men som jeg nevnte til å begynne med, er det et tydelig tilslag av progressive lærere til skolen. Det store flertall av lærerne vil jeg karakterisere som ærlige, liberale demokrater. Ikke særlig presist, men noe mer presist tør jeg ikke si det. En del av denne kategorien, særlig da de eldre, er fortsatt preget av "kallstanken". Grunnen til at den tillyste aksjonen i fjor høst fikk nesten enstemmig tilslutning fra Norsk Lærerslags medlemmer, var jo blant annet at man valgte å kalle den "pedagogisk demonstrasjon". Vi gjorde det for barna! Det anbefalte forslag til tariffoppgjøret i fjor vår fikk svært stor tilslutning.

Jeg mener ikke med dette å si at det er håpløst å arbeide innenfor lærernes fagorganisasjoner. Snarere tvert imot. Her må vi kaste inn kreftene. De to eksemplene jeg nevnte ovenfor gir nemlig også bud om at kampviljen er på vei oppover. Når det gjelder tariffoppgjøret, viste det seg nemlig at der var skoler med klart nei-flertall. På lokalmøtet i Oslo Krets av Norsk Lærerslag manglet det bare ett par stemmer på at møtet skulle anbefale medlemmene i Oslo å stemme nei. Ledelsens orientering til medlemmene i samme sak var preget av løgner. Våre tall som viste at oppgjøret betydde en tilbakegang for de fleste lærerne, nådde ikke ut til mange. Neste gang skal vi klare det!

I Lektorlaget i Oslo ble resultatet et klart nei-flertall mot det anbefalte forslaget.

Dette skulle vel gi svar på spørsmålet ditt. Vi må gå inn i fagforeningene og kjempe aktivt der. Når vår analyse når lærerne, kan ikke foreningene fortsette som nå. Forandringa av skolen kan sjølsagt bare skje gjennom en sosialistisk revolusjon, hvor arbeiderklassen kan lage en skole etter sitt ønske. Ingen finurlige pedagogiske tricks under kapitalismen kan klare dette. I mellomtida må skolearbeiderne slåss i sine fagorganisasjoner.

Før eller siden vil det smelle. Når og hvordan avhenger av oss.

r på spørsmål fra prøve i samfunnsfag for 6. klasse.

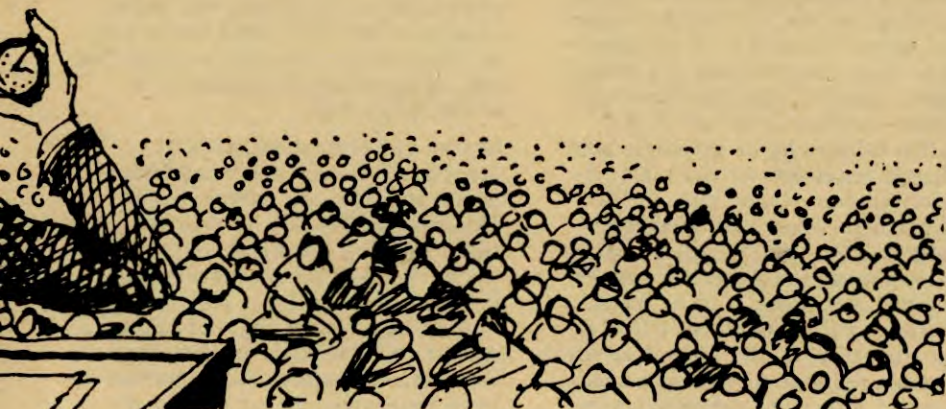
USA er det rikeste land i verden. Hva betyr sannsynligvis mest for landets velstand av dette?

- A USA har den største kjøttproduksjon i verden.
- B USA har den største industri i verden.
- C USA er et av de folkerikeste land i verden.
- D USA har det mest utbygde trafikknett i verden.

Hva er riktig?

Hovedårsaken til at vi har lover og regler i samfunnet er at

- A bøtene skal gi staten inntekter.
- B folk skal få leve i rettferdighet og trygghet.
- C domstolene skal ha noe å holde seg til.
- D folk skal få straff når de gjør noe galt.

Tema: fag og forskning

Forskinga skal tene folket

Universitetet er ein stad der vi vert angripne av staten . . .

av Monica Johansson

Eit universitet er først og fremst ein utdanningsinstitusjon. Her vert det produsert arbeidskraft, og denne produksjonen skal liksom all annan gje maksimalt utbytte for den herskande klassen. Av dette må det følgje rasjonaliseringar, nedskjæringar av løyvingar til «ulønsame sektorar», strømliniforming av utdanninga, auka statleg kontroll osv. Og det er først og fremst mot dette vi må føre kamp. Difor går kommunistane i spissen for å byggje ein einskapsfront mot den reaksjonære utdanningspolitikken staten fører. Dette vil seie at dei objektive interessane som sameinar studentar og universitetstilsette vert sett som overordna det utale med ideologiar som skil dei frå kvarandre. Den mest grunnleggjande motseiinga ved eit universitet går nemleg ikkje mellom til dømes «positivistar» og all slags «kritisk teori». Ho går mellom dei som har interesse av å slåss mot Ottosen- og Omholt-planar — og dei som ikkje har det.

I utbygginga av den revolusjonære rørsle i Noreg har vi kommunistar slåss med mange såkalla "teoretikarar" som vil sette studieverksamdom og marxologi-seminar i staden for røynsle gjennom klassekamp. No sist var det KAG i Bergen som gjorde ein snarvisitt innom den politiske arenaen med kritikk av ml-arane og deira "økonomistiske" interessekamp — for å smette ut att til høgare, til SV. Der kjem dei nok til å kjenne seg heime. SV har jo mellom anna ført fram den synsmåten at interessekampen til studentane fjernar oss frå arbeidarklassen, etter som vi ute i samfunnet vert oppfatta som privilegerte og bortskjemde. I

staden for å slåss mot desse galne ideane og få fram kven som tener på dei til sist, bør vi vise at vi meiner det godt ved å drive iherdig fagkritikk. Etter oppskrifta til SV går kongsvegen til einskap mellom studentar og arbeidrarar ikkje gjennom kamp og gjensidig støtte — men gjennom kritikk av universitetet av di det produserar borgarleg ideologi. Men heldigvis er sanninga betre enn fantasien. Og difor kunne til dømes Raud Front i DNS få støtte frå streikande heismontørar og telefonsentralmontørar utan at dei først hadde vist seg verdige til det gjennom å aktivt slå attende avstikkarane og krinkelkrokane i positivismen, eller tolking av "Grundrisse" ved Karl Marx.

... MEN IKKJE BERRE EIN STAD DER VI VERT ANGRIPNE AV STATEN

Men kva tyder dette? Det tyder ikkje at kommunistar står fritt til å fnyse hånleg til studier og vitenskaplege etterrøkjinger. Universitetet er og ein plass der det blir produsert idear og vitenskaplege resultat. Det er ein plass der det vert forska, undersøkt, skrive lærebøker og hovudoppgåver. Som kommunistar må vi sjøl sagt ta omsyn til dei særne oppgåvene som vert stilt her. Å gje blaffen fullstendig er det same som å leggje feltet ope for dei mest tilbakeleggjande — til og med når dei dukkar opp i "teoretisk avansert" frakk av KUL- og SV-type. Arbeidarklassen treng intellektuelle som kan tene han. Når Moss Jern og Metall vender seg til Raud Front i DNS og ber studentar og tilsette ved universitetet om å hjelpe til med undersøkingar av miljøet på arbeidsplassen, så er det ei klassekampoppgåve som

vi bør setje høgt. Og kva tyder det å vere kommunist og intellektuell? Det tyder ikkje — til stor sorg for den småborgarlege intellektuelle — at ein er fritaken frå praktisk arbeid, eller at det brått vert forsvarleg å stå ved side av klassekampen som ekspert. Det tyder: å ha eit godt grep om den sosialistiske verdsåskodinga — den dialektiske materialismen — og nytte han til å tene folket. Gjennom faget sitt og.

NOKRE PRINSIPP I EI KOMMUNISTISK HALDNING TIL VITSKAPEN

Om teori og praksis: empirisme og dogmatisme — to fallgraver.

Mao Tsetung har sagt: den marxist-leninistiske teorien er som ei pil som skal skytast mot målet — mot revolusjonen. Den marxist-leninistiske teorien er til for å nyttast. Våre heime-marxologar har mykje sams med den kinesiske dogmatikaren som i følgje Mao "berre stryk kjærleg over pila mens dei seier: "for ei fin pil! for ei fin pil!" utan at dei nokong ønskjer å skyte med ho". For våre norske marxologar ser det ut til at pila held mål, same korleis ho er. Berre ho er abstrakt nok, finurleg nok, og garantert ubrukeleg til å treffe målet med.

60-åra var blomstringstida til "teoriane". Då var det Frankfurter-sosiologi, Marcuse, Sartre, Lukacs og Skjervheim side opp og side ned. Praktisk forskning (empiriske etterrøkjinger — eksperiment, observasjon, intervju, spørreskjema osv) hadde eit komisk skjær over seg. For ikkje å snakke om statistisk bearbeiding av innsamla materiale! Men i marxismen-leninismen er praksis utgangspunkt for all verkeleg kunnskap.

Tema: fag og forskning

Det må sjølvsagt gjelde for forskarar og! Og teori er nemleg ikkje praksis - kor gjerne nokre ville ønskje at det var slik. Den oppgåva kommunistane har som forskarar er framfor alt å skaffe til vegar konkrete og brukande undersøkjinger for klassekampen - langt mindre å plage seg med om Eros trivst i sivilisasjonen, eller kva Marx eigentleg meinte.

"Dersom du ikkje har undersøkt eit problem misser du retten til å seie noko om det", seier Mao Tsetung. (Bekjemp bokdyrkelsen, Skrifter i Utvalg, s. 30.) Om de gir avkall på å

EMPIRISTEN.

- Kvar skal eg skyte, tru?
Eg får prøve meg fram..

undersøkje røyndomen har du og teke frå deg sjølv retten til å seie noko om han. Og dessutan: Kritikken din av ideane om røyndomen misser all tyding, og vert skolastikk om alt du har å stille opp er ein alternativ ide - "For ei fin pil". "Det duger ikke! Det duger ikke! Du må undersøke! Du må ikke prate tull!"

Tyder det at kommunistar bør late vere med ideologisk kamp innanfor vitskapen? Tyder det at det ikkje finst nokon marxist-leninistisk "ideologi-kritikk"? Det gjer det sjølvsagt ikkje. For det første er det til vanleg umogeleg å gjennomføre ei konkret empirisk undersøking utan å drøfte tilskottet fra den borgarlege vitskapen. For det andre står marxismen-leninismen for ein teori - ei heilskapleg oppsummering og systematisering av røynsleane til arbeidar-klassen i historia.

Og denne teorien skal nyttast - ikkje fordi han no eingong finst, men fordi vi meiner han står for faktisk objektiv kunnskap. Om du ikkje tinn vegen ved hjelp av ein teori vert praksisen din blind. Om forskaren stiller opp empiriske observasjonar utan freistnad på oppsummering og analyse vert

forskinga hans tom og overflatisk. Om dogmatikaren forelska stryk pila si utan tanke på å skyte ho ut, så er empiristen den som skyt villt om seg, utan omtanke. Empiristen hakar seg opp i ein detalj i røyndomen og seier: sjå der, der har vi røyndomen!

Både dogmatisme og empirisisme må vi kjempe mot. Men kva er i hovudsak hindringa i dag for at vi skal kunne gjere parolen: La forskinga tene folket til røyndom? Eg kan ikkje sjå at hovudtendensen i dag er at det vert produsert for mykje ureflektert og frithengande empiri av folk som ser seg sjølve som progressive. Dessutan går det ikkje an å slåss effektivt mot empirien med dogmer. Det må ein gjere gjennom nitid granskning av den røyndomen som empiristane uttaler seg om.

"Ideologikritikken" si blomstringstid innebar ikkje berre at teori - og for ein teori! - vart sett over praksis i forskinga. Han spreidde og særers forvirrende idear om kva fagkritikk skulle gå ut på, kva som skulle kritiseraast i borgarleg vitskap. Folk gjekk til storm mot vitskapen reint allmennt, gjorde kravet om objektivitet til latter, gjekk til åtak på visse vitskaplege metodar (t.d. eksperiment) som "tingleggjerande" og avviste resultat som borgarlege vitskapsmenn hadde nådd fordi det var borgarar som hadde nådd dei. Var dette prestasjonar som i det store og heile var progressiv forskning som tente folket? Nei. Det var utslag av radikalistiske barnesjukdomar som slo opp portane på vidt gap for fiendskap mot vitskapen og annan idealisme. Kort sagt: det var tullprat.

DOGMATIKEREN.

- Å for ei fin pil!..

DEN KOMMUNISTISKE HALDNINGA TIL VITSKAPEN

Kommunistar har alltid hatt respekt for vitskaplege resultat - i den grad dei faktisk er vitskaplege. Og det einaste kriteriet vi har på det er praksis. Vi går sjølve inn for ein vitskap - den vitskaplege sosialismen. Kvi for har vi respekt for vitskapen? Fordi det er sanninga, ikkje ønsketenking, som tener kampen til arbeidarklassen.

DEN KOMMUNISTISKE HALDNINGA TIL VERDINØYTRALITET OG OBJEKTIVITET

Ein kan ikkje stille seg over klasane i vitskapleg arbeid heller. Difor er alle idear om verdinøytralitet i forskinga illusjonsmakeri og tilsløring. Hovudmotseiinga i samfunnet speglar seg og av i vitskapen - det finst inga "interessefri" forskning. Men dette tyder ikkje at ein får meine omtrent det ein vil.

Vi er materialistar, og meiner at det finst ein objektiv røyndom, uavhengig av vårt medvet. Difor avviser vi all subjektivism, og veit at subjektivism er nøydt til å føre til eventyrpolitikk, det vil seie politikk som ikkje tek utgangspunkt i dei objektive forholda, og difor er dømd til å mislukkast. Kommunistar er altså heilt eintydig for objektiv forskning. Vi er interesserte i at røyndomen faktisk vert undersøkt, og i nøyaktige resultat. Og nøyaktige resultat får vi ikkje ved å sitje og spekulere over røyndomen, eller ved å byggje interessante teorikonstruksjonar. Nøyaktige resultat får ein gjennom praksis, og sannproving av teoriar er alltid eit praktisk spørsmål.

Vi hevdar at den vitskaplege sosialismen er objektiv sanning, dvs. i samklang med dei faktiske forholda i røyndomen. Men vi hevdar og at den vitskaplege sosialismen har klassekarakter, dvs. at han tener saka til arbeidarklassen, og dermed er han farleg for herskarklassen. Korleis skal ein då sameine det faktum at vi på den eine sida meiner at all forskning har klassekarakter (dvs. at ho ikkje er verdinøytral) og på den andre sida hevdar at forskning som skal tene proletariatet må vere objektiv? Her har mange marxologiske fagkritikarar stranda, og det vanlegaste utfallet av skipbrotet har vore å rett og slett nekte for at det er mogeleg å nå fram til objektiv kunnskap gjennom forskning i det helle. Dermed har neste steg - å gi opp forskning fullstendig - ikkje vore langt unna. Teoretiseringar, spekulasjonar og sofisteri på "marxistisk" grunn har teke plassen til solide og arbeidskrevjande empiriske undersøkjinger. Ei ganske lettvinnt løysing.

forts. vend

Tema: fag og forskning

forts. fra for. side

Men som kommunistar ser vi at det er spørsmål om ei skinnmotseing her. Vi er interesserte i sakleg forskning - og veit at det berre er ut frå den dialektiske materialismen - verdsåskodinga til proletariatet - at verkeleg sakleg forskning kan drivast. Det vil seie at vi må streve etter noko som vi kan kalle "partisk objektivitet" i vår forskning. Forskinga vår er partisk fordi ho har som mål å gjere nytte for proletariatet i klassekampen. Forskinga vår er objektiv fordi vi veit at ei etter måten korrekt avspegling av røyndomen er det einaste som nyttar i denne kampen. Den herskande klassen har derimot aldri vore interessert i den heile og fulle sanninga, og derfor er den borgarlege vitskapen aldri heilt og fullt sakleg eller objektiv.

DEN KOMMUNISTISKE HALDNINGA TIL FORSKNINGSFRIDOMEN

Som kommunistar bør vi sjølv sagt kjempe med nebb og klør mot freistnadene til stat og herskarklasse på å dirigere forskninga. Interessekampen på universitetet er og ein kamp for å halde på høve til å drive progressiv forskning ved universitetet. I dag finst desse høva i større eller mindre grad, alt etter fagområdet. Men er vi difor mot all form for "innblanding" i det vitskaplege arbeidet vårt? Sjølv sagt ikkje. Å "vere seg sjølv nok" som forskar er ei borgarleg haldning. Det er klart vi ønskjer personleg initiativ og sjølvstende. Men det er viktig at personlege lyster vert drøfta kollektivt i forskinga og. I dag er det sikkert ein god del liberalisme og opportuniste i forskingsarbeid som kommunistar driv. Folk veljer tema og problemstillingar etter eige hovud, og tenkjer lite over om det dei arbeider med trengst. Ein kommunist forskar ikkje for seg sjølv. Han prioriterar etter det som trengst i klassekampen, innanfor rammene av det som materielt let seg gjere.

Å drive med progressiv forskning kan heilt sikkert vere farleg. Men: ei forskning som verkeleg tener folket, og ikkje berre skrik at ho gjer det, ho kan og stå støtte av folket. Og slik støtte er den viktigaste sikringa mot knebling av ytringsfriheten til forskaren. På alle andre område slåss vi mot tendensar til å ikkje våge å stå fram med ein kommunistisk politikk. Om ingen veit kven vi er eller kva vi står for, kjem heller ingen til å stø eller verje oss i skjerpa situasjonar. Difor skal masselina nyttast i forskinga og. Du skal ta utgangspunkt i det massane treng, og føre dei vitskaplege resultatane dine attende til massane. Stoggar du på halvvegen? Legg du dei flotte stensilane dine i ein gamal skuff? Nyttar du eit fagspråk som heilt sikkert ikkje er tilgjengeleg for andre enn kollegene dine? I så fall har du ikkje fullført oppdraget

ditt, om du forskar for å tene folket.

SAMANFATNING

Eg meiner såleis at hovudlina for kommunistisk forskning bør vere: konkrete undersøkjinger etter kva massane treng i staden for einsidig kritikk av det borgarlege innhaldet i faget; sterkare prioritering av forskingsoppgåver i staden for spontan liberalisme; masseline i forskinga i staden for opportunistisk atterhald.

NOKO OM OPPGÅVER FOR KOMMUNISTANE I FORSKINGA I DAG - EIN FREISTNAD PÅ UTDJUPING:

KONKRETE FORSKNINGSOPPLEGG SOM TENER FOLKET

Her kan ein tenkje seg forskning som direkte svarar til den aktuelle situasjonen i klassekampen (døme: prosjektet ved Jernverket i Mo i Rana; prosjektet om solidaritet og splitting i Knaben; prosjekt om korleis EDB vert brukt på arbeidsplassane mot arbeidarane og deira interesser osv). Men det er riktig å plassere forskning som tener det kommunistiske partiet i denne kategorien og. (Døme: klasseanalyse; analyse av staten; trygdeundersøkjinger osv.) Er dette den einaste typen forskning til beste for folket som bør setjast høgt? Det er heilt klart at forskingsopplegg som ikkje fyller noko akutt behov i klassekampen godt kan vere viktige bidrag til kampen folket fører på lang sikt. (Døme: historiske analysar av ulike fenomen, som sinnssjukeomsorgen, prosjekt om barneoppseding ut frå kollektive i staden for individualistiske prinsipp osv.) Det er denne typen forskning som eg meiner at kommunistar bør setje høgast. Men det er samtidig klart at det finst ei nødvendig og riktig form for ideologikritikk og utvikling av teoriar. Lat oss difor kikke litt nær nærare på kva ein marxist-leninistisk "ideologikritikk" kan tenkjast innebere eller ikkje innebere.

TILLEMPING AV DEN HISTORISKE MATERIALISMEN PÅ SITT EIGE FAG

Å bruke den historiske materialismen på eins eige fag er ofte lettare sagt enn gjort. Men samtidig som vi villig ser vanskaner i augo, bør det vel trass i alt vere ei plikt for kommunistar å nytte den proletare verdsåskodinga i forskinga si og. Dette er sjølv sagt ikkje nokon innhaldslaus og tyngjande plikt. Å nytte den dialektiske materialismen i sitt eige fag må ein nemleg sjå på som ei utvikling av faget, som gjer det betre i stand til å gripe røyndomen, og dermed meir brukbart til å tene folket med.

Men her finst det to openbare feller:

- ei altfor allmenn tillemping som ikkje tek nøye nok omsyn til det særleine ved det feltet av røyndomen som faget skal dekke. Å bruke den dialektiske materialismen på ein allmenn måte utan å gjere konkrete etterrøkjinger samtidig på det særleine området ein er interessert i, det er i grunnen utslag av samme slags dogmatisme og teoretisering som det vart advart mot tidlegare i artikkelen. Mao seier i "Om motsigelsen": "Vitenskapene skiller seg fra hverandre nettopp på grunn av de særegne motsigelsene som ligger i deres respektive studieobjekter." (Skrifter i utvalg, s. 71). Lat oss ta eit døme: Vi kan allmennt seie at indre motseingar er den avgjerande årsaken til all utvikling, og at ytre årsaker berre verkar gjennom indre motseingar. Dette gjeld frøet si utvikling til plante, egget til kylling og barnet si utvikling til vaksen. Men ein barnepsykolog som berre veit dette og ikkje noko anna om ungar får det ganske vanskeleg med å svare på sjølv dei enklaste spørsmål fra urolege foreldrar eller for å gripe inn i røyndomen på annan måte. Kva for indre motseingar finst i barnet; kva for ytre årsaker verkar? Den som ikkje er klar til å undersøkje dette heilt konkret, han er dogmatikar. "Våre dogmatikere er lathanser", seier Mao. Og ein lathans vert aldri nokon forskar som tener folket.

- ei formell jamføring mellom omgrep utan røyndomsundersøkjinger, det er og døme på ørkeslaus teoretisering. Eit døme: å halde "Om motsigelsen" i den eine handa og psykoanalytisk teori i den andre og så stille seg følgjande spørsmål: I "Om motsigelsen" snakkar Mao om motseingar i tingene, kan vi finne "indre motseingar" som omgrep i psykoanalytisk teori? Svar: Ja, her finst fullt av "indre motseingar" mellom id, ego, superego - mellom drifter og driftsdervasjon og forsvarsmekanismer. Konklusjon: Psykoanalysen er ein dialektisk teori. Og ein dialektisk teori må jo vere ein teori ein bør foretrekkje framfor andre meir mekaniske psyko-logiske teoriar, som til dømes sosial innlærings-teori. Men teorien om "motseinga" mellom gud og djevelen i kvart menneske er i så fall også ein dialektisk teori, og enda hevdar vi kommunistar at det er ein svært dårleg teori, og at mekaniske materialistiske førestillingar om røyndomen trass alt er eit framsteg. Vi set Galilei over jesuittane, Newton over Frelsesarmeen. Kommunistar er alltid meir interesserte i kva teoriar seier om den røyndomen som verkeleg ligg foran oss enn i omgreps-systemet til teoriane. Atter ein gong

må vi krevje kamp mot alle lat-hansar! Tak til dømes omgreps-hysteriet til KUL, som i realiteten går ut på at ein for alldel ikkje må la seg skitne til av røyndomen. Der-som du påstår at bøndene får ekstra-profitt gjennom å eige jord, så skal sanneleg ingen få kome og krevje av deg at du dokumenterer det med data frå norsk røyndom. Slå opp i index og finn sanninga på trykk! Det har alltid vore, og er framleis det lett-vinte slagordet til skolastikarane.

A UNDERSØKJE OG TAKE STIL-LING TIL INNHALDET I DEN BORGARLEGE VITSKAPEN

Dette er vel det som til vanleg vert kalla "fagkritikk". Her finst det naturleg nok to "fårer": høgrelina, som inneber å svelgje det meste utan kri-tikk fordi "alle har vel sagt nok o bra", og "venstrelina" som stort sett sluttar i eit handlingslammande "alt er like dumt". Ettersom det etter mi meining er venstrelina som har vore mest framme i fagkritikken på uni-versitetet vil eg ta opp den spesielt. Den har minst to former:

- einsidigheit og bombastisk radikalisme: Tankegangen her er om lag som så: i eit kapitalistisk

samfunn tener all forskning og alle vitenskaplege resultat kapitalen. Difor speler det inga rolle kva for side forskaren stiller seg på i klasse-kampen - forskinga hans vert "sys-tembekreftande" same kva klasse-standpunkt ho tek. Når radikalisten konkretiserar kan han til dømes seie: Det faktum at institutt X får pengar og framleis er til, er i seg sjølv eit prov på at forskinga ved institutt X tener interessene til kapi-talen. Det at institutt X mest truleg får for lite pengar er ikkje inte-ressant i samanhengen. Dette er eit udialektisk synspunkt - for å seie det mildt. Radikalisten ser ikkje at saker og ting - truleg og institutt X - har to sider. Han ser ikkje at løyvingspolitikken til staten ikkje heilt og halde vert avgjort etter kapitalen sine behov for forskinga ved institutt X, men og av kor sterk kampen ved institutt X er. Og som alle radikalistiske analysar leier han til total handlingslamming. Korleis ein enn vender og vrir seg så har ein enden bak, dvs. ein står i teneste hos kapitalen.

- rein og skjær idealisme: Den reine og skjære idealisten har falle for denne "vitenskapsteoretiske" analysen: alt som er produsert i eit borgarleg samfunn og som dess -

utan har ein positivistisk vitenskaps-teori bak seg er "ideologiserande", og - vi får tru - ubrukbar til å tene folket med. Skilnaden på radikalisten og idealisten er ganske finurleg der tullpratet til den siste kan karakteri-serast som litt meir sofistikert. Mens radikalisten ikkje ein gong kan tenkje seg forskning som tener folket i eit kapitalistisk samfunn, så kan idealisten sjå for seg at det er mogleg i den grad forskaren er "kri-tisk" og dermed "bevisstgjort", "ikkje-reifiserande" og "antiposi-tivistisk". I Materialisten nr. 1 -74 finn vi ein heil artikkel som svarar til denne tankegangen. Der står det mellom anna: "Kapitalen bestemmer også de forskjellige formene for vitenskapelig praksis. I den grad vitenskapene ikke reflekterer kapi-talen som det som gir vitenskapene innhold og retting, så vil kapitalen sette seg igjennom som tvang bak ryggen på forskerne..." Men proble-met til den eller dei som skreiv dette vert det same som det er for alle som legg den avgjerande vekta på ideologien til forskaren: Korleis i helvete kunne desse rei-fiserte positivistane - som jo minst av alt kan tenkje klart - finne ut noko som helst om røyndomen? At dei gjer det greier ikkje ein gong ovan-
forts. vend

Tema: fag og forskning

forts. fra for. side

nemnde forfatter å kome bort frå. Dei vedgår: "Men de resultater som vitenskapene kommer til er ikke tolt feilaktige, de vinner nettopp vesentlig anvendbar innsikt."

For ein kommunist som tek det alvorleg å tene folket med forskinga si, er det av svært stor vekt at han set seg inn i denne "vesentlig anvendbare innsikt". Noko anna ville sjølv sagt vere foræderi mot den saka ein seier ein vil tene. Og kommunistane si innvending mot den einseitige ideologi-kritikken av borgarleg vitenskap er nettopp den at ideologien vert stilt over det faktiske materielle innhaldet i vitenskapane. Dei stirrar så fanatisk på kva folk har tenkt om det dei har gjort, at ein gløymer å kaste eit blikk på det dei faktisk har gjort. Ein bryr seg ikkje om korleis forskingsresultata til ein borgarleg vitenskapsmann kan nyttast, berre om å avvise ideologien som ligg bak. Dette er ingen tilfeldig prioritering av arbeidsfelt. Det er uttrykk for eit idealistisk grunnsyn: Det er ideane som er det viktige her i verda; det er det "falske medvetet" til forskarane som er interessant; det er ideane til forskarane som avgjer om dei vitenskaplege resultata hans kan nyttast til beste for folket, og ikkje den faktiske verknaden av desse resultata.

DEN KOMMUNISTISKE HALDNINGA TIL BORGARLEG VITSKAP

Me kommunistar er ikkje redde for å gjere bruk av resultat som er oppnådde i borgarleg vitenskap. Sjølv ikkje om desse resultata er oppnådd innanfor ei positivistisk referanseramme. For positivismen er trass alt ideologien til vitenskapsmannen - og sjølv om det verkar på forskinga hans og gjer ho dårlegare enn ho kunne vore - så er det vanlegvis ikkje så vesentlig som kva vitenskapsmannen faktisk gjer. Det vil seie i den grad han faktisk gjer noko - undersøker røyndomen gjennom eksperiment til dømes. Kommunistar er motstandarar av positivismen som ideologi. Men vi avviser ikkje vitenskaplege resultat berre fordi at den som oppnådde dei var positivist. På same måten avviser vi ikkje relativitetsteorien til Einstein, berre fordi han meinte at den prova hans mystiske ideologi. Eller kvantemekanikken til Bohr og Heisenberg berre fordi den opna dørene for idealismen. Eller varansanalysen til Fischer, berre fordi fyren sjølv var fascist. Til og med ei blind høne kan nemleg finne eit korn no og då - i det minste om ho gir seg ut på tunet for å leite. Og forskarar med borgarlege ideologier kan lære oss noko om røyndomen.

Men som kommunistar veit vi og at dei blinde hønene ikkje finn fram til

alla korna så lett som dei som kan sjå. Vi veit til dømes at den dialektiske materialismen er eit betre utgangspunkt for forskning enn til dømes positivismen. I positivismen sin ideologi går det nemleg inn som ein del å avvise all heilskapsforståing, og avvising av skiljet mellom fenomen og vesen, eller det som trer fram og det som ligg bak. Dermed vert det alltid vanskeleg for den positivistiske vitenskapsmannen å forklare den overflata som han kanskje observerar korrekt. Og dei forklaringane dei gir er oftast legitimeringar av "ordninga" til den herskande klassen. Eit lite døme: Alle som gidd kan slå fast at i dag er fleirtalet av gifte kvinner i Noreg husmødrar. Men vi kommunistar ser forklaringa i ei heilskapleg forståing av kapitalistens trong til maksimal profitt, og ein arbeidskraftsreserve som følgje av det. Positivisten derimot kan finne på å forklare det til dømes ut frå "viljen" til husmødrene at dei er heime - og ikkje noko anna. Og om den borgarlege vitenskapsmannen verkeleg er teoretisk interessert kan han ty til idear om "kvinnenaturen". Sosialogen Talcott Parsons spekulerar såleis over kvinna som "ekspressiv" og mannen som "instrumentell", som på folkemålet betyr at kvinna høyrer heime i heimen, kjøkenet og fødestova. I psykologien har vi til dømes dei finurlege teoriene til Freud om årsakane til kvinna si stilling. Kort resyme: Kvinna lir som småjente av penismissunning - ho sublimerar heldigvis denne misunnainga til eit ønskje om å få barn med faren - og dette ønsket vert litt etter litt sublimert til det meir akseptable ønsket

om å få barn med ein mann ho ikkje er i slekt med. Ei sunn kvinne blir dermed ei kvinne som finn seg vel til rette i rollen som hustru og mor. Ei patologisk kvinne med maskulinitetskompleks er ei som ikkje sublimerar ordentlig og ho kjem støtt til å jage etter sin substitutt-penis gjennom utdanning, yrke osv.

Som kommunistar forplikter vi oss til å avsløre desse borgarlege mytene som kjem fram i namnet til vitenskapen. Men vi avslører dei ikkje utan å undersøkje, feler dei ikkje til sides utan vidare, vi er nøyaktige og konkrete, og forpliktar oss til det langsame og seine arbeidet med å skilje rusk frå matkorn i det vitenskaplege arbeidet og. Vi gir ingen ros for lettvinnt arbeid. Vi rosar ikkje såkalla "kritisk" teori berre fordi han er kritisk. Vi er framfor alt interessert i sakligheit. Vi møter ikkje borgarleg slurv med "proletært" slurv, vi møter ikkje borgarleg metafysikk med ein ny "marxistisk" metafysikk. At borgarane ikkje er marxist-leninistar er ikkje noko nyhende og knapt nok eit interessant forskingsresultat. Det er mykje viktigare for oss som kommunistar å vise at borgarleg forskning tek feil på grunn av klassekarakteren sin, enn å rope ut seint og tidleg kva for klassekarakter ho har. Og kvifor det? Jo - rett og slett fordi vi er interesserte i at andre enn kommunistar skal ha utbytte av ideologi-kritikken. Vi er interesserte i å vise at det er den dialektiske materialismen som er den overlegne vegvisaren i alt vitenskapleg arbeid.

Forts. fra side 39

både ein konsekvens og ein føresetnad for atferdsendringar. Om vi ser på det på dette viset kan ei viss meind innlæring skje gjennom den automatiske verking av konsekvensane, uavhengig av om subjektet forstår kvifor dette hender. Under innlæringsprosessen utfører ikkje subjektet berre ytre responser, men det utviklar også tanker og hypoteser om kva for responser som krevjast for å oppnå positive konsekvenser." (Principles of Behaviour Modification, s. 566).

Denne "revideringa" av teorien er sjølsagt ynskjeleg og positiv. Men kva kan ein seie om en vitenskap, som så lenge og intensivt har stridd mot den elementære sanninga at mennesket har medvet? Det minste ein kan seie er at det har bremsa utviklinga av ein psykologi i folket si teneste.

BRUK DEN DIALEKTISKE MATERIALISMEN I PSYKOLOGIEN OGSÅ!

I det som vert kalla atferdsterapi i denne artikkelen, finns det noko objek-

tiv kunnskap samla. Denne kunnskapen skal sjølvstendig brukast. Denne kunnskapen er ikkje meir "smittefarleg" enn anna vitenskapleg kunnskap som er nådd i eit borgarleg samfunn.

Ørkeslaus ideologikritikk som konkluderer med remsa: ein positivist er ein positivist, kan vi alle spare oss for. Men vi avstår ikkje frå å nytte den dialektiske materialismen for å vurdere og utvikle vårt eige fag! Atferdsterapien er ein del av den borgarlege psykologien. At den ideologien den står for er borgarleg, kan vi konstatere raskt. Men om vi berre skal nytte den dialektiske materialismen til å preike moralistiske forkastingsdommer over den borgarlege psykologien, er vi ikkje forskare i folket si teneste. Vi må sjølve undersøke røyndomen, og samstundes ha den dialektiske materialismen som fast grunn under føtene - det er den fremste oppgåva vår som kommunistiske psykologer.

Forskingas vilkår i Norge idag:

STADIG FLERE

"ENGANGSOPPDRA" FOR MONOPOLKAPITALEN,

usikre kår for forskerne

Forskingens vilkår har bedret seg stort i 50- og 60-årene hvis en legger omfanget av bevilgninger til grunn. Samlet FoU-virksomhet (forskning og utviklingsarbeid) er nå oppe i 1,3 % av BNP og beskjeftiger rundt 20 000 mennesker. (Til sammenligning kan det nevnes at boligbygging i alt tar ca. 4 % av BNP.)

Men vilkåra for progressiv forskning i folkets tjeneste, øker ikke i takt med bevilgningene, snarere tvert imot. Nettopp forsknings omfang og store betydning for monopolborgerskapet og deres stat har skjerpet anstrengelsene for å få forskningen under effektiv kontroll og styring. Rasjonalisering omfatter også forskningen.

Flertallet av forskerne er ikke herre over hva de skal forske på eller hvor grundig de skal arbeide. De har heller ikke råderett over resultatene. De er enten underlagt direktiver fra ledelse og oppdragsgivere eller avhengig av at noen vil finansiere de prosjektene de foreslår. Men det betyr allikevel ikke at borgerskapet har fullstendig kontroll. Det går fortsatt an å kjempe fram bra prosjekter.

Motstanden kommer fra to kanter: Bedriftsledere og statsembetsmenn som vil ha direkte anvendbare resultater for sin virksomhet, og autoritetene innenfor faget som er preget av borgerlig ideologi og stempler progressiv forskning som ensidig og usaklig.

På den annen side har fagforeninger og andre organisasjoner og aksjonsgrupper tatt opp kampen for forskning ut fra kunnskapsbehov. Det er selvsagt at progressive forskere bør ta disse behovene som utgangspunkt for sin forskning. Men mulighetene til å gjøre det begrenses av forskerens arbeidsvilkår, og begrenses stadig mer. Samtidig med anstrengelsene for å produsere nyttig forskning må derfor forskerne ta opp kampen for sine arbeidsvilkår og søke støtte til dette fra det forskningen skal tjene.

Etter min erfaring er forskere avhengig av stabilt faglig miljø med muligheter for varig utvikling og fordyping i emnet. Forskerne er stort sett ikke genier som umiddelbart griper det sentrale i et hvert felt. For det andre må forskerne kunne legge fram sine undersøkelser for folk det angår, få reaksjoner og gjennom diskusjon utvikle emnet og nye oppgaver i en stadig, dialektisk prosess. For det tredje trenger forskerne i varierende grad samarbeid med sekretærer, laboranter osv, et sted å arbeide og teknisk utstyr.

FINANSIERING

Forskningen finansieres av staten eller av bedriftene. Beskjedne (relativt) beløp kommer i tillegg fra private fonds, gaver, etc.

Av de i alt 1,26 milliarder (1,3% av BNP) til forsknings- og utviklingsarbeid i Norge i 1972 finansierte staten 63% og bedriftene 32%.

Det viktige for forskningsstedene er ikke hvor pengene kommer fra, men hvordan pengene bevilges.

Bedriftene finansierer forskning dels ved å opprette forskningsavdelinger i bedriftene, dels ved at hver bransje finansierer felles forskningsinstitutt og dels ved å bestille oppdrag i forskningsinstitusjoner. Gjennom Norges Teknisk Naturvitenskapelige Forskningsråd, NTNF, har staten sørget for å stille en rekke institutter til disposisjon for slike oppdrag.

Av den samlede forskning i bedriftene i 1972 sto ca 40 store foretak alene for 80 %. Det viser at det er de sterke bedriftene innafor den mest lønnsomme del av industrien som har råd til å finansiere forskning enten det er med egne laboratorier eller ved å bestille oppdrag. Norsk Hydro er eksempel på en slik bedrift med over 100 ansatte ved avdelinger for forskning- og utviklingsarbeid.

Disse få sterke foretak er det også staten begunstiger med forskningsbevilgninger. Det skjer gjennom NTNF, opprettet 1942 som et "samarbeidsorgan mellom stat, næringsliv og forskning".

Industridepartementet bevilger nå NTNF penger til institutter og til spesielle prosjekter. Med tilslutning fra Stortinget har NTNF siden 1965 bevilget til forskningsprosjekter i industribedrifters egen regi. Disse bevilgningene har stadig økt og var 16 millioner i 1972. Både disse prosjektene og øvrig virksomhet er konsentrert om å støtte de konkurransedyktige bedriftene.

Tema: fag og forskning

Som eksempel på bedrifter med direkte forskningsbidrag kan jeg nevne Akergruppen med støtte på ialt ca. 850 000 både i 1973 og 1974, Kongsberg Våpenfabrikk med støtte på 720 000 og 750 000 i 1973 og 1974. Norsk Helse med 275 000 og 300 000.

J.
D
s
d
d

ikke offentliggjøres. Dette er tilfelle også når de bestiller oppdrag ved offentlige institutter.

Små og mellomstore bedrifter har sjelden anledning til å finansiere større forskningsprosjekter. De bestiller mer rutinemessige prøver og undersøkelser ved forskningsinstituttene.

STATSFINANSIERT FORSKNING

Statens bevilgninger til forskning (770 mill. i 1972) er for det første generelle bevilgninger til drift - inklusiv forskning - av universiteter, høyskoler og statlig forskningsinstitutt (f. eks. Havforskningsinstituttet, Statistisk Sentralbyrå, Forsvarets Forskningsinstitutt). Årlige bevilgninger gis på grunnlag av budsjettforslag fra institusjonene.

For det andre bevilger staten til forskningsrådene som (relativt uavhengig) viderebevilger dette. Av de fire forskningsrådene dominerer NTNf med 65% av midlene og NAVF med 27%.

For det tredje har departementene midler til å støtte spesielle prosjekt eller bestille oppdrag. Midlene fordeles hvert år på søknader fra institusjoner og enkeltpersoner.

Fra slutten av 60-åra er det forberedt og til dels satt i verk mange tiltak for å få denne nå omfattende virksomheten under mer effektiv kontroll og styring.

En bevisst bruk av de tre budsjettformene er et ledd i dette. (Budsjett 1: grunnfinansiering av forskningsinstitusjoner, budsjett 2: finansiering av prosjekter uavhengig av institusjoner (men også i institutters regi), budsjett 3: oppdrag.) Ved økt bruk av prosjektbevilgninger og oppdrag vil staten sikre "fleksibel" og rasjonell utnyttelse med maksimal nytte-effekt.

Hovedkomiteen foreslo i 1968 blant annet "at anvendt forskning, planleggings- og utviklingsarbeid økes vesentlig i omfang og bredde. Dette er en forutsetning for et utviklingsdyktig næringsliv og for en tilfredsstillende løsning av de oppgaver den offentlige forvaltning står over for." Med anvendt forskning forstår komiteen den forskning bedrifter og forvaltningsorganer bruker "aktivt og direkte om virkemiddel". Dette i motsetning til forskning for "det enkelte individ og befolkningen i sin tilnærmet umiddelbarhet".

Videre foreslo komiteen å øke bruken av "budsjett 2" ved at forskningsråd og departementer i større grad finansierer forskningsprosjekter. Det hevdtes blant annet at "Et utenforstående organ står friere i sin prioritering og kan i sterkere grad enn den enkelte institusjon ta allmenne landshensyn".

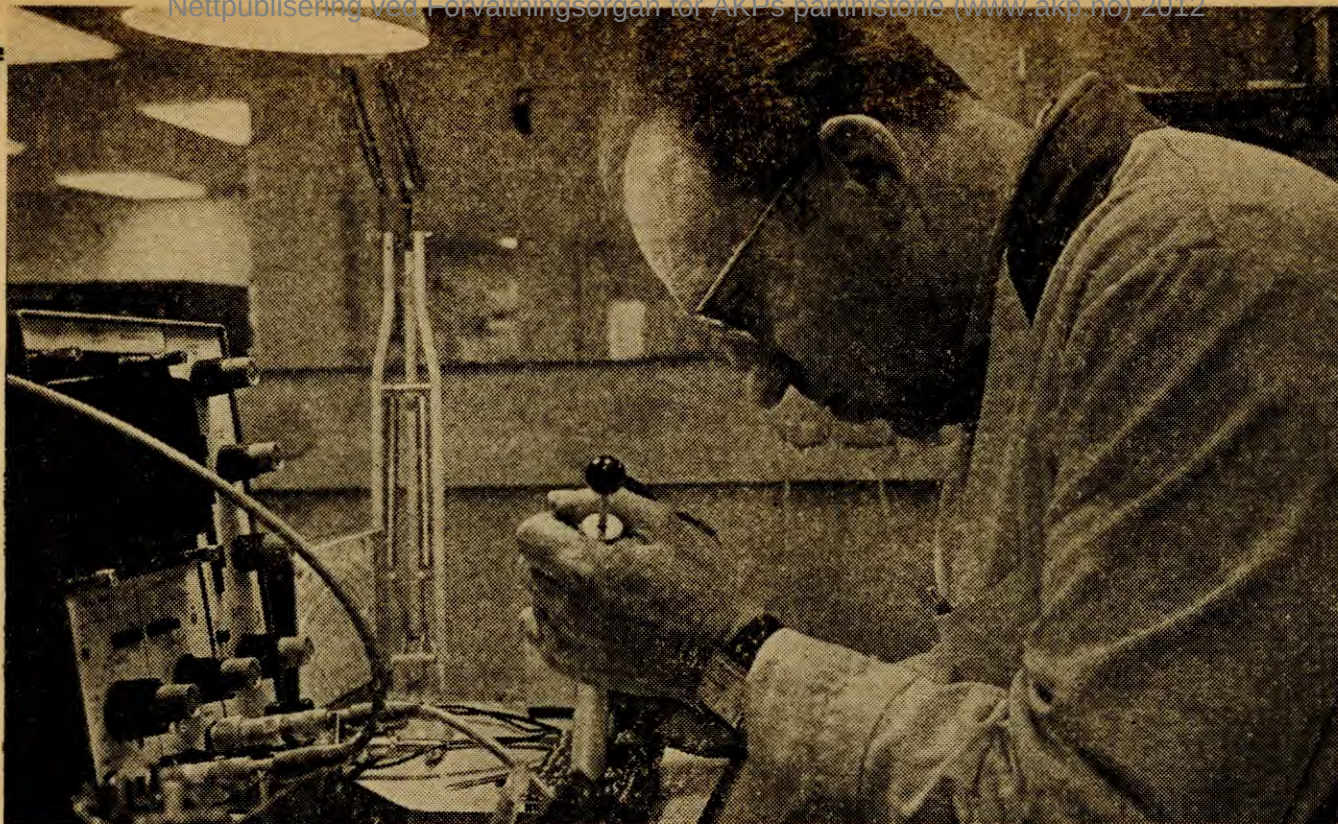
I praksis betyr dette for det første at forskningen ledes av organer utenfor forskningsinstituttene, og for det andre at forskningen raskt og effektivt skal konsentreres om de felter som til enhver tid er av størst interesse for bedriftene og forvaltningen. Følgen av dette er blant annet at etablerte forskningsinstitutter og prosjekter som er av mindre interesse kuttes ned. Vi ser nå hvordan dette skjer i forbindelse med oljevirksomheten. Enorm forskning settes i gang for dette formål og midlene tas for en stor del fra andre forskningsområder. Av NTNf-instituttene er f. eks. Norges Byggeforskningsinstitutt i store vanskeligheter mens det strømmes penger til undersøkelsen av kontinentalsokkelen, til utvikling av boreplattformer osv. En slik omlegging til oljeforskning er mye lettere å gjennomføre når de som bevilger ikke har midlene bundet i forpliktelser overfor institutter og et fast ansatt personale.

Offentlig statistikk skiller ikke klart mellom de forskjellige måtene staten bevilger. Det er derfor vanskelig å tallfeste utviklingstendensen. Likevel er det helt klart at departementer som tidligere ikke finansierte forskning, f. eks. Sosialdepartementet og Forbrukerdepartementet, har hatt en sterk økning i forskningsmidler, og at departementenes prosjekt- og oppdragsbevilgninger øker på bekostning av grunnbevilgninger til institutter.

Forskningsvirksomhet i årsverk, %-fordelt på fagområder og institusjonstyper, 1972.

ANTALL ÅRSVERK	teknisk naturvitensk.	matem. - naturvit. sk.	medisin	human. og samf. vit. sk.	annet	sum
Ialt : 11587	60	11	10	12	7	100
Hvorav ved: Universiteter 3600 og høyskoler	11	30	27	22	10	100
Offentlige forskn. inst. 1954	48	3	7	20	22	100
Forskn. råds- institutter xx 1377	90	4	1	4	1	100
Andre institutter x 1261	73	2	8	12	5	100
Bedrifter 3395	100	-	-	-	-	100

x) diverse private institutter, bransjeinstitutter
xx) i hovedsak NTNf-institutter

Forskningen styres av organer utenfor forskningsinstituttene og skal raskt og effektivt tilpasses monopolkapitalens behov. Derfor har forskere ansatt i forbindelse med tidsbegrensa prosjekter svært usikre arbeidsplasser.

I NTNf-systemet har kanskje denne utviklingen kommet lengst med innføring av prosjektorganisering og programbudsjettssystemer. I prinsippet skal all virksomhet deles i en rekke isolerte og av hverandre uavhengige prosjekter. ("Prosjekt" er noe som blant annet skal ha en klart begrenset tidsramme.) Av NTNf's samlede midler gikk i 1968 48% som grunnbevilgninger til instituttene og 34% som bevilgninger til spesielle prosjekter. I 1972 var grunnbevilgningene redusert til 38% og prosjektbevilgningene steget til 43% av de samlede midler.

Omlaggingen til prosjektbevilgninger og oppdragsforskning betyr at det i stadig mindre grad gis forpliktende støtte til varig utvikling av forskning i statisk miljø med fast stillinger. I stedet øker mengden av store og små "engangsprosjekt". Av forskerne kreves "fingerferdighet", evne til raske (og overflatiske) undersøkelser av forhold de på forhånd kjenner litt til og etterpå ikke kan utdype nærmere.

Angrepet på faget er det naturlig å se i sammenheng med tilsvarende angrep på andre områder. I høst er særlig heismontørenes og telefonsentralmontørenes stilling kommet klart fram. Likeså har vi forslagene om pedagogiske høyskoler.

De få fast ansatte forskerne får i stigende grad arbeid med å søke penger, administrere og lære opp en strøm av prosjekttilknyttede, korttidsengasjerte medarbeidere.

Store skarer av utdannede forskere forblir i rekruttstillinger og midlertidig knyttet til prosjekter uten den mest elementære trygghet i arbeidsforholdet. Forholdene er nylig klart eksemplifisert i IBP-prosjektet.

IBP-prosjektet er et forskningsprosjekt finansiert og administrert av Norges Almenvitenskaplige forskningsråd. Det har pågått i flere år med mer enn 30 engasjerte forskere, laboranter, sekretærer osv. I 1974 ble det ikke bevilget flere penger til prosjektet og personalet sto uten jobb. Da dette ble kjent, organiserte de seg og aksjonerte mot nedleggelsen. Formelt, juridisk, var personalets stil-

ling svak fordi de var ansatt på et prosjekt av begrenset varighet, noe de skulle være oppmerksom på. Men de og mange andre beroliges med løfter om videreføring i andre prosjekter, løfter som viser seg å ikke hold. Gjennom sin aksjon oppnådde personalet visse innrømmelser, og ikke minst det å gi en påminnelse til alle som arbeider med forskning om at de må organisere seg og forsvare sine interesser.

Under NTNf er et annet stort prosjekt med tilsvarende forhold, nemlig NORSAR. Dette prosjektet foretar seismiske målinger for å registrere underjordiske atomsprengninger. Prosjektet er finansiert av USA etter avtale med den norske regjering. Prosjektmedarbeiderne får sin kontrakt fornyet ett år av gangen under forutsetning av at prosjektet fortsatt støttes. Den norske regjering har tydeligvis ikke satt noen betingelse for å garantere arbeidsvilkåra til de ansatte. Når så amerikanerne nå vil redusere bevilgningene får enkelte medarbeidere kort og godt beskjed om at deres kontrakt ikke blir fornyet.

STYRING OG KONTROLL

Både universiteter, høyskoler og forskningsinstituttene har en viss (formell) uavhengighet og rett til å lede arbeidet på sitt felt.

Universitetenes uavhengighet og den "frie forskning" har lange tradisjoner og står relativt sterkt som en demokratisk rett.

Ved de seinere organiserte forskningsinstituttene er denne uavhengigheten mindre, både for institusjoner som er underlagt departementer eller forskningsråd, og for forskerne og forskergruppene som er underlagt et styre med relativt sterk råderett over hva som skal publiseres. Styremedlemmene oppnevnes av staten og forskningsrådene mens de ansatte i beste fall har observatører på styremøtene. Disse styrenes reelle ledelse av forskningsvirksomheten er svært begrenset når prosjektbevilgninger og oppdrag dominerer. Det er begrenset til de betingelser som det er mulig å stille for å påta seg slike oppgaver.

Tema: fag og forskning

Samtidig gjøres det framstøt for å redusere den formelle uavhengighet til fordel for sentraliserte og byråkratiske styringsorganer. Utviklingen i NTNFSystemet er et eksempel på dette. NTNFSystemet består som nevnt av et forskningsråd og en rekke institutter som rådet har opprettet, 13 ialt. Forskningsrådet består av 36 representanter, 11 fra departementene, 11 fra Industriforbundet, Rederforbundet og Norske Håndverks- og industribedrifters Forbund, 2 fra LO (hvorav den ene er Aspengren) og 12 fra universiteter og høyskoler. Den sistnevnte gruppen skal nominere minst dobbelt antall personer som Industridepartementet velger blant. Finn Lid var formann i Arbeidsutvalget i 1973. Rådet har en administrasjon med ca. 65 tilsatte samt 15 underkomitéer til hjelp.

De 13 instituttene får sine grunnbevilgninger og prosjektbevilgninger fra rådet, men har ellers vært relativt sjølstendig i sitt forskningsprogram og sin personalpolitikk. Rådet og dets administrasjon og underkomitéer har imidlertid i de siste åra stadig styrket sin makt på bekostning av instituttenes styrer. Nå foreligger det utkast til nye vedtekter som vil formalisere og befeste en slik utvikling. De ansatte går aktivt imot dette og har foreløpig oppnådd utsettelse og noen innrømmelser. Instituttenes ledelse er, noe vaklende, på linje med de ansatte i denne saken.

En slik sentralisert makt vil utvilsomt innebære langt vanskeligere vilkår for progressiv forskning.

Om universitetene og høyskolene sier Hovedkomitéen for norsk forskning i Retningslinjer for en norsk forskningspolitikk: "Behovet for forsknings-skolert personale vil øke sterkt i tiden framover. Både næringsliv og organer for offentlig forvaltning og samfunnsliv vil i stigende grad få bruk for folk skolert i vitenskapelig tankegang og metodikk.

Hovedtyngden av disse forskere må utdannes i universiteter og høyskoler som derfor må systematisere sin forskerutdanning med sikte på bredere bruksområder. Materiale og forskningsoppgaver fra samfunns- og næringsliv bør nyttiggjøres til dette formål i større utstrekning enn før." Videre: "Det mest effektive middel til koordinering mellom på den ene side de akademiske institusjoner og på den annen side forvaltning og næringsliv, er et samarbeid om forskningsoppgaver. Det kan ordnes gjennom utveksling av personale, kurser og andre former for gjensidig orientering, men det viktigste middel er å plassere forskningsoppdrag ved institusjonene." Til dette foreslås å opprette eget organ utenom universiteter og høyskoler for å formidle forskningsoppdrag. For å bedre koordineringen foreslås "videre utvikling av universitetenes og høyskolenes rektormøter med sikte på formell status og med eget sekretariat".

I melding nr. 4 sies det:

"Det er særlig den anvendte forskning som har ført til opprettelse av forskningsinstitusjoner utenom universiteter og høyskoler. Universiteter/høyskoler synes å ha vært tilbakeholdne når det gjelder å ta på seg slike oppgaver, og det ser også ut til å ha gjort seg gjeldende en viss skepsis hos brukerne når det gjelder disse institusjonenes muligheter til å ta på seg slik virksomhet. Det er enkelte karakteristiske trekk ved anvendt forskning som lett kommer i konflikt med de organisasjonsformer som er vanlige for grunnforskning ved universiteter/høyskoler. Anvendt forskning må drives etter et forholdsvis stramt program både i tid og penger, oppgaveløsningene

skal følges opp og de enkelte prosjekter bringes til avslutning. Dette stiller strengere krav til forskningsadministrasjonen enn det som er naturlig for grunnforskningen. Det kreves også en stor grad av elastisitet i bemanningen slik at betydelige krefter kan settes inn i tidsbegrensede oppgaver. Det vil i praksis si at bemanningen av det enkelte prosjekt i stor utstrekning bør skje ved engasjementer og ikke ved faste stillinger" (uthevet av forfatteren). For progressiv forskning, forskning i folkets tjeneste, er det nødvendig med relativt uavhengige forskningsinstitusjoner. Derfor må vi som arbeider med forskning organisere oss og 1) forsvare institusjonenes formelle sjølstendighet mot sentralisert og byråkratisk styring og 2) forsvare og styrke grunnbevilgningene og faste stillinger mot prosjekt/oppdragsbevilgninger og korttids- og prosjekttilknyttet ansettelsesforhold.

Enkelte forskere kan tenke at her gjelder det i første rekke å utnytte mulighetene for prosjektbevilgninger og derigjennom gjennomføre progressive prosjekter, prosjekter som de etablerte forskere og institusjoner ikke gjør. Om en ikke får fortsette med dette, så har en i allfall gjennomført et progressivt prosjekt. Selvsagt bør vi utnytte enhver mulighet til å gjøre bra forskning. Men vi skal ikke bare få fram et og annet bra prosjekt. Vi må sikre en varig utvikling av faget og forskningen i folkets tjeneste.

I dag er det i første rekke viktig å føre kamp mot at monopolkapitalen får det fulle og hele herredømme over forskningen.

FORSKNING I NORGE - NOEN STATISTISKE OPPLYSNINGER

- Omfang:** I 1972 forsket for i alt 1,26 milliarder, 1,3% av BNP.
20 000 personer (1% av yrkesbefolkningen) arbeider med forskning hvorav 9000 universitets- og høyskoleutdannede.
Sterk stigning etter krigen fram til 70-åra - ca. 10% reell årlig vekst.
- Hvor?** Ca. 1/3 av midlene fordelt på hver av områdene
a) Universiteter og høyskoler
b) Forskningsinstitutter
c) Industriforetakenes egne forskningsavdelinger.
- Hva slag:** Grunnforskning, 23% av det hele, i alt vesentlig ved universitetene og ingenting i industribedriftene.
Anvendt forskning, 33% av det hele, i universiteter og høyskoler og ved forskningsinstituttene.
Utviklingsarbeid, 44% av det hele, i industribedriftene og forskningsinstituttene særlig.

Kilder:

FOU-statistikk, Forsknings- og utviklingsarbeid, utgifter og personale 1972. (Utgitt av forskningsrådene i fellesskap).

Hovedkomitéen for norsk forskning: Melding nr. 1, "Retn

"Retningslinjer for en norsk forskningspolitikk" og Melding nr. 4, "Forskningens organisasjon i Norge".

Norges Teknisk-naturvitenskapelige Forskningsråd: Årsberetning 1973, Langtidsprogram og perspektivanalyse for 1972-75.

studenter på Rodeløkka:

SPØRSMÅLET ER Å VELGE SIDE

BAKGRUNN

Allerede i -69 engasjerte folk fra Arkitektthøgskolen i Oslo seg i Rodeløkkasaken. Samme år hadde OBOS offentliggjort sine planer om totalsanering av Løkka, og bygging av blokker med en utnyttelse på omtrent det dobbelte av f.eks. Romsås.

Dette ga støtet til at de grunneierne som sjøl bodde i området (stort sett vanlige arbeidsfolk) organiserte seg i en "Aksjonskomité for bevaring av Rodeløkka".

I samarbeid med dem laget så et helt årskurs på Arkitektthøgskolen et planforslag som taktisk skulle rette seg mot OBOS' totalsaneringstrussel.

Studentenes utgangspunkt var defensivt: De ville vise at det ikke var nødvendig å rive alle hus for å oppnå den utnyttelsen som OBOS forlangte. Ved å bygge blokker i "rand-området" og over tid fylle "sentralområdet" med nye småhus (først på de ledige tomteene, dernest på tomter hvor "dårlige hus" ble revet) kunne de presse utnyttelsen like høgt opp. På tross av dette og tendenser til å tro at om forslaget framlegges saklig og "politisk nøytralt" så vil politikerne la seg overbevise av de gode argumentene; på tross av dette representerte planforslaget et gjennombrudd for rehabiliterings- og den "gradvise byfornyelses"-linja i fagkretser, og brøt over tvert med totalsaneringstanken som til da praktisk talt hadde vært enerådende.

Men først og fremst stilte studentene spørsmålet om hva beboerne på Rodeløkka var tjent med i sentrum. ("Hvis de blir tilbudt nye hus på Rodeløkka, har de da råd til å betale de nye husleiene?", "Hva betyr det for mennesker å bli revet ut av sitt miljø?" osv.)

De påviste hvordan en totalsanering er en større økonomisk belastning for kommunen enn rehabilitering og gradvis fornyelse. ("Bare utgiftene til grunnervervelser blir ca. 18 mill. kroner mindre enn ved totalsanering.")

Og de samarbeidet med beboere i området og la vekt på å skape en opinion

for bevaring av området (avisartikler, stort beboermøte med kommune- og OBOS-folk, Rodeløkkaskuespill osv.).

I -71 blei Rodeløkka leieboerforening stiftet og boligkampen fikk et kraftig oppsving. Foreninga tok initiativet til massemobiliseringer mot kommunens nye saneringsplaner, og diskuterte fram enhet blant beboerne på parolene: "Nei til høg utnyttelse. Behold Rodeløkka som en grønn lunge" og "Rehabilitering av hele Rodeløkka på beboernes vilkår".

VÅRT UTGANGSPUNKT

Sjøl bodde vi i området og var medlemmer av leieboerforeninga. Som beboere fikk vi en grundig leksjon i feilaktigheten av tesen om at planleggingen kan være "nøytral og objektiv, og ta behørlig hensyn til alle parter... osv." All erfaring viste oss at så lenge saneringsplaner har hengt over Rodeløkka, så lenge har motsetningene stått skarpt mellom beboerne på den ene sida, og kommunen og storentreprenørene på den andre. Disse interessekonflikter er og blir det umulig å planlegge seg utenom.

I 40 år har da også kommunen brukt skattepengene til et dusin planer og utredninger rettet mot beboerne og for totalsanering av Rodeløkka. Beboernes ene søknad om støtte til sjøl å fullføre en spørreundersøkelse og lage en plan er derimot blitt avslått.

Utgangspunktet var for oss dermed enkelt: Planlegging har klassekarakter. Støtter den ikke uforbeholdent beboernes interesser, støtter den kapitalens og kommunens. Spørsmålet er å velge side.

OM PLANARBEIDET

Oppgaven ble dermed å konkretisere beboernes krav til et planforslag:

Vi ønsket å ta opp de faglige problemstillingene som beboerne sjøl, gjennom sine 2 organisasjoner anså som viktigst å få belyst.

Vi ønsket å legge vekt på å kontakte flest mulig beboere, og ikke bare styrene i foreningene.

Vi håpet delvis å legge fram arbeidet vårt gjennom "Rodeløkka leieboeravis", delvis å komme fram til et dokumentasjonsmateriale som kunne

være brukbart for beboerforeningene og andre interesserte, og til sist komme fram til et planforslag som beboerne kunne enes om, og sende inn til kommunen som sitt forslag. På denne måten håpet vi å kunne utvikle en demokratisk planleggingspraksis som kunne være et våpen i beboernes hender mot kommunens og OBOS' beboerfiendtlige planer.

Utgangspunktet vårt var altså det gunstigste: Vi var på forhånd kjent med strøket og folk der, både som beboere, og gjennom leieboerforeningsarbeidet.

I tillegg var vi så heldige å få arbeidslokaler i kjelleren hos en av foreningas medlemmer. På forhånd hadde 2 sosiologistudenter i leieboerforeninga gjennomført en spørreundersøkelse, og foreninga var samtidig i full gang med å oppsummere sine kamperfaringer og linjene for det videre arbeidet i en egen innstilling.

Vi kunne derfor gå temmelig direkte inn på tekniske og faglige problemstillinger ut fra klart formulerte beboerkrav.

Arbeidet tok to former: Dels regelmessige planleggingsmøter med representanter for leieboerne og grunneierne, dels samtaler og diskusjoner med flest mulig beboere.

Særlig vil vi framheve fordelene med å ha arbeidsplass i området. Den breie kontakten vi dermed kunne ha med folk i området framtvang mange oppgjør med faglige tegnebordsideer, og gjorde det klingende klart hvor avhengig vi var av beboernes kunnskap og innsikt i områdets problemer. Ikke minst gjalt det beboernes erfaringer med å forbedre boligforholdene sjøl ved egeninnsats, og med verktøy og materialer som er lett tilgjengelige og innafor en overkommelig økonomisk ramme.

I det hele tatt viste metoden med å ta lærdom av Rodeløkka-beboernes innsikt og erfaringer gjennom samtaler og studier av områdets bygningskvaliteter og folkelige byggetradisjon seg langt nyttigere enn all verdens lesing av faglitteratur.

OPPGAVER FRAMOVER

Planforslaget er lagt fram på et stort beboermøte, som godtok den i hovedtrekkene, men som bestemte at forslaget skulle diskuteres videre i detalj på kvartalsnivå for i revidert utgave å oversendes kommunen som beboernes planforslag. Det blir neste skritt.

FAG OG FORSKNING I FOLKETS TJENESTE

Vi er blitt bedt om å fortelle litt om våre erfaringer med fag og forskning i folkets tjeneste. Andre kan sikkert gi like gode eksempler. Derfor er det på tide at flere av disse kommer fram i dagen, så vi kan få en bedre forståelse for hvordan fag

og forskning kan brukes til nytte for de som trenger det best. Forskning har i altfor stor grad bare hatt teoretiske idealer uten å følge opp med praktisk handling. Vi har liten tro på denne form for forskning i folkets tjeneste, uten tilstrekkelig handling ovenfor de maktsterke i samfunnet. Praktisk handling – kombinere erkjennelse og handling, blir våre nøkkelord. Altså aksjonsforskning, men med vår illustrasjon skal vi vise at vi mener noe mer enn vanlig aksjonsforskning. Vi nøyer oss ikke bare med å måle konsekvensene av vår praktiske handling og opprettholde en bevegelse mellom teori og aksjon, men vi erkjenner i større grad vår plass i vårt eget nærmiljø. Istedenfor å være folk som forsker og handler i en situasjon de personlig ikke er en del av, er vi nettopp det. Vi som studenter er ikke i en annen situasjon og bør ikke plassere oss anderledes til våre omgivelser enn vår nabo som er f.eks. rørlegger eller murer. Vi har som dem en faglig kompetanse som kan hjelpe til når det trengs. Dette skaper sikkert et bedre grunnlag for solidaritet mellom akademikere og arbeidere. Vår mening er derfor at fag og forskning ikke bør praktiseres på sine egne premisser, men på folkets.

Våre erfaringer og vårt eksempel er fra Rodeløkka-saken. Med Rodeløkka menes her saneringsområdet. Rodeløkka er en arbeiderbydel på Øst-kanten av Oslos indre sone. Området er hovedsaklig bebygd med større og mindre trehus fra 1860–70 åra. I 1933 kom de første saneringsplanene, men først i 1960-åra engasjerte Oslo kommune seg sterkt i kjøp av eierdommer med sanering for øye. OBOS skulle stå for bygginga, og total-saneringsplanene skulle realiseres. Men nå begynte beboerne å reagere. De hadde ventet på sanering i 40 år. Hus var forfalt og mange var revet, men det var allikevel en del, først og fremst de lokale grunneierne, som hadde holdt husa sine vedlike. Mange av leieboerne var kommet til Rodeløkka fra andre strøk som Vika, Enerhaugen og Vaterland p.g.a. sanering. Nå ville beboerne ha en avgjørelse som tjente deres interesser. På denne bakgrunn ble en lokal grunneierforening og Rodeløkka leieboerforening starta. Begge med samme formål; å ivareta beboernes interesser i saneringssaken.

Det er igjennom leieboerforeninga vi gjør vårt arbeide. Styret består av beboere i alle aldersgrupper. 3 av de 11 styremedlemmene er studenter; 2 sosiologi og 1 arkitekt. To av oss har bodd på Rodeløkka i 4–5 år, en er oppvokst her. Arbeidet i leieboerforeninga har vært og er vår viktigste fritidsbeskjeftigelse, skjønt noe av studietida er vel gått med. Vårt arbeid består i hovedsak å informere

beboerne ved å skrive og trykke en egen lokalavis, arrangere medlemsmøter og hjelpe beboerne med praktiske ting, som å male og pusse opp hus og annen dugnadsvirksomhet. I begynnelsen var det ingen direkte kontakt mellom vårt studium og vårt arbeid i foreninga. Vår kunnskap var et tilskudd. Etterhvert ble det klart at ikke bare foreninga, men også vi ville ha mest utbytte av å kombinere fag og handling. En kan godt si at det praktiske arbeidet brakte oss til erkjennelse av vår egen situasjon. Vi spesialiserte oss i by- og regionsosiologi, og tok utgangspunkt i andre prinsipper for byplanlegging enn det som hittil hadde vært vanlig.

Med beboernes voksende bevissthet og aktivitet kom stadig nye planer fra kommunens side, men ingen tok tilstrekkelig hensyn til beboerne. Det var på Rodeløkka som andre steder i lignende situasjoner, all planlegging skjedde over hodet på beboerne. Undersøkelser som burde være en forutsetning for utarbeidelse av slike planer ble ikke foretatt. I foreninga ble vi enige om at vi som studerte skulle flette vår fagkunnskap sammen for å foreta grundige undersøkelser av beboernes sosiale og tekniske forhold, behov, ønsker og økonomiske muligheter. Formålet var at resultatene skulle brukes til å informere både kommunepolitikere, planleggere, beboere og andre interesserte. Vi ville også få en oversikt over beboernes meninger for på den måten å drive et arbeid i flertallets interesser. Siden dette arbeidet sprang ut fra beboernes krav om at deres forhold ble grundigere undersøkt og vurdert i sanerings-saken, var det naturlig å trekke så mange beboere som mulig med i arbeidet. Saneringsområdet ble delt inn i roder hvor det var minst en av beboerne som hadde hovedoppsyn over innsamlingen av spørreskjemaene. Ialt 30 beboere var med på å intervju og samle inn skjemaer. Det var yngre som eldre, folk som hadde bodd her kort tid og folk som hadde bodd her mesteparten av sitt liv. Denne situasjonen var i det hele ganske enestående. Undersøkelsen ble ikke bare foretatt av beboerne selv med faglig bistand, men den ble også behandlet og lagt fram av dem. Vi mente dette ville gi det beste bilde av forholdene fordi beboerne selv har den største forutsetning for å vurdere sin egen situasjon. Etter å ha tatt opp spørsmålet om hvordan vi skulle legge fram resultatene, i styremøter og beboermøter ble vi enige om å legge arbeidet fram som en innstilling fra beboerne. Denne skulle ha en videre form. Foruten resultatene fra undersøkelsen la vi stor vekt på Rodeløkkas plass i byfornyelsesproblematikken og hvilke premisser en regulering av strøk som Rodeløkka burde bygge på. Vi formulerte i ord det foreninga hadde

arbeidet og diskutert seg fram til. Innstillinga ble skrevet av oss vinteren 73/74 og før den ble trykket, ble den gjennomlest og diskutert flere beboere imellom. Arbeidet med å binde inn, distribuere og selge den ble foretatt av beboerne ved forskjellige former for dugnad. Søknad om økonomisk støtte til trykking av innstillinga til Oslo kommune og Oslo leieboerforening ble avslått. Til sammenligning kan nevnes at et privat arkitektfirma fikk 90 000 kroner av kommunen for å utarbeide planer for Rodeløkka. Innstillinga ble trykket for beboernes egne penger, og er blitt et konkret manifest på Rodeløkka-beboernes vilje, arbeid og kamp. Myndighetene har frivilling eller ufrivilling måttet akseptere den som et bidrag til byfornyelsesdebatten. Vi har bedt byplankontoret ta opp innstillinga som egen sak til behandling, for å få en offisiell kommen-

tar. Innstillinga har også vært grunnlaget for den reguleringsplanen som to lokale arkitektstudenter har laget. Vi tror innstillinga har stor betydning for strøket og beboernes situasjon. Den støtter opp om kravet fra beboerne: Rehabilitering av hele Rodeløkka på deres vilkår. Den har dessuten hatt konkret faglig funksjon for oss som studenter. Undersøkelsen ble en mellomfagsoppgave, noe ble brukt som en del av problemstillingene for en hovedfagsoppgave. I det hele, alle erfaringer av det faglige og praktiske arbeidet med innstillinga og ellers i foreninga har utviklet oss kraftig. De andre beboerne har tilegnet seg mer kunnskap om sin egen situasjon. Mange vet like mye om byfornyelse som vi gjør. Vi har altså en vekselvirkning mellom andre beboere og oss som bare beriker begge parter.

Akademikere som vil arbeide for folket må ikke plassere seg noe annet sted enn blant dem. Fag og forskning må i større grad dras ned av sin pjestall og plasseres i hverdagen. En forsker bør bli en fagmann som en håndverker. Det er viktig å huske på at folkets kamp, som f. eks. Rodeløkka-beboernes kamp, går uten oss. Vi skaper ikke kampen, men vi kan bli en viktig del av den.

Vi oppfordrer alle studenter til å tjene folket i hverdagen som akademiske fagarbeidere.

Hilsen Rodeløkkabeboerne
Harald Engelstad og
Magnar Johansen

Moss Jern og Met. til Rød Front:

Gjør faglig innsikt til et våpen i

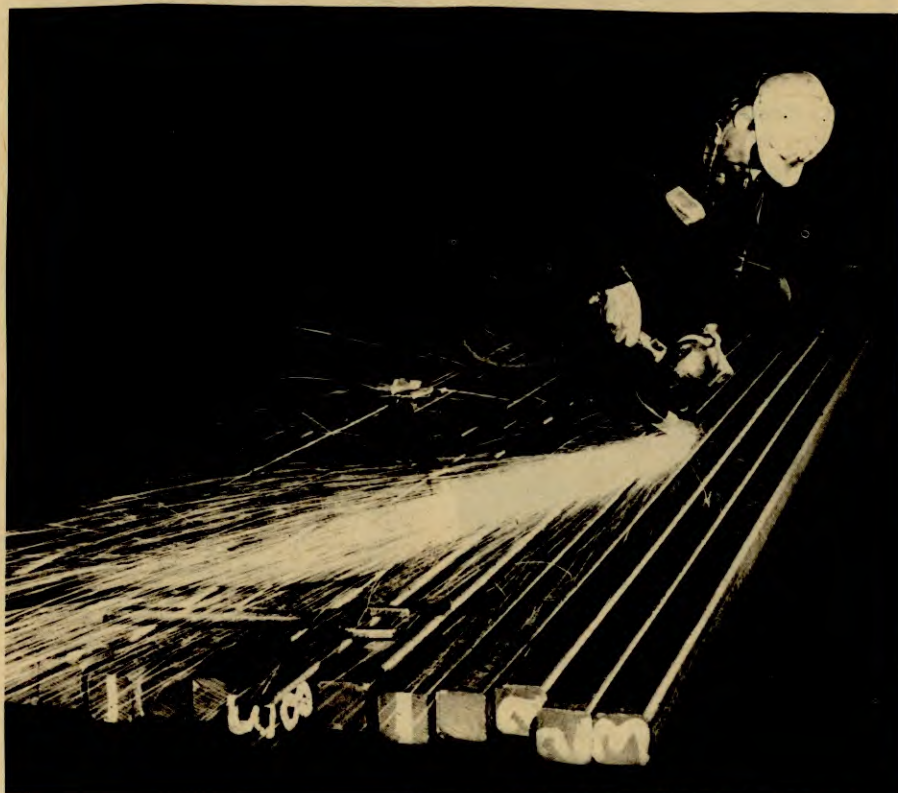
Rød Front vant en overveldende seier ved valget i DNS i høst med 3245 stemmer mot reaksjonens 1500. Vi har spurt den nyvalgte formannen, Leif Gusland, om hvilket syn Rød Front har på det fagkritiske arbeidet, og hvilke planer de har for vårsemesteret.

Gusland: Vi har alltid sett på det politiske arbeidet med faga som en viktig del av hele det politiske arbeidet på universitetet. I plattformen vår kommer dette fram i parola: "Kamp mot all reaksjonær indoktrinering - for fagkritikk i folkets tjeneste". Men samtidig har vi slått fast fagkritikken ikke kan være det viktigste i interessekampen. Bare ved å slå tilbake statens planer om å strukturrasjonalisere utdanninga etter monopolenes behov, kan vi forsvare mulighetene til å drive fagkritikk.

HMG: Dere har blitt kritisert, blant annet fra SV-hold, for å undervurdere fagkritikkens betydning i kampen for å utvikle enheten mellom studenter og arbeidere. Kommentar?

Gusland: Vi er uenige i denne kritikken. Fram til nå er det uten tvil streikestøttearbeidet som har styrka bånd med arbeiderklassen mest, og det har også vært politisk riktig å prioritere dette arbeidet. Samtidig er det nødvendig å slå fast at også innafor fagkritikken er det ulike linjer. Vi tar klart avstand fra ei linje som sier at det å "kritisere bøkene"

arbeidsfolks kamp!

forts. vend

forts. fra for. side
og skrive "teoretiske korrektivhefter" er det viktigste. Fagarbeidet må ses på som ei kraft i klassekampen, og det bør i første rekke være aksjonsretta, dvs at studentene bruker faga sine for å tjene folket. Dersom studentene skal sitte isolert på hyblene sine eller på lesesalene og "kritisere de borgerlige faga", viser erfaringa oss at den "kritikken" som kommer ut, ofte er like reaksjonær og virkelighetsfjern som pensum. Dette blir en konsekvens av å se på fagkritikken som en uforpliktende intellektuell syssel, løsrevet fra klassekampen både i teori og praksis.

HMG: Hvilke planer har dere så for vårsemesteret?
Gusland: Kort tid før generalforsamlinga i høst fikk vi en henvendelse

fra Moss jern- og metallarbeiderforening. De ba oss ta et initiativ for at studentenes faglige innsikt kan brukes som et våpen for arbeidsfolk i den kampen for et bedre miljø på arbeidsplassene som nå reises med stadig større styrke. Dette mener vi er et uttrykk for ei riktig linje i fagarbeidet, og vi vil gi denne henvendelsen høy prioritet. Vi ser også på dette som et nytt eksempel på at vi er i ferd med å gjøre et gjennombrudd i å styrke bånd mellom studenter og arbeidere, og som en mulighet til å utvide kampenheten.

Konkret vil vi arrangere et seminar den 6. februar med tittel: "Ten folket med fagkunnskapene". Her tar vi opp fagarbeidet mer generelt og legger spesiell vekt på saker som angår arbeidsmiljøet, som f.eks. arbeidervernloven. Vi vil også trekke fram

folk som tidligere har deltatt i direkte aksjonsretta forskning, som f.eks. Knaben-prosjektet og Totenås-prosjektet. Dette seminaret vil være et godt tilbud til alle studenter, og gi et godt grunnlag for å skrive hovedoppgaver og seminaroppgaver som virkelig blir et våpen i folkets kamp, enten aleine eller sammen med andre.

Seinere i semesteret vil vi også arrangere et lørdagsmøte med tittelen "Fagrørsla og kampen for arbeidsmiljøet".

Det å arbeide med faga er også klassekamp, og det burde være en selvfølge for progressive å bruke faga til å støtte arbeiderklassens og folkets kamp. Derfor regner vi med stor oppslutning om disse arrangementene.

edb – ikke bare for eksperter.

På databehandling i Oslo har det gjennom en del semestre vært drevet en fagkritisk gruppe. Bakgrunnen for opprettelsen var at undervisningen i databehandling var særs teknisk lagt opp. Det ble lagt liten vekt på samfunnsmessige konsekvenser av databehandling, undervisningen var orientert mot datatekniske problemer, oppbygging av programmeringsspråk osv.

Den fagkritiske gruppa har hatt mange møter med varierende oppslutning, men ett resultat som er verdt å ta med seg er at interessen for andre enn de rent datatekniske sider har steget både blant studenter og lærere. Dette har igjen resultert i at det har kommet nye kurstilbud i databehandling, f.eks. »Data-behandling sett fra arbeidstakernes side», »Sosiale aspekter ved databehandling», »Personlighetsvern og databehandling».

å sette inn arbeidsstykket, sette i gang dreinga ved å trykke på en knapp, se på at maskinen utfører arbeidet og til slutt ta ut det ferdige produktet. Når man skal produsere, la oss si 10 000 enheter av samme slag, kan en jo tenke seg hvor interessant det blir. Dessuten undergraver det fagutdanninga fordi en slett ikke trenger 3-4 års utdanning for å betjene en slik maskin, men en time eller en uke. Nå ville ikke arbeiderne ha maskinene fjernet, men ville delta i flere trinn i produksjonen, f.eks. programmeringa av maskinen.

- Er det ikke en fare å skape illusjoner gjennom dette kurset, dvs. at man dekker over motsigelsene på arbeidsplassene ved å sette arbeiderne inn i bedriftens EDB-problemer?

- Jo, dette ble også påpekt på slutten av kurset da vi diskuterte hele opplegget. Man kunne lett få illusjoner om at alt ville bli bra dersom arbeiderne skolerte seg i EDB. Illusjonene fikk også anledning til å gro fordi vi kjente problemene på arbeidsplassene for dårlig. Men dette ble rettet opp, de fleste av oss dro nemlig på en ekskursjon til en større bedrift på Vestlandet, der vi hadde møte med klubben og fikk på fritt omkring i bedriften og snakke med hvem vi ville på tomannshånd. Noe arbeiderne syntes var helt greitt, men som bedriftsledelsen angret at de hadde gitt tillatelse til da de fikk lese den rapporten vi utarbeidet etter besøket.

Enheten mellom studenter og arbeidere viste seg ikke å være en tom frase, og vi fikk bekreftet det vi ante på forhånd: "student" er ikke, som de reaksjonære påstår, et skjellsord blant folk flest. "Vi har en felles

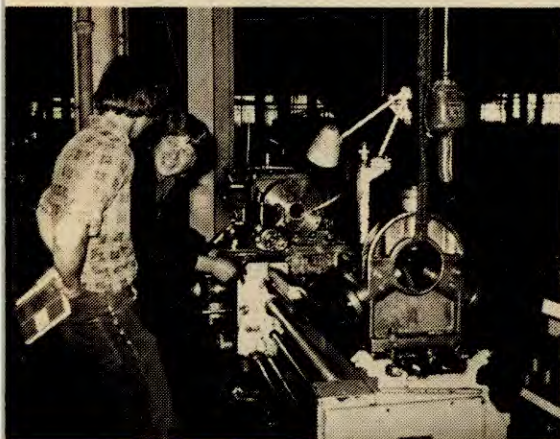
fiende, det er klart vi har interesse av enhet", var det vi fikk høre.

Det førstnevnte kurset, "Databehandling sett fra arbeidstakernes side", tok utgangspunkt i et forskningsprosjekt som Norsk Jern og Metall har satt igang for å bedre kjennskapen til bruken av EDB i automatisering og rasjonalisering i verkstedindustrien. Kurset var lagt opp sånn at de som var forelesere, kom fra forskjellige klubber og foreninger rundt om i landet, i tillegg var det en del av forskerne som var engasjert av Jern og Metall. "Hva må gjøres" har spurt en av dem som deltok i kurset, hva han mener som det:

- I starten var det ofte vanskelig å få grep om hva man egentlig ville med kurset, for det første fordi det slett ikke er vanlig å trekke inn det øvrige samfunn i undervisninga her på Mat. Nat., for det andre fordi vi hadde dårlig peiling på forholdene på golvet i verkstedindustrien. Vi var fra før av mest vant med å diskutere reint faglige spørsmål, nå måtte vi sette oss inn i arbeidsforholdene i verkstedene, miljøet på arbeidsplassene, jobbinnhold, automatisering og rasjonalisering. Dette åpna øya på oss. Og det viste oss at det er viktig at arbeidsfolk får grep på databehandling fordi det griper rett inn i arbeidssituasjonen, og at vi, som driver det datatekniske, får grep om hva som er arbeidsfolks situasjon.

- Hvordan brukes EDB i industrien?

- Et eksempel er de såkalte NC-maskiner. NC står for "numerical-control", dvs. at maskinene styres, ikke av arbeideren, men av et EDB-program som er laget av funksjonærer. Arbeiderne deltar ikke i utforminga av programmet, deres oppgave blir å overvåke maskinene. Ved en dreiebenk kan oppgaven være

FAGKRITIKK PÅ DATABEHANDLING

En student har også fått godkjent en hovedoppgave som er stilt av en fagforening ved en større bedrift på Østlandet. Oppgaven går ut på å vurdere et EDB-system, som bedriften vil innføre, fra arbeidernes side.

JERNVERKSRAPPORTEN:

Arbeidskrafta di er ei vare. Du vert utdanna til den type arbeidskraft kapitalen treng, og når du er ferdig får du selje tida di til ein arbeidskjøpar som ut frå kravet om maksimal profitt pressar arbeidsevna di så langt han kan.

Når du er utsliten, men framleis har mange år, kanhende mange tiår att av livet ditt, vert du vraka. Du er ikkje effektiv nok lenger, du skaper ikkje nok meirverde, profitten til arbeidskjøparen vert ikkje stor nok. Du vert sett på trygd. Borgarlege ideologar har fremma ideen om »behandlingssamfunnet». Det skal vere eit teikn på auke velstand at stadig fleir får medisinsk og sosial hjelp.

Svenske sosialdemokratiske økonomar har börja sysle med tanken om »fritids-løn». Det vil seie at personar som av ulike skil ikkje er »produktive nok» skal få betalt for å sysle med ein eller annan hobby.

Bak desse flosklane skjuler det seg dyster røyndom. Kapitalen sitt krav om maksimal profitt har i dei siste tiåra skjerpt kravet om effektivitet hjå arbeidarane kolossalt. Kravet om låge produksjonskostnader står i motstrid til å gjere dårlege og helsefarlege arbeidsplassar til gode arbeidsplassar. Resultatet vert at stadig fleir arbeidarar vert »annan-rangs» som produksjonsfaktor.

For farlig for staten.

Leiinga ved A/S Norsk Jernverk tok alt i 1965 kontakt med Arbeidsdirektoratet (AD) og Rikstrygdeverket (RTV), fordi dei meinte det var naudsynt å få løyst eit visst antall »funksjonshemma» frå arbeidet. Det dreia seg om vel 600 arbeidarar.

RTV stilte seg positive til bedrifts-leiinga, men da det gjaldt trygding eller plassering i verna verksemd for etter måten mange arbeidarar og også fleire andre store bedrifter hadde meldt om liknande problem, ville RTV først kartlegge stoda internt på bedrifta før dei tok stilling til åtgjerder. AD sette då ned eit utval på 3 spesialistar (lekjar, arbeidskonsulent og arbeidspsykolog) som skulle lage eit opplegg for registrering av dei vanskane ulike arbeidarar hadde i forhold til arbeidet sitt. Registrering vart gjort med spørreskjema, og bedrifta sette deretter ned eit internt attføringsutval (gruppetillitsmann, sosialkurator og personalsekretær), som skulle arbeide for å finne løysingar på dei

registrerte problema, som omfatta vel 300 arbeidarar.

I 1971 tok Norsk Produktivitets-institutt (NPI) kontakt med AD for å få istand eit samarbeide om eit prosjekt om arbeids- og helseproblem. Samarbeidet kom istand og ein valgte å nytte det arbeidet som var nedlagt på Norsk Jernverk som grunnlag for vidare undersøkingar. AD og NPI sette ned eit forskarteam på 7 (2 lekjarar, arbeidskonsulent, psykolog og psykologistudent, siviløkonom og sosionom) og oppgåva dei fekk vart formulert slik:

Å vinne erfaring når det gjaldt å bistå arbeidere som hadde fått yrkesmessige funksjonsproblemer - og å bli kjent med årsaken til slike problemer for å kunne hindre at de oppstår.

Det vart snart klart at det var ulike oppfatningar hjå bedriftsleiinga og tillitsmennene om kva siktemålet med undersøkinga skulle vere.

Bedriftsleiinga meinte nermast

at forskarteamet skulle gje eit fagleg alibi for bedrifta sin personalpolitikk for på det viset å lette samarbeidet med AD og RTV for å få folk over på trygd eller verna arbeid utafor NJ.

Bedriftsklubben meinte at oppgåva skulle vere å kartlegge dårlege arbeidsplasser. (Årsakene til at folk vert utslitne før tida.) Klubben meinte vidare at resultatata frå undersøkinga skulle vere grunnlag for krav om forbetringar av arbeidsmiljøet osv.

Dei argumenterte for at det ein gjorde ved omplasseringar, trygding o.l. i røynda var å gjere skittjobbar ledige slik at yngre folk kunne få dei og soleis verte fortare utslitne dei og.

OPPLEGGET AV UNDERSØKINGA

Teamet planla å dele undersøkinga i 2 deler. Eit breitt anlagt forprosjekt og eit meir konsentrert hovudprosjekt som skulle bygge på røynslene frå forprosjektet.

forts. side 42

Hvorfor en artikkel om Wilhelm Reich? For det første: Progressive studenter og andre på jakt etter et alternativ i psykologien har ikke så sjelden havnet hos Reich. Det er en grunn til at det er viktig å drøfte Reichs teorier i et kommunistisk blad. For det andre, og kanskje viktigere: Mange av de politiske ideene som Reich var opphavsmann til, lever videre i beste velgående, særlig i deler av student- og kvinnebevegelsen. Noen stikkord kan nevnes: Den reaksjonære familien, den borgerliggjorte arbeiderklassen, den antiautoritære kampen. Disse ideene hadde spesielt stor betydning i første fase av det såkalte studentopprøret i 60-åra, og den kommunistiske studentbevegelsen vokste fram bl.a. i hard kamp mot Reichs politiske arv og, slik det ble forvaltet av Marcuse og andre »ny-marxister». Kan en mann som etterlater seg et slikt arsenal for borgerlige politikere være et alternativ for progressive psykologer?

DEN "BORGERLIGGJORTE" ARBEIDERKLASSEN OG DET ENDELIGE SKRITTET OVER I IDEALIS-MEN

60-åras "ny-marxistiske" ideologer tutet oss ørene fulle om "den borgerliggjorte arbeiderklasse". Arbeiderklassen i de framskredne kapitalistiske landa var blitt så sløv og mett at den ikke lenger utgjorde noen revolusjonær kraft. Slik uttrykte f.eks. Marcuse seg (Det muliges utopi, s.19):

"Når Marx så den revolusjonære klasse i proletariatet, var det, kanskje til og med primært, fordi proletariatet var fritt for det kapitalistiske samfunnets repressive behov, fordi de nye behov for frihet kunne utvikle seg i proletariatet og ikke bli kvalt av de herskende gamle behov. Dette er i store deler av de høyest utviklede kapitalistiske land ikke lenger tilfelle i dag. Arbeiderklassen representerer ikke lenger den klasse som negerer de bestående behov, og det er en av de alvorligste kjensgjerningene vi er nødt til å drøfte."

Dette er reint oppkok av Reich. Også for Reich ble arbeiderklassen, ettersom den fikk det materielt bedre, "temmet" og fikk samme aspirasjoner og behov som middelklassen (Fascismens massepsykologi, s. 71):

"Strukturen til det 19. århundres proletariat var preget av ydmyk underkastelse under skjebnen. Dette proletarietets, inklusive småbøndernes, psykologiske stemning, var likegyldighet og apati. Borgerlig tenkning manglet, følgelig hindret ikke denne apatien plutselige utbrudd av revolusjonære følelser, hvis en passende anledning meldte seg. Fraværet av borgerlig tenkning gjorde også at disse følelsene kunne utvikle seg til uventet intensitet og beslutsomhet. Når en organisert arbeiderbevegelse hadde lyktes i å kjempe fram sosio-politiske forbedringer - slik som kortere arbeidsdag, stemmerett, sosial trykthet - så styrket dette arbeiderklassen. Men på samme tid satte en motsatt prosess inn: Ettersom levestandarden ble høyere, skjedde det en strukturell assimilasjon til middelklassen. Når den sosiale posisjonen ble bedret, ble "øynene vendt oppover". I velstandstider ble denne tilpasningen til middelklassens vaner intensivert, men virkningen av denne tilpasningen var å hindre full utfoldelse av de revolusjonære følelsene i økonomiske krisetider."

I forordet til tredje utgave (fra 1942) er arbeiderklassen ikke bare "temmet", den har fullstendig forsvunnet i Reichs "videreutvikling" av marxismen (s. 24, forordet):

"På grunn av manglende kjennskap til massepsykologi satte marxistisk sosiologi "borgerskap" opp mot "proletariat". Dette er ukorrekt fra et psyko-

logisk synspunkt. Karakterstrukturen finnes ikke bare hos kapitalister, den forekommer blant arbeidende mennesker i alle yrker. Det finnes liberale kapitalister og reaksjonære arbeidere. Det finnes ingen klasseskiller i spørsmålet om karakterstruktur. Av den grunn ble de rent økonomiske begrepene "borger-skap" og "proletariatet" erstattet med begrepene "reaksjonær" og "revolusjonær" eller "frisinnnet", som henviser til menneskets karakterstruktur og ikke til sosial klasse."

Her tar Reich skrittet fullt ut. Marxister bestemmer et menneskes klassetilhørighet ut fra stilling i produksjonen. Reich tar utgangspunkt i stilling i senga. Psykologien (og dertil en uvitenskapelig og mystisk psykologi) blir den overordnede vitenskapen som kan forklare alt. Og når det gjelder å psykologisere politiske forhold, har Reich fått et langt og reaksjonært følge. Siste hjemlige skudd på stammen er Berit Ås' uttalelse om at kinesernes "nevrotiske" utbygging av forsvaret av landet sitt, skyldtes at det er så mye seksuell undertrykking i Kina. Det er en uttalelse helt i Wilhelm Reichs ånd.

REICH OG DAGENS KVINNEBEVEGELSE

Innledningsvis nevnte vi at idéer beslektet med Reichs gjør seg gjeldende i deler av kvinnebevegelsen. Jeg skal kort ta opp to av disse: Synet på den

Wilhelm Reich og psykoanalysen:

Historias drivkraft

seksuelle frigjørings grunnleggende betydning, og synet på familien som roten til alt ondt.

Reich mente at den revolusjonære bevegelsen bevisst måtte mobilisere massenes seksualdrift som den viktigste revolusjonære krafta. Derfor drev han praktisk "seksual-politisk" arbeid med dette for øye. Virksomheten besto delvis i å drive diskusjonsgrupper om seksuelle spørsmål, dels i seksuell opplysning for arbeiderungdommen, dels i å fremme et "friere" seksuelt liv i den politiske ungdomsbevegelsen for at de unges revolusjonære libido skulle bli mobilisert. En del av dette arbeidet, som f.eks. å spre opplysning om prevensjonsmidler og hvordan en skulle unngå kjønnssykdommer, var sikkert både fornuftig og viktig. Men historia har vel klart nok vist at mer og "friere" seksuell liv i seg sjøl ikke gjør noen til revolusjonære. Snarere er overdreven vekt på seksuelle spørsmål i dag et middel som borgerskapet bruker som et slags narkotika for å holde ungdommen borte fra politisk aktivitet. En hel sex-industri er vokst opp for dette formålet, og reklamen minner daglig de unge om at det viktigste her i verden er å virke tiltrekkende på det andre kjønn. Dette har også Reichs disipler måttet se i øynene, og de har satt et fint ord på det: "repressiv desublimasjon". Den tendensen vi ser i deler av kvinnebevegelsen til å sette individuell seksuell frigjøring over kollektiv sosial frigjøring, har samme funksjon. I ekstreme tilfeller, som i Nina Karin Monsens kronikk i Dagbladet i fjor, blir hele kvinnefrigjøringa redusert til et trimprogram for underlivet. Men kvinner kan ikke trimme seg til frigjøring, ikke engang til seksuell frigjøring. De forholdene som gjør at mange kvinner i arbeider-

Psykologi og klassekamp

klassen ikke har særlig glede av sitt seksualliv, er i hovedsak høyst materielle og har en nøye sammenheng med det kapitalistiske klassesamfunnet: Trangboddhet, dårlig opplysning om og vanskelig tilgang til prevensjon, frykt for uønskete svangerskap, mangel på arbeidsplasser og derav følgende økonomisk avhengighet av mannen. Ingenting ville glede kapitalen mer enn om kvinnebevegelsen henga til til unison trimming i stedet for å slåss mot de materielle forholdene som undertrykker både dem og mennene.

For Reich var familien og ekteskapet det viktigste redskapet for borgerskapets diktatur. Det "autoritære samfunn" blir reproduisert igjen og igjen i familien, ved at den seksuelle undertrykkelsen forkrøbler særlig barnas libido og gjør dem til "autoritære personligheter" og villige under-såtter. At Reich på dette punktet har mange meningsfeller også idag viste seg ikke minst gjennom det ramaskriket som reise seg da marxist-leninister i kvinnebevegelsen lanserte parolen "forsvar familien". Denne parolen var på ingen måte et forsøk på å idyllisere familien, eller på å benekte at det finnes undertrykkelse, både av kvinner og barn, også i arbeiderfamilier. Men den rettet oppmerksomheten mot kapitalens stadig sterkere krav om mobil arbeidskraft, som splitter familier og gjør det vanskelig å opprettholde faste forhold. Enslige

mennesker på stadig flytting fra den ene arbeidsplassen til den andre, alt etter hvor kapitalens behov for arbeidskraft er størst, er neppe mer frigjorte enn mennesker som lever i et fast forhold, med stabil arbeidsplass og stabil bolig. Parolen pekte på at kvinne og mann sammen måtte slåss mot kapitalens arbeidsmarkedspolitikk.

Marxist-leninistene mener dessuten at familien kan utvikle seg til et kampefelleskap, der kvinne og mann (og barn) støtter og hjelper hverandre i kampen mot en felles fiende. At dette ikke er noen naiv utopi, viser blant annet telefonsentralmontørenes streik i vinter. Her har de streikendes ektefeller deltatt aktivt i støttearbeidet.

I vårt samfunn er dessuten familien det stedet der arbeiderklassens barn lærer sin egen klasses tradisjoner, sin egen klasses normer, begynner å forme et klassestandpunkt. I skolen blir de derimot utsatt for en massiv borgerlig indoktrinering som tar sikte på å rydde ut deres identifisering med sin egen klasse. Det er skolen, ikke familien, som forsøker å gjøre barn fra arbeiderklassen til "villige undersåtter".

Tilhengere av Reichs syn på familien har sjelden konkretisert synet sitt i noen form for strategi. Det mest konkrete vi har sett, er tilløp til bevegelser for alternative boformer, f. eks. kollektiver. En slik boform kan sikkert passe bra for noen. Men kollektiv-

forts. vend

– seksualitet eller klassekamp?

WILHELM REICH.

— Psykologi og klassekamp —

boing som politisk praksis er en absurd form for reformisme. Å tro at en skal kunne undergrave kapitalismen gjennom bekollektiver er en feministisk parallel til populistenes "spekkhoggersosialisme" (der kooperative "grønne øyer" stadig eter seg inn på kapitalismen helt til den kveles i salaten).

Reich endte som splitter gal regnmaker i USA. De fleste tilhengere av Reich påberoper seg da heller ikke forfatterskapet hans fra denne siste perioden, og vi skal også se bort fra det her. I en tidligere periode av sitt liv regnet imidlertid Reich seg som marxist, og arbeidet innafor den kommunistiske bevegelsen til han ble ekskludert. På denne tida (i 30-åra) hevdet Reich at han så på psykoanalysen som en hjelpevitenskap, den kunne ikke erstatte, bare supplere den marxistiske samfunnsanalysen. I praksis var imidlertid hans "suppleringer" av en slik art at det er berettiget å stille spørsmålet i overskriften.

Reich bygger på Freuds teori om seksualinstinkt. I følge denne teorien får seksualdriften form av psykisk energi, libido. Denne energien søker utløp gjennom seksuell aktivitet. Dersom slik aktivitet blir hindret, på grunn av samfunnsmessige og moralske restriksjoner, blir libido fortrent, forkrøpelt og pervertert. Dette skjer oftest uten at personen det gjelder, er seg det bevisst. Resultatet av en slik fortrenning er, i følge Reich, at menneskene blir redde for sine egne seksuelle impulser, redde for alt som truer med å vekke disse impulsene. Livsgleden forsvinner og arbeidsevnen blir dårligere, den psykiske energien bindes til å opprettholde de psykiske forsvarsverkene som individet har bygd opp mot sin seksualdrift. Den "seksualøkonomiske" balansen blir ødelagt når libido ikke får utløp gjennom seksuell aktivitet.

At folk kan utvikle psykiske lidelser på grunn av seksuelle problemer vil vel ingen benekte. Men Freuds og Reichs libido, som søker sine utløp overalt lik ei flomstor elv om våren, er fremdeles bare en interessant metafor, ikke noe vitenskapelig påvist fenomen. Når Reich forsøker å bygge en samfunnsanalyse på denne libidos allehånde videreverdigheten, så bygger han i dobbelt forstand på sand.

Reichs kjernepunkt er at samfunnsforholdene under kapitalismen tvinger menneskene til å undertrykke sin seksualitet og ødelegge sin "seksualøkonomiske" balanse. Det viktigste redskap et for denne seksuelle undertrykkelsen er familien og ekteskapet. Gjennom den seksuelle undertrykkelsen i familien blir barnas personlighet formet, de blir redde og underkastende. Alle former for opprør, også politisk og sosialt, blir hos disse undertrykte menneskene assosiert med seksuelt opprør mot barndommens farsfigur, derfor viker de forskrekket tilbake. Det er den undertrykte seksualiteten, og redselen for å slippe denne løs, som er den viktigste hindringen for revolusjonær aktivitet fra massenes side. I essayet "Hva er klassebevissthet?" fra 1934, sier han det slik (s. 297):

"I ethvert ungt menneske finnes det en tendens til opprør mot autoritær undertrykkelse, særlig mot foreldrene, som vanligvis er dem som setter statens autoritet ut i livet. Det er dette opprøret, først og fremst, som vanligvis trekker de unge til politiske venstrebevegelser. Dette opprøret er alltid knyttet til et mer eller mindre bevisst og mer eller mindre brennende ønske om å realisere sitt seksualliv. Jo sterkere utviklet en ungdoms naturlige

hetroseksuelle tilbøyeligheter er, jo mer åpen vil han være for revolusjonære idéer. Jo sterkere den homoseksuelle tendensen i ham er, og jo mer fortrent hans bevissthet om seksualiteten i almenhet er, jo lettere vil han bli dratt mot høyre. Seksuelle hemninger, frykt for seksuell aktivitet og den skyldfølelsen som følger med, er alltid faktorer som skyver de unge mot det politiske høyre, eller i det minste hindrer deres revolusjonære tenkning."

I dette (meget representative) sitatet kommer Reichs grunnleggende idéer klart fram:

- 1) Det er ekteskapet og familien (ikke staten!) som er det viktigste redskapet for borgerskapets diktatur. I det minste hos unge mennesker er det opprør mot familien (ikke klassefienden!) som markerer starten på en revolusjonær utvikling.
- 2) Det er styrken på seksualdriften og de "hetroseksuelle tilbøyeligheter" som er avgjørende for utvikling av klassebevissthet, ikke stilling i produksjonen og klassekamperfaring.

På grunnlag av Reichs egne skrifter må en konkludere med at for Reich er det ikke klassekampen, men seksualiteten, som er drivkrafta i historien. Det var undertrykt seksualitet som gjorde at mange tyske arbeidsfolk ikke avslørte Hitler og fascismen ("Fascismens massepsykologi" fra 1933, s. 30): "Vi vil lett forstå hvorfor sex-økonomi ser på familien som den viktigste kilden til reproduksjon av det autoritære sosiale systemet når vi betrakter situasjonen til en gjennomsnittlig konservativ arbeidende kone. Økonomisk har hun det akkurat like vanskelig som en frigjort arbeidende kvinne, er underlagt den samme økonomiske situasjonen, men hun stemmer på fascistene. Dersom vi videre klarer den virkelige forskjellen mellom den seksuelle ideologien til en gjennomsnittlig frigjort kvinne og en gjennomsnittlig reaksjonær kvinne, skjønner vi den seksuelle strukturens avgjørende betydning. Hennes anti-seksuelle, moralske hemninger hindrer den konservative kvinnen i å få innsikt i sin sosiale situasjon og binder henne like fast til kirken som den får henne til å frykte "seksuell bolsjevisme".

Og det var undertrykt seksualitet som gjorde at soldatene vaklet og ofte overga seg på når de hadde tatt makta fra offiserene under den russiske revolusjonen i 1905 (Fascismens massepsykologi, s. 32):

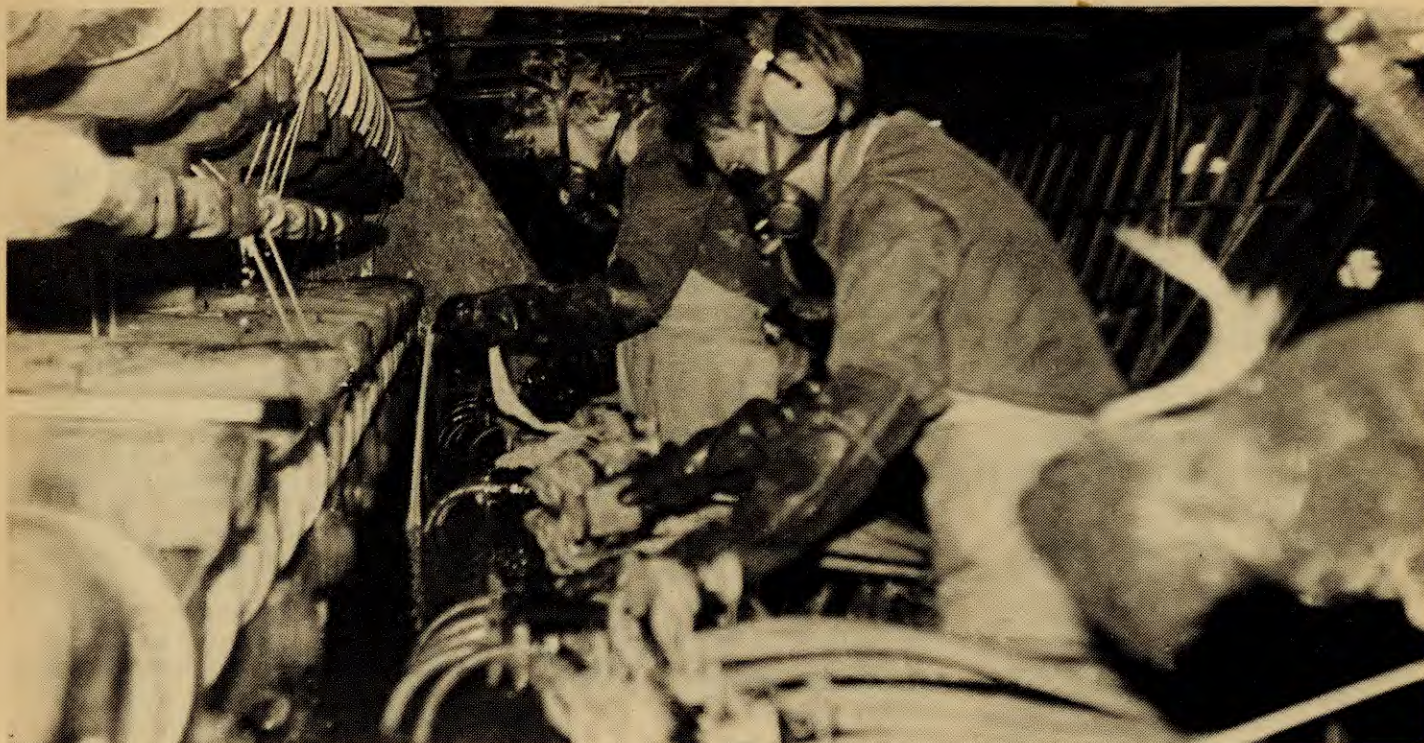
"I offiserene så soldatene fra 1905 ubevisst sin barndoms fedre (sammenfattet i Guds skikkelse) som fornektet seksualiteten og som en verden kunne drepe eller ønske å drepe, trass i at de knuste ens livsglede."

Reich sjøl endte altså som regnmaker. Det politiske kvakksalveriet som hans etterfølgere driver må sies å være mesteren verdig.

Litteratur:

- Marcuse, Herbert: Det muliges utopi. Oslo 1968
 Reich, Wilhelm: The mass psychology of fascism. Eng. utg. London 1972
 Reich, Wilhelm: What is class consciousness? I "Sex - pol - essays 1929 - 1934. New York 1972.

Psykologi og klassekamp

Normale reaksjoner på utolelege arbeidvilkår blir ofte definerte som sjukelege....

PSYKOLOGISK BEHANDLING eller POLITISK KAMP ?

Mentale lidinger blir ikkje lenger sett på berre som eit individuelt fenomen. Freud stod i sin tid for ei nyvinning då han gjorde det klart at psykisk patologi var noko som kunne forståast og forklarast psykodynamisk. Men Freuds teoretiske modell inneber ein tendens til å individualisere problema. Med si sterke stilling har sannsynlegvis Freuds teoriar vore ei hindring for framveksten av ei forståing av at eit menneske sin psykiske tilstand ikkje berre er eit spørsmål om kva som føregår inne i sjela til den einskilde, men også eit spørsmål om kva fysisk og sosialt miljø mennesket lever i.

Gjennom dei siste tiåra har det imidlertid funne stad store endringar i psykologisk praksis og teori. Det har vorte ein stadig sterkare tendens bort frå individualiserande tenking. Når mentale lidinger blir forstått som eit resultat av ein utoleleg (fysisk og/eller sosial) situasjon, blir det naturleg å freiste betre situasjonen og ikkje berre behandle pasientar einskildvis. Ut frå ein slik innsikt voks m.a. familierapien, og seinare nettverksterapien, fram. (Framveksten av desse terapeutiske framgangsmåtane er naturlegvis ikkje berre eit resultat av fagleg utvikling, men også av at sam-

funnet endrar seg og nye problem blir sentrale.) Med denne innsikten blir samanhengen mellom psykologisk arbeid og politikk openberr. Det blir vanskeleg å nekte for at psykologisk arbeid har ei politisk side når ein har som utgangspunkt at psykisk helse er ein funksjon av samfunnsmessige forhold.

Men denne innsikten er ikkje nok til å vinne fram til ei rett forståing av kva plass og kva funksjon psykologisk praksis skal ha i samfunnet. Det kan peikast på nokre openberre feilaktige idear som delvis har fått ei viss utbreiing.

OVERVURDERING AV TERAPEUTISKE EKSPERTAR

Den første hovudtypen av feil heng ihop med ei overvurdering av betydninga av terapeutiske ekspertar. Ein finn her t.d. ein del førestillingar om at terapeuten skal behandle heile samfunnet. Familierapeutane har funne ut at det er nyttelaust å behandle det einskilde familiemedlemmet fordi feilen ikkje ligg i den einskilde, men i måten familiemedlemmene omgjengst på, og følgeleg må heile familien takast i behandling. Nettverksteoretikarane går vidare og seier at familien sitt samhandlingsmønster

må forståast som ein del av eit større sosialt nettverk. Det blir såleis ingen grenser for kva som skal takast under behandling. Nettverksteoretikarane talar om ulike intervensjonsnivå, dvs. at ein kan gripe inn på individuelt nivå, på familienivå, på drabantbynivå eller bygdenivå osv.

Det er naturlegvis ikkje noko feilaktig i at psykologar arbeider på ulike nivå, men då må ein har klart for seg overgangen frå terapeutisk behandling til politisk kamp når ein i praktisk arbeid og/eller i teori går over frå individuelt eller interpersonelt nivå til samfunnsmessig nivå. Psykologen som grip inn på eit samfunnsmessig nivå, t.d. freistar å skape gode sosiale nettverk i ein drabantby, møter ei heilt anna årvaken interesse frå styresmaktene si side, enn den som driv med pasientar enkeltvis eller med familiar. Dette er naturlegvis berre det som er å vente sidan psykologen som arbeider på nettverksnivå lett kastar seg inn i klassekampen på ein langt meir direkte måte enn det som er tilfellet når han arbeider på eit individuelt eller interpersonelt nivå (sjå Holter, 1974, s. 31-34).

Som eit ferskt eksempel på ein kon-

psykologisk behandling

eller politisk kamp ? forts.

frontasjon mellom fagfolk og styresmakter på ein slik bakgrunn kan nemast at psykolog og overlege ved psykiatrisk poliklinikk i Buskerud nyleg vart oppsagde frå stillingane sine. Dei hadde m. a. støtta ein foreldreaksjon mot nedleggjing av Skarrrud behandlingsheim for barn med nervøse lidningar. Fylkesstyresmaktene ønskte å avvikle denne institusjonen. Det som direkte utløyste oppseiinga av psykologen var ein avisartikkel der han m. a. sterkt lasta fylkesstyresmaktene for å ha sett fagfolk tilsides under utarbeidinga av planane for helsestellet i fylket. Oppseiinga vart grunngeve m. a. med at han "ved flere høve direkte har motarbeidet sin arbeidsgiver". (Utgreiing til pressa frå Buskerud fylkes finans- og administrasjonsnemnd 4/9-73). Ein ser også tendensar til å freiste innarbeide i reglementet reglar som skal sikre helsearbeidarane sin lojalitet overfor styresmaktene. I Oslo kommune har sosialavdelinga i eit rundskriv gjeve dei tilsette pålegg om at

"... medarbeidere som offentlig ønsker å publisere eller diskutere konkrete saker av faglig, organisasjonsmessig eller administrativ art som de har samlet i sin tjeneste i sosialavdelingen, skal først innhente tilatelse til slik offentliggjørelse hos sin overordnede." (Sitert etter Ericsson, 1974.)

Den uproblematiserande førestellinga om at ein kan drive psykologisk behandling på ulike intervensjonsnivå - behandling på samfunnsmessig nivå i same forstand som på individuelt nivå - ser vekk frå at behandlinga føregår i eit klassesamfunn. Dersom ein vil intervernere på samfunnsmessig nivå, så er det ikkje til å unngå at ein blandar seg direkte i klassekampen på den eine eller andre sida. Ein kan intervernere på måtar som tener kapitalen. I ei pendlarbygd der manglande arbeidsplassar og den medfølgjande pendlinga har brote sund sosiale nettverk og skapt hyppige mentale lidningar, kan ein t. d. satse på å få utvikla nettverk, eller få til tilbod om surrogat-kontakter i staden for eit verkeleg sosialt liv, og på den måten gjere folk i stand til å leve med sin pendlarsituasjon. At psykologane skal gjere menneske i stand til å tole utolelege stress-situasjonar, er i det heile eit ønskje frå kapitalen. Eitt eksempel på forslag om tiltak med utgangspunkt i kapitalen sine behov:

"Stress kan oppstå av tilsynelatende enkle ting som for eksempel høyt

tempo og stor konsentrasjon, støy og isolasjon hvis den er langvarig. Mennesker i stress-situasjoner som er overlatt til seg selv, kan ofte venne seg til stress-situasjonen, men hvis denne vedvarer, vil det lett føre til at det gjøres flere feil - at det skjer ulykker eller at syklige tilstander utvikler seg. Kontakt med andre mennesker kan i en slik situasjon minske stresset. (Thorsrud og Emery, 1969, s. 23).

Å unyansert tale om behandling i tilfelle som desse medfører lett at normale reaksjonar på utolelege levekår blir definerte som sjukelege, og det dekkjer over at det eigentleg er tale om politisk standpunkt og direkte politisk arbeid.

Eit anna eksempel:

"Man utgår ifrån att företagsdemokratin skall leda till större arbetstillfredsställelse och skapa garantier för en fortsatt produktivitet utveckling. Dessa antagande stöds av huvudparterna på arbetsmarknaden. Vad arbetsgivaren beträffar är det uppenbart, att allt större krav ställs på våra företags och förvaltningars förmåga till självutveckling och ny-skapande, vilket, i kombination med den ökande specialiseringen på alla nivåer, ställer krav på att de anställdas erfarenheter och engagemang tillvaratas. Denna inställningen frå ledningens sida passar väl ihop med de krav på meningsfulla och intressanta arbetsuppgifter, som allt kraftigare förfäktas av de anställda i takt med den genomsnittligt stigande utbildningsnivån och kompetensen, och i takt med hela det politiske samhällsklimatet." (Rubenowitz, 1974, s. 220-221).

Her ser ein eit døme på korleis progressive idear og krav blir kopla saman med klassesamarbeidstankar, forvrengt og brukt til å legitimere auka utsveiting av arbeidarane.

Kampen om fagfolks lojalitet i interessekonflikter finn vi også gode eksempel på i rapporten Arbeids- og helseforhold, som er ein rapport frå eit forprosjekt ved A/S Norsk Jernverk:

"I et intervju sa en representant for ledelsen at det de ventet av attføringsteamets arbeid var en objektiv vurdering av situasjonen. De regnet med at denne ville bli riktigere med bistand utenfra, og videre at de også ville få et lettere samarbeid med myndighetene når de fikk slik bistand. Vi fikk vite at de hadde

kontaktet Arbeidsdirektoratet og Rikstrykdeverket (RTV) fordi de mente det var best å få løst et visst antall funksjonshemmede fra arbeidet. De henvendte seg til RTV for å få i stand en form for vernet virksomhet utenfor Norsk Jernverks porter. Meningen var fra deres side at Norsk Jernverk skulle betale for verdien av disse ytelsene, og at RTV skulle betale resten.

En tillitsmann for arbeiderne hadde helt andre forventninger. Han mente at det vi kunne gjøre var å si fra om ting de hadde sagt, men som ikke var blitt tatt alvorlig. Han mente at det var lett for oss å registrere mange eksempler på dårlige arbeidsplasser. Han spurte om man hadde krav på at forholdene skulle endres, selv om man visste mye om dem. Han mente arbeiderne måtte satse på det vi sa, og jobbe videre ut fra det på å endre sine arbeidsforhold." (s. 5 i bolck III, understrekingane i originalteksten).

Det som er sagt ovanfor tyder sjølsagt ikkje at terapeutisk behandling på individuelt eller interpersonelt nivå er politisk nøytralt. Terapeutisk behandling har nødvendigvis både ei politisk og ei terapeutisk side. Når ein arbeider på individuelt eller interpersonelt nivå, er som regel den terapeutiske sida hovudsida. Ein driv altså terapi, men denne har politiske konsekvensar. Ein kan t. d. tenkje seg at personar ved å bli kvitt nevrotske hemjingar kan få frigjort potensial til politisk arbeid.

Arbeider ein på samfunnsmessig nivå vil som regel politikken vere hovudsida. Dvs. ein driv politisk arbeid som har terapeutiske konsekvensar, t. d. deltaking i interessegrupper fører til at personar kjem ut av uheldige livsstilar og dermed blir kvitt mykje av sine psykiske plager.

Førestillingane om å behandle heile samfunnet er mykje i slekt med førestillingane om "det sjuke samfunn" som også synest innebere at samfunnsproblem skal løysast av ekspertar. Det kan vere freistande å seie at det er ei sosialdemokratisk førestilling som inneber at folk skal ta det med ro, vente på initiativ frå toppen og følgje retningslinjene derifrå. Vi er dermed over på ein annan feil som einsidige førestillingar om å behandle heile samfunn fører til: Undervurdering av massene. Ein får lett det inntrykket at det er profesjonelle ekspertar som skal skape nettverka, som skal få eit inntørka bygdela til å blomstre opp att, som skal skape liv og røre i ein steril drabantby osv. Problema blir gjort til fagspsykologiske problem i staden for spørsmål om vilkår ein må tilkjempa seg. For å lykkast er det imidlertid nødvendig at folk sjølve tek initiativ og evner å løyse problema

Psykologi og klassekamp

der dei oppstår, evnar å få bygda si til å blomstre osb. "Behandlaren" er altså ikkje behandlar, men ein som brukar sin faglege kunnskap solidarisk med folk sin politiske kamp, og folket er ikkje pasientar.

Ei overvurdering av terapeutiske ekspertar si betydning er det også å førestille seg at målet for psykoterapi må vere å behandle folk til å bli progressive eller revolusjonære. Det kunne vere mangt å seie om dette. Det får greie seg med å slå fast at særleg kommunistar i eit kapitalistisk samfunn må sørgje for at politisk standpunkt aldri kan gjerast til eit spørsmål om psykisk helse og såleis til gjenstand for behandling.

UNDERVURDERING AV TERAPEUTISKE EKSPERTAR SI BETYDNING

Det er somme som hevdar at ein ikkje skal drive psykoterapi i eit kapitalistisk samfunn fordi mentale lidningar er eit resultat av samfunnssystemet. Som psykoterapeutar fungerer ein som renovasjonsarbeidarar som berre stør opp under det noverande samfunnssystemet ved å hjelpe til med å løyse dette samfunnet sine problem, blir det hevda.

Dei som hevdar dette gløymer for det første at ikkje alle psykiske plager er eit direkte resultat av samfunnssystemet. Det vil neppe finnast noko samfunn utan sinnslidningar.

For det andre gløymer dei at den som er neddynga av psykiske problem ikkje har særleg mykje overskot til å kaste seg inn i nødvendig politisk arbeid.

Det er alt i alt eit standpunkt som ikkje tek utgangspunkt i folks verkelege behov i augneblinken. Det er ikkje særleg respektfullt å seie til den som er plaga at lidningane dine er eit resultat av det kapitalistiske samfunnet, så desverre deg vil eg ikkje ha noko med å gjere. Dei som hevdar dette viser lita interesse for å vere til nytte for folk i det samfunnet vi har, og har ikkje undersøkt kva som er nødvendig for å skape eit anna slags samfunn.

Spørsmålet er ikkje: "Skal psykiatrien behandle samfunnet eller pasientene" (tittel på kronikk i Dagbladet 31. jan. 1972). For det første: Samfunnet blir ikkje endra ved behandling. For det andre: Det er ikkje tale om noko enten/eller.

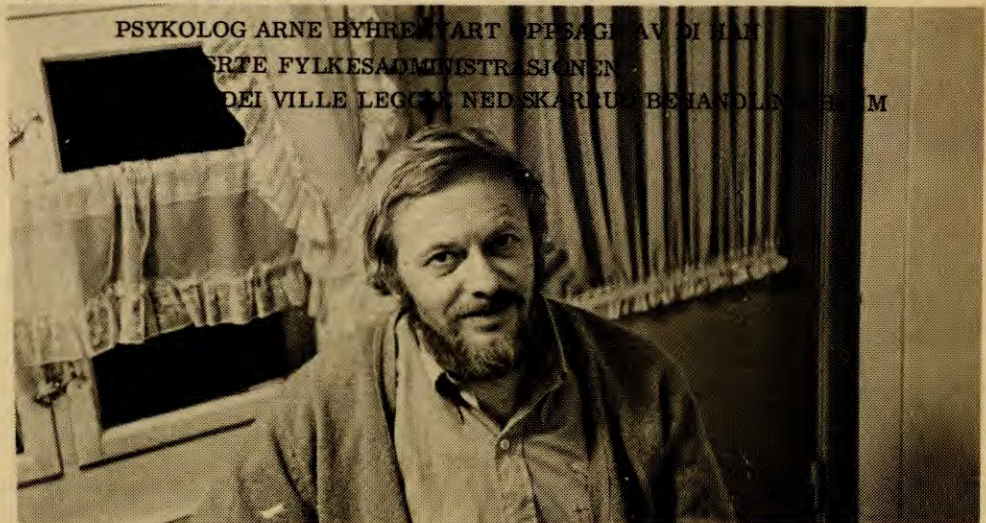
FORMER FOR HJELP

Den beste forma for hjelp er naturlegvis å fjerne behovet for hjelp:

hjelp til sjølhjelp. Dette gjeld også når det er tale om psykologisk eller medisinsk behandling. Ei anna form for hjelp er å løyse problema for andre utan at folk dermed blir betre i stand til å løyse sine egne problem.

I medisinsk behandling vil spørsmålet om hjelp til sjølhjelp oftast vere eit spørsmål om å gje pasienten informasjon om sin eigen sjukdom og i det heile opplysning om helsemessige forhold. At dette har vore ei forsømd side ved medisinsk behandling i Noreg, er det vel ikkje så mange som vil vere usamd i. (Sjå t.d. Axelsen, 1974). Dette har gjort folk usikre, utrygge på si eiga vurderingsevne når det gjeld helsemessige spørsmål, og ein får dermed vanskar med å ta avgjerder om korleis ein skal handle i vanskelege situasjonar. Psykologen L. F. Brudal (1973) dreg dette så langt som til å spørje om ikkje folk var betre tent med gamle tiders overtru enn med våre dagars vitenskap. Før vitskapen reiv ned tiltrua til gammal overtru, visste folk korleis dei skulle bere seg åt, t.d. under eit svangerskap, fordi dei hadde sine tradisjonelle reglar for dette, medan det no svært mykje er opp til legen å halde oversikten og instruere den gravide om korleis ho skal bere seg åt. Overtru er naturlegvis ikkje betre i stand til å tene folk sine interesser enn vitskapleg fundert kunnskap, men å fjerne overtrua og setje ingenting i

pasienten skikkeleg innsikt i sin helsemessige situasjon. Men det er også ein annan grunn: Helsearbeidarane sitt manglande kjennskap til dei kára pasientane deira lever under. Eg har høyrte meir enn ein småbrukar karakterisere hjelpa han får av legen omtrent slik: "Gå til doktoren? Det er det vel ikkje noke hjelp i. Han seier berre at eg skal halde meg i ro." Korleis skal ein småbrukar halde seg i ro midt i travlaste onna? Det nyttar lite å få greie på kva medisinen som hjelper dersom medisinen er utilgjengeleg. På grunn av manglande kjennskap til pasientane sine livsvilkår blir ikkje legen i stand til å gje pasienten realistiske instruksjonar om kva han kan gjere for å bli frisk, og sidan pasienten ikkje får noka grundig forståing for sjukdommen sin, blir han også hindra i å bruke sin eigen fantasi. Legen sitt manglande kjennskap til pasienten sin livssituasjon, eller manglande vilje til å ta den alvorleg, hindrar også at pasient og lege i fellesskap kan finne fram til akseptable løysingar - til "medisin" som er tilgjengeleg.

staden gjer folk avhengige av profesjonelle hjelparar. Ein slik avhengighet er sjølsagt langt på veg ikkje til å unngå sidan medicin og psykologi er omfattande vitskapar som krev profesjonelle ekspertar. Det er ikkje muleg å utdanne alle til å bli sjølhjelperte på alle område - heller ikkje på det helsemessige, men det er grunn til å ha ein sterk mistanke om at folk er meir avhengige av medisinske og psykologiske ekspertar og mindre i stand til å røykte si eiga helse, enn strengt tatt nødvendig.

Det er fleire grunnar til dette. For det første er helsearbeidarane overarbeidde og har rett og slett ikkje tid til å ta seg av denne sida av saka. Manglande ressursar tvingar i altfor stor grad helsearbeidarane til å berre føreskrive ei behandling utan ei grundig forklaring som kan gje

Litteratur:

Arbeids- og helseforhold. Rapport fra et forprosjekt ved A/S Norsk Jernverk. Arbeidsdirektoratet/Norsk Produktivitetsinstitutt.

Axelsen, T.: En sosialpsykologisk undersøkelse av Kroppssykehuset. Manus. Universitetet i Oslo, 1974.

Brudal, L. F.: Svangerskap og overtro. Kronikk i Dagbladet 17. juli 1973.

Ericsson, K.: Den tvetydige omsorgen. Universitetsforlaget, Oslo, 1974.

Holter, H.: Familie, klasse og sosialt nettverk. Stensil. Universitetet i Oslo, 1974.

Thorsrud, E. og Emery, F. E.: Mot en ny bedriftsorganisasjon. Tanum, Oslo, 1969.

Rubenowitz, S.: Motivationspsykologiske aspekter på ledningspersonals inställning till medinflytande. Nordisk Psykologi, 3, 1974.

Ein er »bekymret» i Dagbladet.

»Det finns ein urovekkjande behav-
 istisk »vekkelse» i den progressive rørsla.»
 »Den autoritære delen av venstresida på
 Blindern driv med atferdsterapi.»
 Ytringer av dette slaget kunne ein finne i
 Dagbladet sine spalter mitt under den
 heitaste debatten kring Gro-saka.

"Det finns ein urovekkjande behavio-
 ristisk "vekkelse" i den progressive
 rørsla". "Den autoritære delen av
 venstresida på Blindern driv med
 atferdsterapi." Ytringar av dette
 slaget kunne ein finne i Dagbladet
 sine spalter mitt under den heitaste
 debatten om Gro-saka. Det kom
 fram undring og uro - eller tilfreds-
 stilling: var det ikkje det vi tenkte -
 desse autoritære stalinistane likar
 sjølv sagt manipulerande terapi! Men
 avvisskrivinga synta også noko anna,
 og det var manglande evne til å for-
 stå premissane som ligg til grunn
 for at progressive - også marxist-
 leninister - har vore opptekne av den
 psykologiske tradisjonen som atferds-
 terapien er ein del av.

GRUNNLAGET FOR DEBATTEN

I filosofien si historie finns det to
 tanketreningar og desse har alltid
 stått i motstrid til kvarandre: Mate-
 rialismen og idealismen. Uakta kor-
 leis ein har forsøkt å forkludre dette
 forholdet - forsøkt bortforklare skil-
 naden, forsøkt eine dei to, finne ein
 patentmedisin som ein gong for alle
 skulle gjere denne motsetnaden "for-
 elda" - så kan ein, når alt kjem til
 alt, berre hevde ei av følgjande opp-
 fatningar: anten er materien primær
 i forhold til medvetet, eller så er
 medvetet primært i forhold til ma-
 terien.

I psykologien finn vi same motset-
 naden. Også innafor ei og same skole-
 retninga i psykologien finn vi mot-
 setnader mellom idealisme og ma-
 terialisme, og det er mogeleg å av-
 gjere kva som er hovudsida. For
 mange psykologistudentar - opp-
 flaska på psykoanalyse, humanistisk
 psykologi eller "eksistensielle" vari-
 antar over same temaet - kom at-
 ferdsterapien som noko nytt. Som
 noko som faktisk tok utgangspunkt i
 dei materielle forholda som psykiske
 problem oppsto i, som noko som la
 vekt på praksis som det avgjerande
 for innlæring, og som ga konkrete
 teknikkar for å nå konkrete mål. At-
 ferdsterapien sto fram som ein
 materialistisk psykologi - brukande
 og effektiv.

Stoda på dette tidspunktet var at "fag-
 kritikken" hadde kulminert. Etterat
 "slaktinga" av psykologiske teorier
 og vitskapsteoretiske "føresetnader"
 hadde vara i år ut og år inn uten å
 produsere brukande alternativ til
 folk som ein dag skulle ut å løyse
 praktiske problem av typen: eg tør
 ikkje ta heis og eg arbeider i tolvte
 etasje; sonen min veter i senga og
 vi har ikkje vaskemaskin. Slik var
 stoda - og den reaksjonen som kom
 er fullt ut fattbar og den var pro-
 gressiv.

ULIKE TYPER ÅTAK OG ULIKE TYPER FORSVAR

Men ein såg overslag og. Somme
 vart så opptekne av kor brukande
 teknikken deira var at dei avviste
 heilt ideologisk kritikk av atferds-
 terapien. Ein var blind for at det og
 fanns kritikk som var rett og pro-
 gressiv. Den feilen som vart gjort
 var at ein hoppa på ein skole inna-
 for den borgerlige psykologien og
 gjorde den til "sin eigen", i staden
 for å nytte den dialektiske materia-
 lismen på konstruktivt vis i vur-
 deringa og utviklinga av all psyko-
 logisk teori og praksis. Det er like-
 eins klart at atferdsterapien aldri
 kan verta nokon "kanonisert" terapi
 (ml). Det må vere like klart at den
 tidlege Reichs krav på å vere første-
 psykolog for marxistane må av-
 visast. Overslag av denne typen må
 vi rette på om psykologien skal
 kunne utvikles og verte tenleg rei-
 skap i folket si teneste.

Vi må ha klart for oss at det finns
 ulike typer åtak på atferds-
 terapien og ulike typer for-
 svar. Det finns radikalistiske og
 moraliserande åtak. Men det går og
 å drive ideologisk kamp mot atferds-
 terapien på rett grunnlag. Om ideo-
 logikritikk skal bere frukter eller
 ikkje avheng av kva for ein ideo-
 logi ein kritiserer ut frå om han er
 sann eller falsk. Det finns høgre-
 opportunistiske forsvar og vilkårs-
 lause forsvar for atferdsterapien.
 Men det finns også avgrensa og rik-
 tige forsvar, der ein nøye spesifi-
 serer kva som forsvaras og kvifor.

Er adfer

Og det er desse ulike typer av åtak
 og forsvar denne artikkelen skal sjå
 på.

DEN "HUMANISTISKE" KRITIKKEN - EN BORGARLEG OG VITSKAPS- FIENTLEG KRITIKK

Kritikken av atferdsterapien er ofte
 prega av moralsk forarging på
 manneætta sine vegne. Mennesket kan
 då vel ikkje sjåast på på det viset!
 Ein seier at atferdsterapeuten ser på
 mennesket som ein "ting" som han
 med hjelp av manipulerande teknikker
 kan gjere kva som helst med. Han
 vert skulda for at han bygger sin
 kunnskap om menneske på eksperi-
 ment, noko som i seg sjølv vert sett
 på som ei "tingleggjering", han vert
 anklaga for at han trur det er moge-
 leg å oppnå objektiv kunnskap
 om menneske gjennom forskning. Han
 vert skulda for å ha machavel-
 liske tendenser, når han hevder at
 det er råd å kontrollere og for-
 utseie (predikere) kva menneske
 kjem til å gjere. Men, seier "huma-
 nisten", mennesket er ikkje ein "ting",
 det er "i røynda" urå å kontrollere og
 predikere eit menneske, atferd følger
 ingen lover vi kan oppnå objektiv
 kunnskap om. Mennesket er innst inne
 fritt, spontant og kreativt.

"HUMANISTENS" METAFYSISKE MENNESKEOPPFATNING

På dette viset kan ein "humanistisk"
 psykolog uttale seg om mennesket:
 "Kvart individ legemleggjer og inne-
 held noko unikt, ein røyndom som
 gjer det ulikt alle andre personar og
 ting. Å halde oppe dette einestående,
 dette unike, i fårefulle, trugande og
 pressa stunder, i tider då mønster og
 sinnsstemninger skifter, det er
 kvart menneske si endelege utford-
 ring og ansvar. I slike stunder er
 menneske med i tilvære, spontant ut-
 forsker og ytrer det seg sjølv, og det
 finn seg tilfreds med å vere foran-
 kra i livet som ein heil og full per-
 son." (Moustakas, C, Creativity and
 conformity, s. 1).

"Humanisten" har ei metafysisk opp-
 fatning av mennesket. Mennesket
 hans står alltid med stor forbokstav.

Psykologi og klassekamp

av Monica Johansson

Atferdsterapi ml-terapi ?

Mennesket hans er ålment og klasse-
laust - og det eig gudeliknande "indre"
kvalitetar. Difor kan "humanisten"
stille oppgåvene til psykologen på
dette litterære viset: "Utfrå dette
(synspunktet) kjem naturleg nok om-
sut for det ideelle, autentiske eller
perfekte eller gudeliknande menne-
sket, eit studium av humane poten-
sial som dei eksisterer i presens
i ei viss tyding, som samstundes
røyndom som det finns råd å vinne
kunnskap om." (Maslow, A.,
Existential Psykology - "What's in it
for us?" frå May, R. (red.)
"Existential Psykology, s. 55).

Men alle veit at borgaren sin "huma-
nisme" er dikting og ikkje røyndom.
Difor kan Maslow utan blygsel gå
hand i hand med bedriftsleiinga for
å auke motiveringa hos arbeidarane
(les: auke produksjonen) under dekke
av at han realiserer dei gudeliknande
indre kvalitetane til arbeidarane.
"Humanisten" sitt ålmenne og "innst
inne" gode menneske er den kjæraste
ideen til samarbeidsideologen. Og
kvar gong "humanisten" freistar rek-
ne opp kvalitetane til denne menne-
sket plasserer han seg utan skonsel
i leiren til idealistane: mennesket
vert noko andeleg, noko unikt og ab-
strakt, noko "heilagt" som vitenskapen
med sine skitne metodar helst skulle

late i fred. For som "humanisten"
seier: "Røynsle er verkeleg berre
når den "levast"; så snart ein taler
om den eller definerer den taper ein
den levande augneblinken. Alle freist-
nader på å kommunisere det verke-
lege sjølvstet forvrenger utan unntak
sjølvstet sin eigen røyndom og gjer
vald på livet sin natur." (Moustakas,
ibid. s.1).

**MEN MENNESKET ER IKKJE
NOKON "IDE"**

Menneske er knapt nokon "idé" - det
er eit høgst materielt faktum og det
lever under bestemte materielle for-
hold. Og mennesket sine tankar og
forestillinger, den psykiske stoda og
"naturen" til det er atterspeglings-
av dette forholdet, ikkje omvendt.

Lenin seier: "I fullt samsvar med
naturvitenskapane tek materialismen
materien som det opphavelege og ser
på medvetet, tenkinga og sanseinn-
trykka som det sekundære." (Materia-
lisme og empirikritisisme, s. 30).
"Humanisten er idealist. Mennesket
sin "eigentlege natur" er berre ein
idé i "humanisten" sitt hovud, og
denne idéen vil han gjere til virke-
felt for psykologane. I sanning ei lite
takksam oppgave - ettersom idéen
samstundes er så unik og abstrakt at

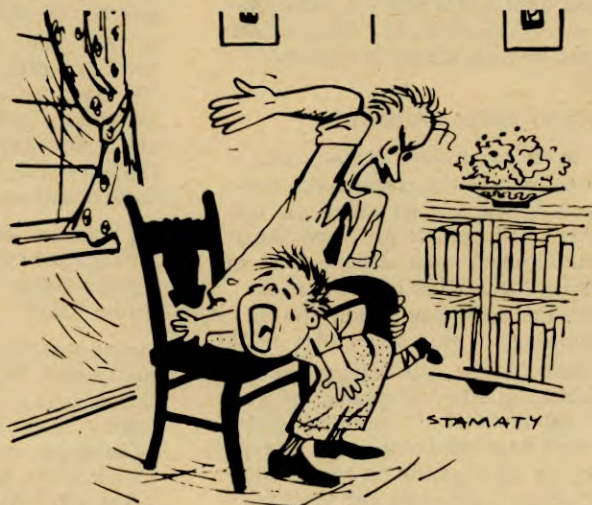
det ikkje er mogeleg å kome fram
til nokon objektiv kunnskap om den
utan "å gjere vald på livet sin natur."
Og denne konklusjonen er ikke noko
å verte overraska over, for som
Lenin peikar på: "for den subjektive
idealisten - kan det ikkje eksistere
noko objektiv sanning. For den andre
oppfatninga, dvs. for materialismen
er erkjenninga av den objektive san-
ninga noko vesentleg." (Ibid. s.102).

Altså: den dialektiske materialismen
forutsett ein røyndom, som det er
mogleg å vinne kunnskap om. I den-
ne røyndomen bur og dei menneske
som psykologen skal studere og be-
handle. Di betre og sannare kunn-
skapen din er, di betre kan du hjelpe
dei. For å få objektiv kunnskap må
du undersøke, vere nøyaktig, eksperimen-
tere, kontrollere resultatane dine i
praksis osv. Humane intensjonar og
ei sympatisk innstilling til den høgt-
stående naturen til menneske rekk
du ikkje langt med.

Atferdsterapeuten vert skulda for å
sjå på mennesket som "ting". Dette
er ein uinteressant kritikk om det er
så at det inneber at ein tek fråstand
frå å studere mennesket objektivt.
Det er ein meningslaus kritikk om
den inneber at ein attendeviser at ein
ved hjelp av desse studiene freistar
finne fram til lover for menneskeleg
tenking og atferd. Og det er ein reak-
sjonar kritikk om ein attendeviser at
ein utfrå denne kunnskapen freistar
gripe inn i røyndomen, dvs. "kon-
trollere" den. Og ennå verre vert det
om kritikken retter seg mot psyko-
logen sin freistnad på å i praksis
vurdere effekten av det han
gjer.

Det vert soleis heilt uinteressant å
moralisere over at atferdsterapien
ser på mennesket som ein "ting" som
kan undersøkes objektivt. Det viktige
vert å undersøke korleis atferds-
terapien ser på denne tingen. Er den-
ne kunnskapen verkeleg objektiv?
Stemmer den overeins med røyndom-
en? Gjev denne kunnskapen nokre
praktiske resultat? Kan denne kunn-

"Dette vil nok lære
deg til ikke å slå
andre."

Psykologi og klassekamp

skapen brukast i folket si teneste? Kvafor ideologi er atferdsterapien eit uttrykk for? På kva måte verkar denne ideologien på bruksverde av atferdsterapien i folket si teneste?

LITT OM ATFERDSTERAPEUTISKE PRINSIPP

Atferdsterapi er sjølvstøtt ikkje noko heilt nytt omgrep. Det inngår så mange teoriar og teknikkar i den at det ville vere ei umenneskeleg oppgåve å freiste ta stilling til alle i denne artikkelen. Difor har eg valt ut nokre prinsipp som eg meiner at dei fleste som driv med atferdsterapi står for og bruker i praksisen sin.

Deretter tek eg opp nokre eksempel for å illustrere korleis desse prinsippa kan brukast.

For det første ser alle atferdsterapeuter på terapisisituasjonen som ein innlærings situasjon. Dette er noko atferdsterapeuten har felles med mange andre psykologar. Det særskilte med atferdsterapeuten vert derimot måten han tenkjer seg innlæringa skjer på. Desse prinsippa meiner eg kan samanfatta omtrent som fylgjer: Vi lærer saker og ting gjennom å handle i verda kring oss, dvs. gjennom praktisk røynsle. Det vi gjer får visse konsekvensar. Desse kan vere positive eller negative, dei kan innebære at handlinga vår vert "oppmuntra" eller "straffa".

Atferdsterapeuten satser på den oppfatninga, grunna på sunt folkevett, som seier at atferd som vert "oppmuntra" er meir sannsynleg for framtida enn atferd som vert "straffa". Konsekvensen av handlinga vår kan vere "fysiske" (om eg er uforsiktig når eg går over ei hengebru, dett eg i vatnet og vert blaut), eller "sosiale" (når eg nasker ved matbordet, ser mor strengt på meg). Men vi lærer ikkje berre gjennom eigen praksis. Det er og moglege å vinne røynsle indirekte, t.d. ved at nokon fortel meg korleis eg skal oppføre, eller ved at eg ser einkvan annan gjere noko. Dette er og vert "banalt", og det vert ikkje mindre banalt om "teoretikarar" finn på mystiske namn på desse prinsippa. Desse prinsippa er dei same som vanlege menneske bruker til kvardags, t.d. i barneoppsetting. Desse prinsippa stemmer overeins med materialismen i og med at dei går ut frå at praksis er det avgjerande når det gjeld å vinne kunnskap.

NOKRE EKSEMPEL

Kva kan så desse prinsippa brukast til? Nokre hevder at dei er skreddarsydd etter krava til kapitalen og at dei difor heilt nausynt må føre med seg noko negativt for dei som vert utsette for dei. Det finns mange eksempel på at terapi - også atferdsterapi - har vorten brukt mot folket sine interesser. Dette gjeld særskilt når

stoda er slik at terapi fungerer tildekkjande og ikkje grip dei verkelege årsakene til problemet. Eksempel på dette er bruk av terapi i fengsel, i verksemdar og i andre situasjonar der den herskande klassen har interesse av å knekke opposisjonen ved å definere den som "psykisk abnorm".

Oppfatninga mi er at desse prinsippa faktisk er brukande. Og med det meiner eg og at dei er brukande i interesse til folket. La oss sjå på to eksempel for å kaste ljøs over korleis atferdsterapi kan brukast for å generere ei atferd som utfrå eit kommunistisk syn må sjåast på som til føremøn for klienten:

Lena sit alltid aleine i barnehagen. Ho leikar sjeldan med dei andre borna. Personalet ser det slik at dette ikkje er noko Lena sjølv tykkjer om. Dei synest synd på Lena og dei trøster henne ofte. Men kvar gong jenta viser tendensar til å vere saman med andre born, gjer dei opp kontakten med henne - "nå har ho jo det alt bra". Det som atferdsterapeuten gjorde i dette tilfellet var å instruere personalet om å syne Lena konsekvent deltaking kvar gong ho nærma seg dei andre borna. Etterat det var oppretta positive relasjonar til dei andre borna kunne dei vaksne gradvis trekkje seg attende frå gruppa med born.

Gutane på ein behandlingsheim ynskter seg sterkt eit hobbyrom, der dei kunne spele plater, pingpong, og drive med hobbyarbeid av ulikt slag. Det vart innreidd eit slikt rom i kjellaren ved felles anstrenging frå pasientar og personalet. Då rommet var ferdig var denne regelen sett opp for korleis rommet skulle brukast: Pasientane skulle sjølve ha ansvaret for reinholdet av rommet. Reingjeringa gjekk på omgang. Om reingjeringa ikkje vart gjort, stengde personalet rommet til dess det vart vaska. Resultatet vart sjølvstøtt at dei andre pasientane øvde eit nokså sterkt press på den som hadde slumra unna jobben sin. (Ericsson, Kj., Om pasientgruppa som terapeutisk ressurs, s. 10).

KVIFOR DESSE EKSEMPLA?

Det første eksemplet synte at ein med enkle atferdsterapeutiske metoder kan oppnå at gruppa får ein positiv verdi for eit lite barn. Dette er viktig blant anna ettersom det er i gruppa (og faktisk berre der) at barnet kan lære seg solidaritet og samhold osv. I samfunnet vårt er det den individuelle oppsedinga som dominerer, og alle freistnader på å sede opp born til ein meir kollektiv stil vert møtt med argument av typen: "born er så slemme og egoistiske". I det andre eksemplet ser vi at teknikken som er baserte på liknande idéar kan føre til at ei gruppe som

alt er skipa, kan ta til å verke meir disiplinert og solidarisk. I den mon atferdsterapeutiske metoder kan brukast på dette viset, kan dei også brukast i folket si teneste.

FORSVARET FOR ATFERDSTERAPIEN ER EIT AVGRENSE FOR SVAR

Atferdsterapien er mekanisk materialistisk. Tyder det faktummet at atferdsterapien opererer med ein viss faktisk kunnskap som gjev praktiske resultat at ein dialektisk materialist skal svelle atferdsterapien med hud og hår? Knappast. Det er ein avgrunn mellom atferdsterapien sin mekaniske materialisme og verdsoppfatninga til proletariatet.

Det finns to verdsoppfatningar, seier Mao: "... den idealistiske verdensanskuelsen inntok en dominerende stilling i den menneskelige tenking gjennom en lang periode av historien såvel i Kina som i Europa. I Europa var borgerskapets materialisme til å begynne med også metafysisk. Etterhvert som samfunnsøkonomien i mange europeiske land nådde fram til stadiet med høyt utviklet kapitalisme, etterhvert som produktivkreftene, klassekampen og vitenskapene utvikla seg til et nivå uten sidestykke i historien og etterhvert som industriproletariatet ble den sterkeste drivkraften i den historiske utviklinga, oppsto den marxistiske dialektiske materialistiske verdensanskuelsen. I tillegg til den åpne og usminkede reaksjonære idealismen, oppsto så den vulgære evolusjonismen blant borgerskapet for å bekjempe den materialistiske dialektikken." (Om motsigelsen, Skrifter i utvalg, s. 64).

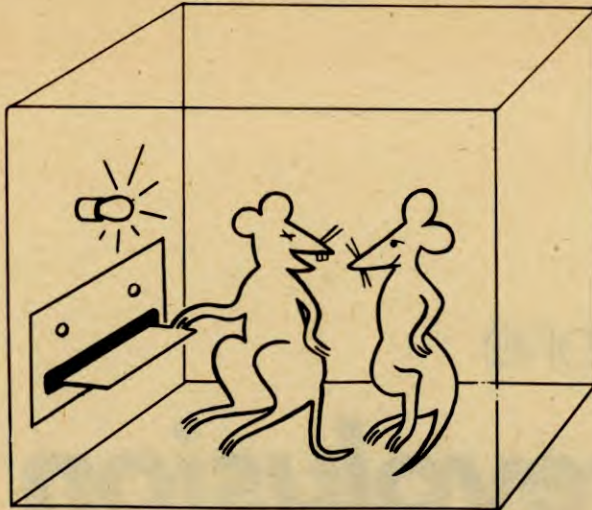
Atferdsterapien er basert på ein ideologi som har ei mekanisk oppfatning av mennesket. I røynda fører dette til at ein sver til det synet at det "ikkje finns noko nytt under sola". Ein amerikansk behaviorist gjer reie for Decartes maskinmodellar av mennesket i Versailles-parken med stor elskhug og konkluderer: "Teorien om kroppen som ein særskilt slags maskin kunne ein teste ved observasjonar og eksperiment." (Millerson, J. R., Principles of Behavioral Analysis, s. 5).

Og Skinner set som overskrift på eit kapittel i boka si "Science and Human Behavior" den pompøse tittelen: "Man a Machine" (s. 45).

Denne mekaniske oppfatninga av mennesket døljer det faktummet at det er i utvikling at det kjem noko kvalitativt nytt inn i tenkinga og atferden til mennesket. For å vise korleis denne utviklinga skjer, treng ein heller ikkje ty til "humanisten" sine idealistiske vyer om eit gudeliknande indre og ein eigentleg

Psykologi og klassekamp

"Gjett om jeg har fått denne fyren betinget. Hver gang jeg trykker på knappen, kaster han inn et stykke mat til meg."

natur. Ein greier seg fint med den dialektiske materialismen, som hevder at alt er i utvikling - såvel i natur som samfunn, såvel "daue" som "levande" ting.

DEN MEKANISKE MATERIALISTEN SER BERRE DEI YTRE ÅRSAKENE

For den mekaniske materialisten kan endring aldri tyde noko nytt. Det kan "bare være en økning eller minsking i kvantitet eller en forflytting i rommet. Dessuten ligger ikke årsakene til en slik øking, minsking eller forflytting i tingen selv, men utenfor dem, det vil si at drivkraften er ytre." (Mao, Om motsigelsen, s. 64).

For metafysikeren Skinner fell det difor natruleg å hevde: "Dei "uavhengige variablane" våre - årsakene til atferda - er dei ytre vilkåra som atferden er funksjon av." (Science and Human Behavior, s. 35).

Men, seier Mao: "Den grunnleggende årsaken til utviklinga av en ting ligger ikke utenfor, men i tingen selv; den ligger i de motsigelsene som finnes i tingen." (s. 65). Den voksenkontakten Lena fekk i barnehagen var ein ytre årsak til at ho endra seg, at ho utvikla seg til eit barn som kunne leike med andre born. Men denne voksenkontakten ville vore heilt bortkasta om den indre motseiinga i ungen var slik at voksenkontakten verka som straff og ikkje som løn. Den kollektive straffa som gutane fekk om dei ikkje helt hobbyrommet reint, ville ha verka mot siktemålet med den - å skape samhald og disiplin i gruppa - om dei indre motseiingene i gruppa var slik at straffa førte til "mobbing" mot einkvan sydebukk.

Tyder dette at ein psykolog som står på grunnen til den dialektiske materialismen kan vere nøgd med å konstatere kva for indre motseiinger som finns? I så fall kunne ein gå god for den forma for terapi som

meiner at det held med å vere innom psyken for å forstå og løyse psykiske problem, og som fører med seg ein individualiserande og idealistisk praksis.

"Utelukker den materialistiske dialektikken ytre årsaker?" spør Mao. "Slett ikke. Den framholder at ytre årsaker er forandringens vilkår og at indre årsaker er forandringens grunnlag, og at ytre årsaker virker gjennom indre årsaker." (Om motsigelsen, s. 66).

Vi treng metoder for å løyse dei indre motseiingene. Om ikkje Lena hadde fått ytre oppmerksomhet til rette tider, hadde ho kanhende ennå sutta på tommelfingeren sin, åleine i kroken sin. Om gutane ikkje var konfronterte med den negative konsekvensen av usolidarisk atferd, så hadde utviklinga i retning av solidaritet sikkert latt vente på seg, eller ikkje kome i det heile.

"Ved en passende temperatur forandres et egg til en kylling", seier Mao (s. 66). Han meiner at egget må varmest opp for at det skal klekkjast ut ein tjukling. Om egget vert holdt kaldt, eller om det vert måla grønt, vil dei indre motseiingene knapt resultere i ein tjukling.

DEN MEKANISKE MATERIALISTEN NEKTAR FOR ROLLA TIL MEDVETET

Det er berre gjennom praksis vi kan vinne verkeleg kunnskap. Dette er kjerna i den dialektisk-materialistiske kunnskapsteorien. Korleis kan det vere annleis? Kan ein materialist tenke seg kunnskap som ikkje har røtene sine i røyndomen? Sjølv sagt ikkje. For som Lenin seier: "Livet og praksis må vere erkjennelsesteoriens første og grunnleggende synspunkt. Og det fører uungåelig til materialismen, idet det kaster professorskolastikkens endeløse spekulasjoner på por-

ten." (Materialisme og empirikritisisme, s. 117).

I kampen mot den mekaniske "innsiktsterapien" som hevder at innsikt automatisk fører til riktige praktiske resultat, har atferdsterapien tatt det standpunktet at det er gjennom å få klienten til å gjøre saker dei har problem med at han kan vinne ny røynsle og endre seg. "Å snakke ut" om problema sine er ikkje noko universalmetode for å løyse problema. På same viset avviser kommunistene lange "psykoanalyserande" kadervurderinger, som ikkje gjev noko praktisk rettleiing om kva ein kamerat skal ta seg til for å korrigere feila sine. Vi korrigerer oss ikkje "på kammeret". Vi treng praktisk røynsle som kan gje oss ein sjanse til verkeleg utvikling.

Men vi ser og at teorien har ei heilt avgjerande rolle når det gjeld samanfatinga av den røynsla vi får. Om atferdsterapeuten er trufast mot den behavioristiske tradisjonen sin, gjer han ikkje det. Dermed tek han, når alt kjem til alt, ei like mekanisk holdning som "innsiktsterapeuten" - berre med motsette fortegn. Han ser ikkje at det finns to slag kunnskap: sansbar og rasjonell. "Vi ser således at det første skrittet i erkjennelsesprosessen er kontakten med objektene i den ytre verden. Dette tilhører den sansende fasen. Det andre skrittet er å sammenfatte sanseformemelsene ved å ordne og rekonstruere dem. Dette tilhører fasen med begrepsdannelse, bedømming og slutning." (Mao, Om praksis, Skrifter i utvalg, s. 54.)

Dersom vi i eksemplet vårt med gutane i behandlingsheimen vil noko meir enn at dei skal halde ei særskilt rom reint, dvs. at dei skal utvikle normer og solidaritet meir generelt, finns det ein metode. Det avheng av at dei daglege røynsleene vert diskutert og sett inn i ein større samanheng. Den "empiristiske" kunnskapen som gutane for gjennom praksisen sin med hobbyrommet er ikkje nok. Nett like lite som ein dogmatisk, teoretisk "kunnskap" ikkje ville vere nok - t.d. ein kunnskap som ein freister å overføre med

stendige og abstrakte formaningar om "at ein må vise hensyn". Men i eit vitskapleg arbeid, som er basert på empiriske undersøkinger, let røyndomen ikkje forskaren ha fred. Vi kan t.d. sjå korleis dialektiske tenkemåter meir og meir tvinger seg på forskaren i naturviskapane, gjennom at dialektikken i røyndomen ikkje kan døljast. I den behavioristiske tradisjonen, som kasta medvetet på døra først på 1900-talet, ser vi ei liknande utvikling. Bandura seier t.d.: "... medvetet er

Forts. side 20.

SHULAMITH FIRESTONE: »KJØNN-
ENES DIALEKTIKK«

shulamith firestone : kjønnsrevolusjon i soveværelset.

Shulamith Firestone er amerikansk feminist og grunnlegger av Woman's Lib. Boka, som hun skrev i 1970, gir en mye å more seg over. Best kjent er vel Firestone for at hun prediker »kjønnsrevolusjon« og kunstig forplantning som veien til kvinnes frigjøring.

Men hun er også av de som prøver å »forene« feminismen med marxismen, og vi vil her konsentrere oss om hva det fører til. (Spesielt kap. I).

Det er ikke små pretensjoner Firestone har med boka si:

Etter å ha tittet på et og annet av marxismens verker og lært seg et par begreper har hun kommet til at marxismen er utilstrekkelig, og i løpet av hele 226 sider vil hun »utvide« den så den gir et fullstendig bilde av virkeligheten. Den historiske materialismen er »et bemerkelsesverdig framskritt«, men »bare ikke hele svaret« (s. 11).

HVORDAN GÅR FIRESTONE SÅ IGANG MED Å "UTVIDE" MARXISMEN?

Først forkaster hun hele marxismens grunnlag og sjølsagt marxismens klassikere: "Analysen av klassene er et praktfullt (!) arbeid, men begrenset. Selv om den er korrekt i en linær forstand, går den ikke dypt nok. Det finnes et underliggende, helt seksuelt plan i den historiske dialektikk som Engels til tider vagt oppfatter, men fordi han bare kan se seksualitet i lys av økonomi, og reduserer alt til dette, er han ute av stand til å vurdere den i sin egen rett." (s. 12).

Hvorfor er marxismen "utilstrekkelig"?

Engels viste bare "spredte tegn på en forståelse av undertrykkningen av kvinnene som klasse". (s. 12). Han anerkjente ikke "kjønnsklassesystemet". "Men Marx var verre." (!) Han var

nemlig også full av fordommer overfor kvinner, får vi høre.

Altså: Firestone forkaster marxismen fordi den ikke ser kvinnene som egen klasse. Marx og Engels forkastes fordi de ikke er feminister! Men den dialektiske materialismen, den vil Firestone "bruke". Hennes epokegjørende "utvidelse" av marxismen består i å utvikle "et materialistisk historiesyn basert på kjønn". (s. 14). Og her er ikke Marx og Engels tilstrekkelig: Freuds "innsikt" har nemlig "enda større verdi" i dette. (s. 20).

HVA SIER FIRESTONE:

1) Kjønnene er forskjellige fordi kvinner fordi kvinner føder barn.

2) Dette uomtvistelige faktum fører til en "ulik maktfordeling" mellom kjønnene i "den biologiske familien". Mannen får makt over kvinner og barn. Kvinner er "i sin biologis vold", og derfor "avhengige av menn for å overleve". (s. 16). Barn er avhengige av voksne. Mannen utvikler maktbehov og må fortsette å holde kvinnen undertrykt. (s. 15).

3) Kvinner blir slik en undertrykt klasse, "slaveklassen som opprettholdt arten for at den andre delen skulle frigjøres for virksomhet i samfunnet". (s. 201).

4) Biologien kan forklare alt: "- den biologiske delingen av kjønnene for forplantningens skyld skyldes en fundamental "naturlig" dualisme som all senere oppdeling i klasser utvikler seg fra". (s. 172).

Den biologiske forskjellen er slik den grunnleggende motsigelsen som alle andre motsigelser i samfunnet, også klassekamp og raseundertrykking, springer ut fra. "Rasehat er et seksuelt fenomen", sier Firestone. "Som med kjønnshat i den enkeltes psyke

kan vi bare forstå rasehat til fulle ut fra makthierarkiet i familien."

"Slik blir rasehat et utvidet kjønnshat." (s. 107-108).

HVA ER KONSEKVENSEN AV DENNE TEORIEN?

La oss ta for oss et par grunnleggende historiske fenomener og se hvordan Firestones teori kan forklare dem:

I. OVERGANGEN DYR - MENNESKE

Av en teori som skal omfatte hele menneskesamfunnet og i tillegg kritiserer marxismen for å være snever må vi vente at den ihvertfall har en forklaring på det mest avgjørende skrittet i menneskets historie - nemlig selve overgangen fra dyr til menneske.

Hva sier Firestone om dette? - Ingenting. Null og niks!

Faktum er at Firestone ikke i det hele tatt er i stand til å forklare dette. Hun kunne like godt ha tilbragt tida i et apebur i København Zoo som i leiligheten i New York for å konstruere teorien sin. Ja, den ville faktisk blitt bedre anskueliggjort der!

Så lenge alt skal kunne forklares ved biologien er det nemlig umulig å gi svar på hvordan mennesket har begynt å gå på to bein, utvikla evne til tale og abstrakt tenking. Både apene og vi forplanter oss jo! Dette problemet, som for Firestone er så uforståelig at hun må skjule seg bak et fikenblad av et Beauvoir-sitat (s. 17), er forlenget løst av den "begrensa" Friedrich Engels.

I "Naturdialektikken" 1) forklarer han utviklingen fra ape til menneske slik:

Våre forfedre apene gikk på alle fire og levde i trær. De brukte beina til å klatre med, hendene til å sanke og

holde mat, til å forsvare seg mot angrep. Endra livsvilkår, spesielt økende overbefolkning, tvang dem etterhvert "ned på jorda". Kostholdet, og dermed grepa en brukte for å skaffe mat, endra seg også. Nede på bakken kom apene gradvis ut av vanen med å bruke hendene til å gå med, og begynte å rette seg opp. "Dette var det avgjørende skritt i overgangen fra ape til menneske." Hendene hadde blitt fri, og de begynte å utvikle ferdigheter, som å lage enkle redskaper. Med dette endra også hendene seg, så de ble i stand til mer og mer kompliserte operasjoner. Menneskeapene kunne nå bearbeide naturen.

"Slik", sier Engels, "er handa ikke bare et arbeidsorgan, men også et produkt av arbeid." Og: "Herredømmet over naturen begynte med utviklinga av handa, med arbeidet, og utvida menneskets horisont ved hvert nytt framskritt." Utviklinga av arbeidet brakte menneskeapene mer i kontakt med hverandre, gjensidig hjelp og felles aktivitet ble nødvendig. Ut fra behovet for kommunikasjon utvikla taleorganene seg, og samtidig, evnen til abstrakt tenking. "Først arbeidet, etter det og så sammen med det talen - dette var de to essensielle stimuli som førte til at apenhjernen gradvis utvikla seg til menneskehjernen."

Altså: Gjennom arbeidet, bearbeidinga av naturen, utvikler apen seg til menneske. Engels oppsummerer arbeidets betydning slik: "Arbeidet er kilden til alle verdier, slår den politiske økonomien fast. ... Men det er uendelig mye mer enn det. Det er den primære grunnleggende betingelsen for all menneskelig eksistens, og den i en slik grad at vi må si at arbeidet skapte sjølve mennesket."

II. KVINNEUNDERTRYKKINGAS ÅRSAKER

Vi har allerede slått fast at Firestone mener kvinneundertrykkinga oppstår gjennom "den biologiske familien". Den logiske konsekvensen av dette synet blir - og her er Firestone helt på linje med seg sjøl - å føre kvinneundertrykkinga "like tilbake til selve dyreriket". (s.10). Aper danner også "biologiske familier", rotter - ja tilmed skorpioner! Hva skiller da egentlig Shulamith Firestones undertrykking fra hunnen som slepes bort av gorilla-hannen? Idealet for Firestone er kanskje skorpionene, for der spiser hunnen opp hannen etter parringa - problemet er dermed løst!

Engels 2) har nok engang, tross sin "maskulint ensidig revolusjonære analyse utelukkende basert på økonomiske klasser", (s. 207), kunnet løse det "ubegripelige" spørsmålet om kvinneundertrykkinga som et samfunnsmessig fenomen. Marxisme slår fast at kvinneunder-

trykkinga historisk er et resultat av arbeidets, produktivkreftenes utvikling.

I det primitive samfunnet betydde utviklinga av husdyrhold en helt ny mulighet til å danne overskudd. Produksjonsmidler som kunne skape slikt overskudd ble nå de mest verdifulle. Etterhvert oppsto privat eiendomsforhold til de hittil felleseide produksjonsmidlene. Mannens tradisjonelle arbeid som jeger ble nå viktigere enn kvinnens kontroll over hushold/åkerbruk, og kvinnes stilning ble redusert fra likeverdighet til underkastelse og økonomisk uavhengighet. "Kvinnekjønnets historiske nederlag", slik karakteriserer Engels denne utviklinga. Og dette skjedde fordi kvinnens betydning i produksjonen av livsnødvendighetene ble redusert.

Men en teori som skal forklare kvinneundertrykkingas vesen, må kunne forklare ikke bare dens historiske årsaker, men også hvorfor kvinner undertrykkes opp gjennom historia og idag.

For marxismen har kvinneundertrykkinga materielle årsaker. Gjennom de ulike stadiene i utviklinga av produktivkreftene - slaveriet, føydalismen, kapitalismen - ble

er patriarkalsk!" hyler de i kor, uansett om samfunnsforhola endrer familien aldri så mye. Og hvis de presses på at kvinneundertrykkingas årsaker idag ligger i kapitalismen, trekker de inn kapitalismen i analysen og kaller det "det kapitalistiske patriarkat".

La oss høre hva Marx har å si til denne saken:

"Den tredje omstendigheten som fra begynnelsen av trer inn i den historiske utvikling, er at menneskene, som daglig reproducerer sitt eget liv, begynner å skape nye mennesker, å formere seg: forholdet mellom mann og kvinne, foreldre og barn, familien. Familien, som fra starten er det eneste sosiale forhold, blir seinere, når økte behov skaper nye sosiale forhold, og den økte befolkningen nye behov, et underordna, og må bli behandla og analysert utfra de eksisterende empiriske data, ikke ut fra "familiens begrep", slik en gjør i Tyskland." (Og hvem andre var det Freud trakk sine erfaringer fra, enn nettopp det evige familiebegrepets bærere, den tyske overklassen!)

- Vi ser at Firestone er like hjelpe-løs i spørsmålet om kvinneundertrykkinga som i spørsmålet om menneskets utvikling. Hun har nem-

Fakkel

Kr. 29,50

Shulamith Firestone Kjønnenes dialektikk

Om nødvendigheten av en total og gjennomgripende kjønnsrevolusjon

ikke den private eiendomsretten til produksjonsmidlene liggende hos hver enkelt mann. Utviklinga av kapitalismen førte til konsentrasjon av kapital på stadig færre hender, og skapte en økende arme av eiendoms-løse - proletariatet. Med denne utviklinga i produksjonen må sjølsagt også kvinneundertrykkingas form forandres. Kvinnene undertrykkes idag av monopolkapitalen, som holder dem utafør produksjonen for å øke profitten.

Firestone får her igjen problemer! Istedenfor en vitenskapelig forklaring klammer hun seg til "den biologiske familien" som et siste halmstrå, og gjør familien til et evig og uforanderlig begrep, høyt hevet over endringer i samfunnet ellers. Og som i teorien om biologien som opprinnelse til alle samfunnsmessige mot-sigelser, har hun også her følge av resten av feminismen. "Familien

lig overhodet ikke fatta hvordan mennesket skaper sin tilværelse gjennom den materielle produksjon.

Derfor er hun også ute av stand til å trekke opp ei riktig linje for kvinnes frigjøring. "Marxisme lærer oss at deltakelse i produksjonen og frigjøring fra kapitalistisk utbytting er to faser i frigjøringa av kvinnen", slik oppsummerer Enver Hoxha kvinnes erfaringer.

"Vi kommer til å trenge en kjønnsrevolusjon som er meget større enn - men som omfatter - den sosialistiske, for å utsette alle klassesystemer", (s.19) - dette er Firestones løsning. Om veien dit? Tja. "En revolusjonær på hvert soveværelse kan ikke unngå å omkalfatre status quo fullstendig", sier Firestone (s.44). Formodentlig er det på soveværelset "kjønnsrevolusjonen" skal foregå også! I denne revolusjonen spiller sjølsagt arbei-

Ellisif Wessel (1866-1949)

«snakker russisk, gir penger..»

Anti-krigs propaganda for barn.

Fra barneboka

"Den lille socialist" 1911.

Se den dumme lille gutten der —
pynter sig med hjelm og stort gevær!
Tror at det er kjækt at slaa ihjel;
tror at krigen fryde kan hans sjel — —
Stakkars liten nar, hvor dum han er!

I en av Lenins dagbøker finner man følgende nedtegnelse: "Ellisif Wessel, sympatiserende nordmann, snakker russisk, gir penger." Denne uttalelsen karakteriserer godt legefrua som sammen med arbeiderne i Syd-Varanger startet fagforeningen "Nordens Klippe", og som av arbeiderne ble valgt til sekretær.

Det var Ellisif Wessel som formulerte inskripsjonen i den berømte 1. mai fanen i 1908: "Ned med tronen, alteret og pengeveldet." Politiet rykket ut og Aftenposten skrev: "Politiet var fåtallig og stod maktesløs overfor pøbelen."

Ellisif Wessel bodde hele sitt voksne liv i Kirkenes. Etter å ha hørt Egede Nissen om 1905-oppstanden, lærte hun seg russisk, og begynte å oversette agitatoriske skrifter og sanger. Alle-rede i 1903 ga hun ut diktsamlinga "Vinter og Vår", som er preget av at hun hadde et klart revolusjonært siktemål, noe som gjennomsyrrer alt hun skrev fra nå av. Hun ble knyttet til "Ungsocialisten", ungdomsforbundets organ fra starten, hvor hun kom i kontakt med folk som Falkberget og Braatt. Hun sto konsekvent på arbeiderklassens side og hilste med glede revolusjonen i 1917. Med sin penn og

fotoapparatet spredde hun kunnskap om sosialismen blant arbeiderne.

Hun finansierte og ga ut sitt eget tidsskrift "Klasse mot Klasse" (1914-1915):

"Vort land ga os hundreaars stener for brød!
men fremtiden vinker i
kampskjærets glød." (Nr. 3, 1914)

I 1914 ga hun også ut barneboka "Den lille socialist", hvor hun skriver i forordet: "Oplysningsarbeidet blandt barna er det taknemmeligste og kanskje det viktigste arbeide vi som socialister har. Det maa nu tas op med kraft!"

Både Falkberget og Nordal Grieg planla å skrive bøker om henne, noe som aldri ble fullført (jmf. N. Griegs ufullendte Finnmarksroman). Det foreligger derimot ei bok i dag på Rune forlag, skrevet av Terje Nilssen. Boka er ei tilsløring av de politiske forholda og av Wessels revolusjonære praksis, og utelukkende et forsøk på å privatisere de politiske kampene i tida. Det er ikke slike bøker vi trenger om Ellisif Wessel i dag, men bøker som kan lære oss noe om klassekampen i Finnmark i dette tidsrommet. Det gjør det beste av hennes lyrikk og artikler.

Hør mig, du blege lille.

Ser du en fattig smaagut
sidder der sulten og træt av graat
hils ham og kys hans blege kind
for han er sorgen min.

Saa du de bitre taarer
kysset dem bort men manglet brød
strømmet det gjennom dit harme sind:
Han viser veien min.

Hør mig, du blege lille —
sorgen du bar til denne stund,
graaten jeg ser omkring din mund,
skal vende verdens grund!

Dette diktet av Ellisif Wessel ble trykt i "Det tyvende Århundre" nr. 3/4 i 1903

Fra et agitasjonsmøte i Finnmark før I. verdenskrig.

HVA MÅ GJØRES

AVISA TIL NORGES KOMMUNISTISKE STUDENTFORBUND

Ansvarleg: Bernt Holtmark

ADRESSE:

Hva må gjøres, NKS,
Boks 5628 Briskeby,
Oslo 2

POSTGIRO: 22 326 43

Vi visste ingenting

Tredveårenes strid var hard
Kriser kom og kriser gikk
Fredelige, stille tider
ble ødelagt av politikk
Da var det vel naturlig å tro
at det vi trengte var orden og ro
Hvem kunne vite det var tvilsomt da
å tro på det Mussolini sa

Vi visste ingenting
Fei beskyldningene bort
Det var ikke vår skyld
Hva kunne vi ha gjort?
Leitt var det som skjedde,
men vi hadde ingenting med det,
ikke anklag oss
Vi visste ingenting

Verden er komplisert og stor
Håpløst å ha oversikt
Plutselig kom napalmbomber
Så My Lai, Song My og slikt
Men Johnsons demokratiske hær
skulle redde demokratiet der
Kissinger fremsto som en fredens mann
Hvem kunne tro noe galt om han?

Vi visste ingenting
Fei beskyldningene bort
Det var ikke vår skyld
Hva kunne vi ha gjort?
Leitt var det som skjedde,
men vi hadde ingenting med det,
ikke anklag oss
Vi visste ingenting

Syttiårenes mas er trist
Velstandsjag kom for å bli
Fredelig McCarteystemning
er ødelagt av moderne tid
Da er det vel naturlig å tro
at det vi trenger er frihet og ro
Hvem kan benekte det er tryggest nå
å tro på høyres pressebyrå

Vi skjønner ingenting
Fei beskyldningene bort
Ansvar har vi ikke
og Hva kan bli gjort
Vi er med på ferden
Det er mye skjevt i verden
Men ikke anklag oss
Vi skjønner ingenting

Frå revyen "Svin blir svin"